

Ruy Blas : drama ...

<https://hdl.handle.net/1874/366435>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

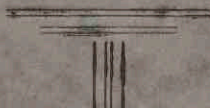
Verzameling tooneelstukken

uit de

nalatenschap van

Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 7

*Dr. J. de Meester
N. 763a*

RUY BLAS

NAAM

Victor Hugo;

DOOR

F. H. GREB.

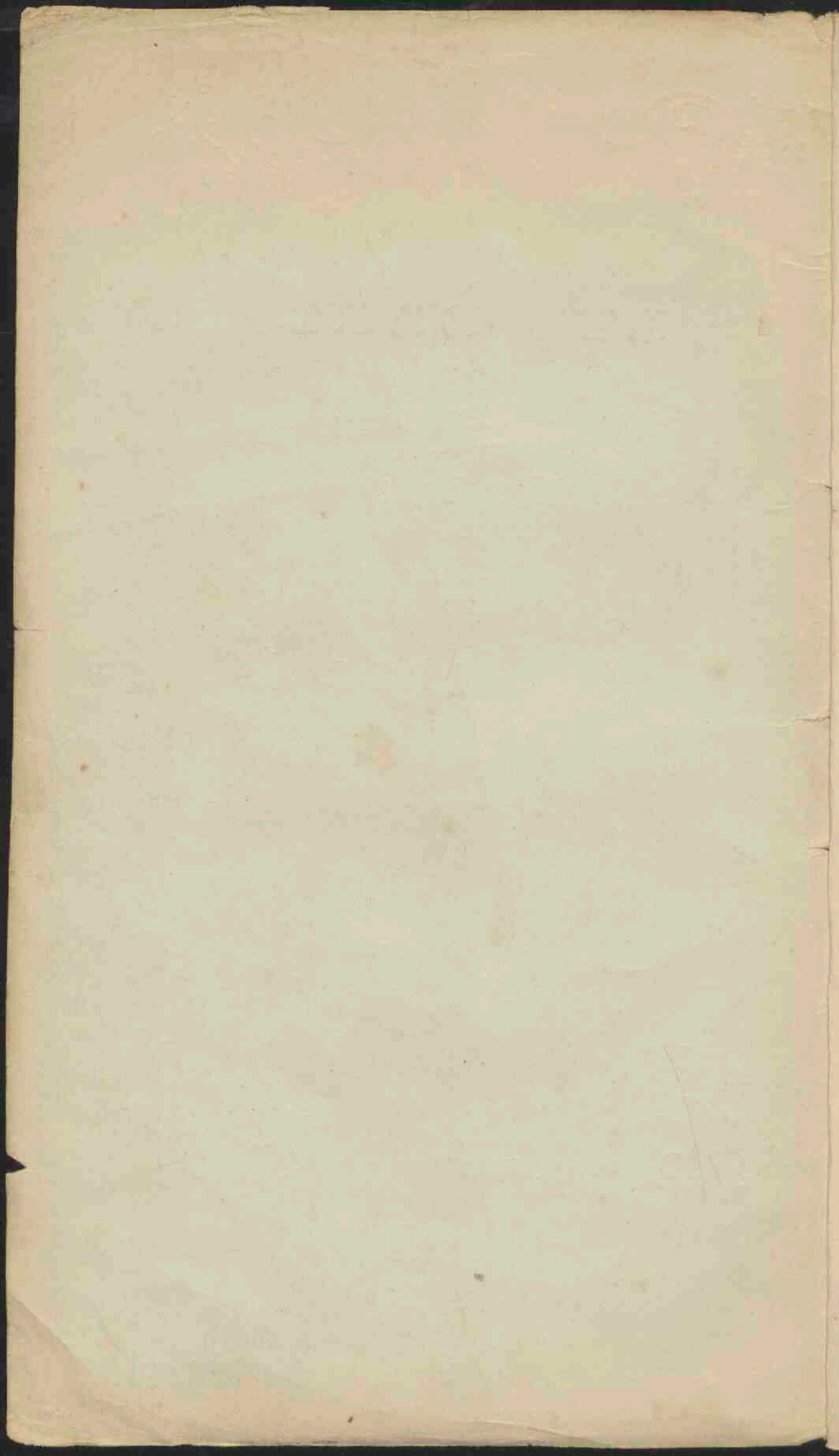
AMSTERDAM,

L. F. J. HASSELS.

1854.

Prijs / 1.—

R U Y B L A S.

B E I J D E E R V E N H. V A N M U N S T E R & Z O O N .

GEDRUKT BIJ DE ERVEN H. VAN MUNSTER & ZOON.

7

R U Y B L A S.

—

DRAMA IN VIJF BEDRIJVEN

VAN

VICTOR HUGO.

IN NEDERDUITSCHES VERZEN OVERGEBRAGT

DOOR

F. H. GREB.

—

TE AMSTERDAM, BIJ

L. F. J. HASSELS.

1854.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

PERSONEN.

RUY BLAS.
DON SALLUSTUS DE BAZAN.
DON CÉSAR DE BAZAN.
DON GURITAN.
DE GRAAF DE CAMPORÉAL.
DE MARKIES DE SANTA-CRUZ.
DE MARKIES DEL BASTO.
DE GRAAF VAN ALVA.
DE MARKIES DE PRIÉGO.
DON MANUEL ARIAS.
MONTAZGO.
DON ANTONIO UBILLA.
COVADENGA.
GUDIËL.
EEN LAKKEI.
EEN ALCADE.
EEN DEURWACHTER.
EEN ALGUAZIL.
DONNA MARIA VAN NEUBURG, KONINGIN VAN SPANJE.
DE HERTOGIN VAN ALBUQUERQUE.
CASILDA.
EENE DUÈGNE.
EEN PAGIE.

*Dames, Edellieden, Raadsheeren, Pagies, Duègnes, Alguazils
Wachten, enz.*

I.

Don Gallustus.

PERSONEN.

RUY BLAS.

DON SALLUSTUS DE BAZAN.

DON CÉSAR DE BAZAN.

DE MARKIES DEL BASTO.

DE MARKIES DE SANTA-CRUZ.

DE GRAAF VAN ALVA.

GUDIËL.

EEN DEURWACHTER VAN HET HOF.

DE KONINGIN.

Edellieden, Dames, Duègnes, Pagies.

Het Salon van Danaë in het paleis des Konings, te *Madrid*. Prachtige meubels in den half-vlaamschen smaak uit den tijd van FILIPS IV. Ter linkerzijde een groot raam met vergulde stijlen en kleine ruiten. Aan beide zijden, in een los scherm, eene kleine deur, welke naar een binnenvertrek geleidt. Op den achtergrond een groot glazen schot met vergulde ramen, en eene groote glazen deur, waardoor men in eene lange galerij komt. Deze galerij, die het geheele tooneel langs loopt, is voor het oog verborgen door groote gordijnen, die van boven tot beneden voor het glazen schot hangen. Een tafel, een armstoel en schrijfbehoeften.

DON SALLUSTUS komt door de kleine deur ter linkerzijde, gevolgd door RUY BLAS, en GUDIËL, die eene cassette en verscheidene pakketten draagt, als gereed voor eene reis. DON SALLUSTUS is gekleed in zwart fluweel, hofkleeding uit den tijd van KAREL II, met de orde van het Gulden Vlies om den hals; over het zwarte kleeft een' rijken mantel van ligtgroen fluweel, met goud geborduurd, en met zwart satijn gevoerd. Een degen met groot gevest. Een hoed met witte veeren. GUDIËL is in het zwart, met een' degen op zij'. RUY BLAS is in liverei: bruine broek en rok of buis, vooral gegalonneerd, rood met goud; blootshoofds en zonder degen.

E E R S T E B E D R I J F.

E E R S T E T O O N E E L.

DON SALLUSTUS DE BAZAN, GUDIËL, *van tijd tot tijd* RUY BLAS.

DON SALLUSTUS.

Ruy Blas! ontsluit dat raam, en doe de zaaldeur dicht.

(RUY BLAS *gehoorzaamt*, en gaat vervolgens, op een teeken van DON SALLUSTUS, door de achterdeur heen. DON SALLUSTUS gaat naar het raam.)

Nog slapen ze allen, en — reeds daagt het morgenlicht.

(*Zich op eens tot GUDIËL keerende.*)

Ha! 't is een donderslag!.. Ik zie mijn magt verzwonden;
Ik viel in ongenâ; 'k word schandlijk weggezonden!
Één dag deed me ondergaan — 'k viel even diep als snel;
Maar nog is 't een geheim... bewaar het, Gudiël!
'k Beken, de zaak was dwaas, vooral op mijne jaren.
Een lage kamermaagd mijn liefde te openbaren!
'k Verleidde haar... nu ja! een vreeslijk ongeluk!
Maar *Spanjes* Koningin is moeilijk op dat stuk.
Door Haar begunstigd, heeft de deerne 't durven wagen,
Mij, met haar zuigling, bij den Koning aan te klagen;
'k Ontving bevel, om haar te huwen; 'k weiger, en...
Daar meldt mij 's Konings wil, dat ik gebannen ben.
Gebannen!... Hoe! de vrucht van zoo veel rustloos slooven,

Van zoo veel moeite en angst, me op eens te zien ontrooven!
 Ik, twintig jaren lang door 't Hof ontzien, gehaat,
 Wiens naam nog in elks hart een siddring achterlaat;
 Ik, hoofd van 't huis Bazan, die dag en nacht bleef pogen,
 Wat mijn aêloud geslacht in aanzien kon verhoogen;
 Ik zie al wat ik droomde, al wat ik heb gedaan,
 Al wat ik reeds bezat, als ijdlèn rook vergaan.
 Mijn schoon en trotsch gebouw zie ik tot puin vervallen,
 En niets blijft me over dan het spotgelach van allen!

GUDIËL.

Nog is het niet bekend.

DON SALLUSTUS

Maar morgen, morgen vroeg
 Zal men het weten, hoe de Koning mij verjoeg!
 Dan zijn we op reis... o ja, ik wil *Madrid* verlaten:
 'k Verdraag mijn neêrlaag niet voor 't oog van die mij haten!

(Hij maakt met geweld zijn wambuis los.)

Gij haakt mij 't kleed zoo digt, of ik een priester waar'.
 Ik hijg naar lucht; ik stik! —

(Hij gaat zillen.)

Zij triumfeerde, maar
 Ik graaf een diepe mijn, die vreeslijk zal ontploffen!
 — Gebannen!

(Hij staat op.)

GUDIËL.

Wie toch, Heer! heeft u zoo fel getroffen?

DON SALLUSTUS.

De Koningin!.. Maar 'k zal mij wreken, Gudiël!
 Gij, die mijn meester waart, verstaat uw' leerling wel.
 Gij, die mij twintig jaar mijn plannen hielpt beramen,
 En ze ijvrig hebt gediend, wen zij tot rijpheid kwamen,

Kent mijn gedachten, weet hoe ver mijn driften gaan,
 En hoe zij 't woord van *wraak* in d' echten zin verstaan.
 Zóó peilt een architect, wil hij zijn kunde staven,
 Slechts met één enklen blik den put, door hem gegraven.
 'k Ga naar mijn Staten in *Kastielje*, want ik haak
 Naar stilte en eenzaamheid; 'k moet peinzen op mijn wraak.
 — Gebannen om een vrouw! — U zij de zorg verbleven,
 Dat wij in aller ijl naar *Finlas* ons begeven;
 Maak al, wat noodig is, tot ons vertrek gereed.
 Ik geef inmiddels nog een' last aan *hem*: gij weet,
 Wien ik bedoel. Misschien kan hij mij dienstig wezen.
 Nog ben ik meester hier, nog zal ik mij doen vreezen,
 Tot de avond weér verschijnt. — ó Duldellooze pijn! —
 Maar 'k zal mij wreken, en die wraak zal schriklijk zijn! —
 Gij vergezelt me op reis: uw raad komt mij te stade.
 Ga heen en spoed u... maar dat niets mijn vlugt verrade!
 Ga, Gudiël!

(GUDIËL buigt zich en vertrekt.)

DON SALLUSTUS, roepende.

Ruy Blas!

RUY BLAS, zich aan de achterdeur vertoonende.

Uwe Excellentie!

DON SALLUSTUS.

Hoor!

Daar ik me een andre woon dan dit paleis verkoor,
 Zult gij de vensters en de deuren sluiten; morgen
 Geeft gij de sleutels weér.

RUY BLAS, zich luigende.

Heer! 'k zal voor alles zorgen.

DON SALLUSTUS.

Na 't hooren van de mis, keert straks de Koningin,

Door gindsche galerij, ter kleine hofzaal in:
Dat gij u dáár bevind', wen zij voorbij zal treden.

RUY BLAS.

Senor! ik zal er zijn.

DON SALLUSTUS, *aan het venster.*

Ziet ge, op het plein beneden,
Hem, die der wachten een papier toont? Geef dien man
In stilte een teeken, dat hij hier verschijnen kan,
Maar langs den kleinen trap.

(RUY BLAS gehoorzaamt. DON SALLUSTUS vervolgt, hem op de kleine deur ter rechterzijde wijzende:)

— Ga in 't vertrek hierneven,
Waar zich de kamerwacht bevinden moet. Zie even,
Of de *alguazils* van dienst reeds zijn ontwaakt.

RUY BLAS. *(Hij gaat naar de deur, opent ze half, en komt terug.)*

ô Neen!

Nog slapen ze alle drie.

DON SALLUSTUS.

Ga dan in stilte heen,
En zorg dáár buiten, dat zich niemand herwaarts wende.

(DON CÉSAR DE BAZAN treedt in. Hij heeft een hoed op, waarvan de bol is ingeslagen, en een' grooten, gelapten mantel om, die alleen stordige kousen en gescheurde schoenen laat zien. Hij draagt een' grooten degen op zij'.)

(Op het oogenblik, dat hij binnentreedt, zien hij en RUY BLAS elkander aan, en geven te gelijk, ieder van zijn kant, een blijk van verwondering.)

DON SALLUSTUS, *hen gadeslaande, ter zijde.*

Hoe zien ze elkander aan!.. Zoo de een den ander kende!

(RUY BLAS vertrekt.)

TWEEDE TOONEEL.

DON SALLUSTUS, DON CÉSAR.

DON SALLUSTUS.

Ha! zijt gij daar, bandiet!

DON CÉSAR.

Ja, neef! daar ben ik.

DON SALLUSTUS.

't Is

Mij waarlijk groot vermaak, u, schande en ergernis
Van 't huis Bazan, gelijk een beedlaar hier te ontmoeten.

DON CÉSAR, *buigende*.

De toon, waarop ge uw' neef zoo vriendlijk wilt begroeten,
Verrukt mij, inderdaad!

DON SALLUSTUS.

Men weet, hoe ge u gedraagt.

DON CÉSAR, *hoogst beleefd*.

En 'k hoop, dat mijn gedrag Uwe Edelheid behaagt?

DON SALLUSTUS.

Ik heb, waar 't noodig is, u daarom aanbevolen.

Don Charles de Mira werd zekren nacht bestolen;

't Was die vóór Paschen. Men ontnam hem, zeer bedaard,

Zijn leëren kolder en zijn rijk gedreven zwaard;

Maar, daar hij ridder van Sint-Jakob was, zoo lieten

Zij hem zijn' mantel toch, die schelmen!

DON CÉSAR.

Die bandieten!

Maar zeg, waarom?

DON SALLUSTUS.

Omdat... zeer moog'lijk, dat gij 't weet!..

Het ordeteeken was gestikt op 't mantelkleed...

Wel nu, wat zegt gij van die schanddaad?

DON CÉSAR.

ô 't Is ijslijk!

Wij leven in een' tijd, die meer is dan afgrijslijk!
 Wat wordt er nog van *Spanje*, als roovers, stout en wild,
 Sint Jakob hulde biën als hoofd van 't dievengild?

DON SALLUSTUS.

Gij waart er bij!

DON CÉSAR.

Och ja, als gij het dan wilt weten,
 Ik was er bij. Maar 'k heb mij-zelfen niet vergeten
 Bij uw' Don Charles; 'k gaf slechts raad in dat geval:
 Ik raakte hem niet aan.

DON SALLUSTUS.

o Dit is nog niet al.

Toen gistren nacht de maan reeds vroeg had uitgeschenen,
 Drong daar op eens een troep naar 't Groote Marktplein henen.
 Het was een hoogst verdachte en havelooze schaar,
 Blootshoofd en ongeschoeid. Zij woelde door elkaâr,
 En viel de wacht aan, die zich weldra zag verjagen.
 Gij waart er bij!

DON CÉSAR.

Heer neef! 'k moet u verschooning vragen.

Ik acht mij steeds te hoog voor zulk een laag gevecht:
 Don César meet zich niet met dienaars van 't geregt.
 Maar 'k was er toch; 't is waar! — Ik liep, in de eigen stonde
 Van 't helsehe gruwelstuk, de gaanderij in 't ronde,
 En maakte er verzen op het nachtelijk ongeval.
 Men sloeg er fiksche op los.

DON SALLUSTUS.

Maar dit is nog niet al.

Heel *Frankrijk* weet, hoe gij, geholpen door uw vrienden,

Tot zekre ontvangerskas den toegang wist te vinden,
Al had ook geen van u een' slentel bij de hand.

DON CÉSAR.

In *Frankrijk*? — 't Kan wel zijn: dat is vijandig land.

DON SALLUSTUS.

In *Vlaandren* dorst gij zelfs God in Zijn Dienaars tergen.
Don Paul Barthélemy was daár op reis naar *Bergen*,
Om aan zijn klooster 't geld te brengen van den oest
Eens wijngaards, toen hij u op weg bejeegnen moest.
Gij schroomdet niet, het goed der Broeders aan te randen.

DON CÉSAR.

In *Vlaandren*? — Mooglijk wel: ik reisde in zoo veel landen!
— Is dit nu alles, neef?

DON SALLUSTUS.

Don César, inderdaad!

Als ik aan u denk, kleurt de schaamte mij 't gelaat.

DON CÉSAR.

Och, laat ze vrij begaan.

DON SALLUSTUS.

Uw laag, verachtlijk leven

Doet op ons grootsch geslacht eene eeuw'ge schandvlek kleven.

DON CÉSAR.

ô Neen; het huis *Bazan* blijft zonder vlek of blaam,

Want gij alléén kent in *Madrid* mijn' waren naam.

Ik bid u, laat ons van familiezaken zwijgen!

DON SALLUSTUS.

Nog gistren voelde ik mij de schaamte op 't aanzigt stijgen.

Bij 't uitgaan van de kerk, vroeg mij een markiezin:

„Wie is toch die schavuit? Wat beeldt die knaap zich in?

„Hij durft zoo onbeschaamd ons met zijne oogen meten,

„Als of hij, Job gelijk, Bragance waar' geheten;

„Hij stapt zoo trotsch daarheen in 't bedelaarsgewaad,
 „Als waar' hij Edelman en Grande van den Staat.
 „Zijn hand rust op 't gevest, om 't slagzwaard op te beuren,
 „Dat tot zijn hielen reikt; zijn mantel is vol scheuren;
 „Zijn kousen raafen hem van 't been, en toch steeds fier,
 „Draagt hij zijn schooijerspak met onverdraagbren zwier.”

DON CÉSAR, *een' blik op zijne kleeding werpende.*

En gij gaaft tot bescheid, toen de edle Donna poosde:
 „Die knaap heet Zafari!”

DON SALLUSTUS.

ô Neen, mijnheer! ik bloosde.

DON CÉSAR.

Wel nu, de dame heeft gewis gelagchen.... goed!
 Uw neef verheugt zich, als hij vrouwen lagchen doet.

DON SALLUSTUS.

De kring, waarin gij leeft, is laag, uw' stand onwaardig.

DON CÉSAR.

Studenten, klerken... och! als lammren zoo zachtaardig!

DON SALLUSTUS.

Men ziet u overal met vrouwen zonder eer.

DON CÉSAR.

Gij lastert inderdaad mijn schuldeloos verkeer.

ô Schoone maagden, die zich steeds zoo streng betoonen,
 Hoe durft men onbedacht uw kuische zeden honen!
 Men werpt een smet op u, omdat gij 's avonds vaak
 De verzen hooren wilt, die ik des ochtends maak!

DON SALLUSTUS.

Gallicies dievenhoofd, dat, ondanks al het pogen
 Van ons geregt, *Madrid* zoo dikwerf heeft bedrogen,
Matalobos, in 't eind, noemt gij uw' vriend... ô schand'!

DON CÉSAR.

Wat ik u bidden mag, gebruik toch uw verstand:
 'k Liep zonder hem thans naakt, en dat zou leelijk wezen.
 In zijn bedorven hart is 't meelij' opgerezen,
 Toen hij deez' winter zag, hoe ik, schier ongekleed,
 In 't felste van de kou langs straat moest gaan. Gij weet,
 De Graaf van Alva, die geparfumeerde pronker,
 Werd laatst bestolen.

DON SALLUSTUS.

Nu?

DON CÉSAR.

De maagdelijke jonker
 Had toen een wambuis aan van fraaije en kostbre zij':
 Matalobos ontnam het hem, en schonk het mij.
 Ik draag het thans.

DON SALLUSTUS.

Gij stoort u dus aan geen betamen?
 Gij draagt des Graven kleet, en zonder u te schamen?

DON CÉSAR.

Mij schamen?.. Zulk een dragt?.. 't Is een regt fraai gewaad,
 Dat 's winters mij verwarmt, en 's zomers keurig staat.
 Zie, 't is nog splinternieuw, en strekt tot eer der dieven.

*(Hij opent half zijn mantel, en laat een heerlijk wambuis van
 rozenrood satijn, met goud geborduurd, zien.)*

'k Vond in de zakken wel een honderd minnebrieven,
 Aan d' edlen Graaf gerigt. Wanneer ik, nu en dan,
 Niet zoo veel heb, dat ik mijn eetlust stillen kan,
 Zoek ik een keukenraam, waaruit de lekkre geuren
 Van allerhande spijs zich walmend opwaarts beuren;
 'k Zet mij dáár hongrig neêr, en lees, verliefd van aard,
 In 's Graven brieven, hoe de vrouw haar min verklaart;

'k Bedrieg mij maag en hart, en heb, in 't zuur des levens,
Een' geur van 't feestmaal en een' schijn der liefde tevens!

DON SALLUSTUS.

Don César!..

DON CÉSAR.

Maar genoeg!.. Thans geen verwijten meer!
't Is waar, ik ben uw neef; ik ben een edel heer;
Ik noem mij César, Graaf van Garofa, maar 't leven
Heeft mij reeds in de wieg een narrenkap gegeven.
'k Was rijk; 'k had grondgebied, paleis en dienaarsstoet;
De vrouwen deelden ruim in 's jonglings overloed...
Bah!.. korte vreugde!.. Nauw bereikte ik twintig jaren,
Of al mijn rijkdom was als schaduw heengevaren,
En niets, niets restte mij van alles, wat ik had,
Dan 't brommend beerental, dat me op de hielen zat.
Ik nam de vlugt, en heb me een' andren naam gegeven:
't Is u alléén bekend, waar César is gebleven.
Thans ben ik Zafari, een trouwe kameraad,
Een losse knaap, die graâg een' dollen streek begaât
Gij, waarde neef! wilt mij geen enklen penning leenen,
En zie, ik kom er toch, al slaap ik op de steenen.
Reeds sedert negen jaar, vlei ik mij telkenreis
Des avonds op de stoep van 't eeuwenoud paleis
Der Graven van Tévó, en onder d' open Hemel
Rust ik dáár kalm en zacht, beglansd door 't stargewemel.
En 'k ben gelukkig, hoe van geld en goed ontbloot!
De gansche wereld waant me in Indië, of dood...
Och neen; ik kan mijn dorst nog best met bronnat laven,
En 't smaakt mij even goed als *Alicantes* gaven:
'k Zoek een fontein op, drink, en stap zoo trotsch van dáár,
Als of ik immer rijk en nog Don César waar'.

't Paleis, waarin ik eens mijn schatten heb verloren,
 Mag thans den nuncius Espinola behooren;
 Zeer goed! Kom ik somtijds bij toeval in die straat,
 Dan rust ik vóór 't gebouw, en geef de werkliên raad,
 Druk bezig, op de deur een' Bacchus uit te snijden. —
 Thans vraag ik u: leen mij wat geld, tot betre tijden;
 Tien kroonen slechts, en ik vertrek in aller ij!

DON SALLUSTUS.

Hoor, neef!

DON CÉSAR, *de armen kruisende.*

Ja, geef mij nu een proefje van uw' stijl.

DON SALLUSTUS.

Om u van dienst te zijn, deed ik u tot mij komen.
 'k Heb steeds met smartgevoel uw levenswijs vernomen;
 Ik zie met spijt, hoe gij ten wissel afgrond snelt:
 Gelukkig zijt gij niet, wat ook uw mond mij meld'.
 Maar 'k zal u redden, ik, die rijk en zonder kindren,
 Als oudste van 't geslacht, uw ondergang verhindren,
 En al uw schulden wil betalen. Ik hergeef
 U rijkdom en paleis, en breng u, waarde neef!
 Op nieuw aan 't Hof. Gij zult weêr schitteren als te voren:
 Dat Zafari verdwijn', en César word' herboren!
 Ontzie mijn geldkist niet; neem, wat uw lust begeer',
 Neem 't goud met handen vol, en vrees geen toekomst meer
 t Is dure plicht, voor zijn familie zorg te dragen,
 En met meêwarig hart de zijnen te onderschragen...

*(Terwijl Don Sallustus spreekt, verkrijgt het gelaat van Don César eene
 toenemende uitdrukking van verwondering, blijdschap en vertrouwen;
 eindelijk barst hij uit.)*

DON CÉSAR.

Gij hebt toch duivelsch veel begaafdheid, op mijn woord!
 't Is zeer welsprekend, wat gij daar vertelt... Ga voort!

DON SALLUSTUS.

Ik heb slechts één beding voor dat herboren leven...
Maar eer ik mij verklaar, wil 'k u mijn goudbeurs geven.

DON CÉSAR, *de beurs grijpende, die vol goud is.*

O! dat is waarlijk grootsch!

DON SALLUSTUS.

En vóór nog de avond komt,
Schenk ik u tienmaal meer.

DON CÉSAR, *in verwoering.*

Markies! ik sta verstomd!

Waarachtig! zulk een taal kan mij het harte streelen.
Wat uw beding ook zij, ik wacht slechts uw bevelen;
Ik word uw knecht, uw slaaf, voor nu en voor altijd;
Mijn arm, mijn degen is geheel aan u gewijd;
Ja, zoo gij 't wildet, zou 'k voor u de hel bevechten!

DON SALLUSTUS.

O neen, geen dollen kamp moet gij voor mij beslechten;
'k Aanvaard uw' degen niet, Don César! en met reën.

DON CÉSAR.

Maar wat toch wilt gij dan. Ik heb schier hem alléén.

DON SALLUSTUS, *hem naderende en met zachte stem.*

Niet waar?... 't Gepeupel van *Madrid* is u genegen,
Met lijf en ziel verknocht?

DON CÉSAR.

Uw lof maakt mij verlegen.

DON SALLUSTUS.

Gij ziet u steeds gevolgd door heel een boevenschaar,
En 'k weet, gij bragt al ligt, indien het noodig waar',
Een oproer hier te weeg. Nu, 't kan in onze zaken
Van dienst zijn.

DON CÉSAR, *in lagchen uitbarstende.*

Zoekt gij dan een opéra te maken?

Neen, op mijne eer! zoo iets had 'k nooit van u verwacht.

Welk aandeel in het stuk hebt gij mij toegedacht?

Spreek op! Zal mijn génie een onderwerp verzinnen?

Moet ik met de ouverture of met den tekst beginnen?

Beveel slechts! Ik ben ver in dichtkunst, zang en dans.

DON SALLUSTUS, *ernstig.*

'k Spreek niet met Zafari — 'k spreek met Don César thans!

(Hoe langer hoe zachter sprekende.)

Hoor! Ik behoef een' man, op wien ik mij vertrouwen,

Op wiens stilzwijgendheid en ijver ik kan bouwen,

En die mijn helper in een groot ontwerp wil zijn.

Ik ben niet kwaad van hart, wat ik welligt ook schijn';

Maar, daar zijn dagen in ons leven, sombre dagen!

Die zelfs den beste tot iets zonderlings verlagen.

Gij zult weér rijk zijn, maar — ik reken voor die schuld,

Dat gij mij in 't geheim uw' bijstand leenen zult.

Als vog'laars, die des nachts hun strikken uit gaan hangen,

Om, turende uit hun hoek, den leeuwerik te vangen,

Zóó word' door ons een strik, een lokäas uitgesteld,

Maar dat geen lijsters of geen leeuwerikken geldt.

Mijn plan is schriklijk, ja!... doch 't zal u welkom wezen:

Gij zijt niet naauwgezet, en vreemd is u het vreezen —

Gij moet mij wreken!

DON CÉSAR.

Ik?... U wreken?... Hoe! ik zou...

DON SALLUSTUS.

O jal

DON CÉSAR.

U wreken! En op wien dan?

DON SALLUSTUS.

Op een vrouw.

DON CÉSAR.

(Hij rigt zich op, en ziet DON SALLUSTUS fier in het gezicht.)

Niet verder! Ga niet voort, uw plan mij te openbaren!
 Ik zal omtrent dit punt *mijn* meening u verklaren:
 Hij, die een kling vermag te dragen, en, als man,
 Laag en arglistig op een vrouw zich wreken kan;
 Hij, die zich in zijn daán tot *alquazil* verneëren,
 En, edel van geboort', zijne afkomst durft ontceeren —
 Al waar' hij Grande van *Kastielje*; al werd zijn naam
 Van Noord- tot Zuidpool luid verkondigd door de faam;
 Al waar' hij overdekt met eere- en ordeteeknen;
 Al waar' zijn rijkdom door geen stervling te bereeknen;
 Al ware hij Markies, of Graaf, of Prins van 't Rijk —
 Die man is in mijn oog den laagsten schurk gelijk!
 Dien man zou ik met vreugd, met vurig zielsverlangen,
 Tot loon der schandaad, aan de stadsgalg op zien hangen!

DON SALLUSTUS.

Don César!...

DON CÉSAR.

Ga niet voort.... uw taal beledigt mij!

(Hij werpt de beurs aan zijne voeten.)

Zie hier.... behoud uw geld en uw geheimen vrij!
 Ik vrees niet, neen, en toch — ik huiver voor uw woorden.
 O! ik begrijp, dat men kan stelen, plundren, moorden;
 Dat men, als roovers, met de strijdbijl in de hand,
 Een staatsgevangnis of een burgslot overmant,
 En, in den zwarten nacht, bij 't huilen van de kreten,
 Door 't warlen van 't gevecht de menschlijkheid vergeten,
 Cipier en knecht verminkt en doodt, man tegen man!....
 Ziedaar de gruwlen, ja, die ik begrijpen kan!

Maar heimelijk een vrouw ten ondergang te leiden;
 Bedaard, in koelen bloede, een' strik voor haar te spreiden;
 Verraderlijk een kuil te graven voor haar' voet,
 Waarin zij reddeloos op eens verzinken moet —
 O! eer ik tot zoo iets mij-zelfen kon verlagen,
 Eer ik tot zulk een' prijs den glans van vroeger dagen
 Herkopen kon — en God, die mijn gemoed doorziet,
 Weet, dat ik waarheid spreek... een huichlaar ben ik niet! —
 Eer zou ik willen, dat een hond, in hongerwoede,
 Op 't schandlijk galgenveld, zich met mijn ligchaam voedde!

DON SALLUSTUS.

Don César!....

DON CÉSAR.

Ik begeer geen goud, geen gunst van u,
 Zoo lang ik, arm, maar vrij, kan leven zoo als nu;
 Zoo lang fontein en bron mij met haar water drenken;
 Zoo lang mij 't open veld nog frissche lucht mag schenken,
 En ik des winters in de stad een toevlugt weet,
 Waar mij een dief, als vriend, zijn brood deelt en zijn kleed;
 Zoo lang ik in mijn ziel den luister kan vergeten
 Van alles, wat ik eens mijn eigendom mogt heeten,
 En ik, des middags, rijk in droomen, ongestoord,
 Half in de schaduw van het breed gewelf der poort,
 Vóór uw paleizen, als een man van 't volk, mag slapen.
 Vaarwel! — God weet het best, wie laag is, wie regtschapen.
 Blijf gij aan 't schittrend Hof; ik keer naar mijn gebied...
 'k Heul met de wolven wel, maar met de slangen niet!

DON SALLUSTUS.

Één oogenblik...

DON CÉSAR.

ó Neen, laat dit gesprek ons enden,

En zoo 't uw doel is, mij ten kerker heen te zenden,
Volvoer uw opzet ras.

DON SALLUSTUS.

'k Ben over u voldaan;
Ik dacht u meer verhard: gij hebt de proef doorstaan.
Reik, César, reik me uw hand!

DON CÉSAR.

Hoe! kan het mogelijk wezen?

DON SALLUSTUS.

O ja, gij hebt van mij voortaan niets meer te vreezen.
Het voorstel, u gedaan, was enkel scherts, mijn vriend!
En heeft mij slechts ten toets van Césars hart gediend.
Geloof mij!

DON CÉSAR.

Op mijne eer! gij doet mij wakend droomen.
Verklaar u; laat me in 't eind weêr tot mij-zelfen komen.
Die vrouw, dat vreeslijk plan, die wraak...

DON SALLUSTUS.

Is niets dan schijn!

Verzinsel en bedrog!

DON CÉSAR.

Dat mij ten strik moest zijn.
En 't vleijend aanbod, om mijn schulden te betalen?
En 't mij beloofde goud?

DON SALLUSTUS.

Zal ik terstond u halen.

(Hij gaat naar de deur op den achtergrond, en geeft RUY BLAS een teekenen, om weder binnen te komen)

DON CÉSAR, *ter zijde op den voorgegrond des tooneels, en DON SALLUSTUS van ter zijde nuziende.*

Fluweel van tong, maar valsch van hart en van gelaat:
De mond verkondigt vrede, en 't oog spreekt van verraad!

DON SALLUSTUS, tegen RUY BLAS.

Ruy Blas! blijf hier.

(Tegen DON CÉSAR.)

Ik keer: gij kunt mijn woord vertrouwen

(Hij vertrekt door de kleine deur ter linkerzijde. Zoodra hij vertrokken is, snellen DON CÉSAR en RUY BLAS naar elkander toe.)

DERDE TOONEEL.

DON CÉSAR, RUY BLAS.

DON CÉSAR.

Neen, ik bedroog mij niet: ik mag u weêr aanschouwen?
Ruy Blas!

RUY BLAS.

Gij, Zafari! in dit paleis?

DON CÉSAR.

O ja!

Maar voor een oogenblik, want ik vertrek weldra.
Ik ben een vogel: ruimte en lucht kan mij behagen.
Maar gij!... zijt gij vermomd, dat 'k u livrei zie dragen?

RUY BLAS, bitter.

Neen, in een ander kleed, ben ik vermomd voor 't oog.

DON CÉSAR.

Wat zegt gij?

RUY BLAS.

Geef me uw hand, dat ik haar drukken moog',
Als in dien schoonen tijd van vreugde en van ellende,
Toen ik geen woonplaats had, toen ik den honger kende,
Toen mij zoo menig nacht de koude rillen deed,
Maar 'k rijk was in den schat, die vrijheid — Vrijheid! — heet.

Toen was ik nog een mensch — 'k heb thans dien rang verloren.
 Wij, jongelingen, in den schoot des volks geboren,
 Geleken op elkaâr in houding en gelaat,
 Dat men ons broeders dacht. Zoodra de dageraad
 Het Oost' verbleeken deed, werd reeds ons lied vernomen;
 Wij sliepen naast elkaâr, wen de avond was gekomen,
 Door 't starrenlicht beglansd, bewaakt door 't oog van God..
 Wij deelden alles zaâm, en één was beider lot.
 Toen kwam het scheidingsuur, zoo droef voor ware vrienden!
 Vier jaren vloten heen, en thans mag 'k u hervinden,
 Nog even vrij en blij, een dartel kind gelijk,
 Nog d'eigen Zafari, steeds in zijne armoê rijk,
 Die, bij de kortste vreugd het langste leed vergeten,
 Nooit iets gewenscht heeft, en ook nooit iets heeft bezeten.
 Maar ik?.. wat ommekeer! Beklaag me, ô Broeder! vrij:
 Ik was als kind een wees, en werd uit medelij'
 Verzorgd en opgevoed; mijn kennis werd ontwikkeld,
 Mijn geest beschaafd, maar ook mijn hoogmoed angeprikkeld,
 En ik, die in den kring der werkliên had behoord,
 Zag mij, als droeve gunst, tot denken aangespoord.
 Gij kendet mij; gij weet, hoe ik, reeds lang geleden,
 In wilde en dwaze taal mijn wenschen en gebeden
 Ten Hemel zond, en steeds uw' spotlust heb getart.
 Nog weet ik niet, wat zucht, wat drift mij woelde in 't hart.
 Waartoe als jonge knaap aan d'arbeid mij te wennen?
 Ik trachtte naar een doel, maar zonder 't zelf te kennen;
 'k Waande alles mogelijk, ja, ik dacht mijn droomen waar,
 En hoopte, dat het lot me eens lauwren vlocht om 't hair!
 Daarbij ben 'k één van hen, die, peinzend, gansche dagen
 't Oog op de deuren van een trotsch paleis geslagen,
 Hunn' tijd verkwisten, om de pracht der groote liên,

't Schoon van een Hertogin of Rijksprinses te zien. —
 Zoo dat ik eens, op straat van honger schier bezwelen,
 Het brood gegrepen heb, dat ik mij toe zag steken,
 't Brood, dat tot huurloon strekt van ledigheid en schand'.
 ô Broeder! reik nog eens den armen dwaas uw hand!
 Ach! twintig jaren oud, op mijn *génie* vertrouwend,
 Der stervelingen lot in diep gepeins beschouwend,
 Het hoofd vol plannen, 't hart vol zuivren vrijheidsgloed,
 Steeds zuchtende om den druk, dien *Spanje* lijden moet,
 Waande ik (ik, zwakke geest!) mij tot iets groot sch verkoren...
 Thans ziet gij de uitkomst, vriend!... 'k ben tot lakkei geboren!

DON CÉSAR.

Ja, 'k weet, de honger is een laaggewelfde poort,
 En drijft in 't eind de nood ons door dat wulfsel voort,
 Dan is hij, die het diepst zich buigt, het grootst van allen.
 Maar 't lot is ebbe en vloed; het rijzen volgt het vallen.
 Hoop, broeder!

RUY BLAS, *het hoofd schuddende.*

De Markies van *Finlas* is mijn heer.

DON CÉSAR.

Ik ken hem. — Woont ge in dit paleis?

RUY BLAS.

Voor d' eersten keer
 Heb ik deez' uchtendstond den drempel hier betreden.

DON CÉSAR.

In waarheid?... En uw heer, die de eerplaats mag bekleeden
 Van eersten Dienaar en Minister van den Staat...?

RUY BLAS.

Woont hier, omdat het Hof hem telkens roepen laat.
 Maar hoor! Hij heeft een huis, waar nooit iets wordt vernomen,
 Waar hij bij dag welligt nog nimmer is gekomen;

Een onaanzienlijk huis, niet ver van hier, en daár
 Woon ik. Wanneer de nacht, als 't lijkkleed op de baar,
 Op 't aardrijk rust, en niets de stilte stoort daar buiten,
 Zie ik hem somtijds een geheime deur ontsluiten,
 Waarvan hij niemand ooit den sleutel heeft vertrouwd.
 't Is alles vreemd en doodsch, wat dan mijn oog aanschouwt!
 De mannen, die met hem al fluištrend binnentreden,
 Zijn steeds gemaskerd en met mantels om de leden;
 Men sluit de kamer, waar zij zamenkomen, digt,
 En nooit wordt iets ontdekt van wat men daár verrigt.
 Twee zwarte slaven, forsch van bouw, maar stom geboren,
 Staan mij ten dienst. Mijn naam klonk nimmer hun in de ooren.

DON CÉSAR.

O ja, 't is daár, dat hij, als Hoofdman van 't Geregt,
 Zijn spieën uithoort en zijn hinderlagen legt.
 Dien man doorgrondt men niet: zijn magt is wel te vreezen.

RUY BLAS.

Op gistren klonk zijn last: „Zorg, aan 't paleis te wezen
 „Vóór 't lichten van den dag; kom door 't vergulde hek,
 „En vraag naar mij.” — Ik kwam. Men bragt me in zijn vertrek.
 Toen, toen beval hij mij, me in liverei te kleeden;
 Want dit gewaad, zoo laag, zoo haatlijk, droeg ik heden
 Voor de eerste maal.

DON CÉSAR, *hem de hand drukkende.*

Schep moed, en hoop!

RUY BLAS.

Ik hopen! Ach!

Nog, broeder! weet gij niet, dat ik niet hopen mag.
 Dit kleed te dragen, der verachting prijs gegeven;
 Zijn vreugd verwoest te zien, en zonder trots te leven;
 Ja, laag te zijn en slaaf — 't is niets bij wat ik lij!

Ik voel dit schandkleed niet, hoe vreeslijk zwaar het zij,
 Want hier, hier in mijn borst voel ik een hydra knagen,
 Die vuur'gen klaauw en tand mij heeft in 't hart geslagen.
 't Omhulsel jaagt u reeds een kille huivring aan,
 Maar ô! indien ge een' blik in mijn gemoed kondt slaan!

DON CÉSAR.

Wat wilt gij zeggen?

RUY BLAS.

Raad; laat uw verbeelding spreken;
 Zoek in uw' geest iets vreemds, dat zelfs den moed verbleeken
 En siddren doet; iets dwaas, maar schriklijks bovendien;
 Iets, dat verbijstring wekt voor die 't ontsluijerd zien!
 Denk vrij een gift uit, dat den sterkste doet verkwijnen;
 Stel u een afgrond voor, waarin geen licht kan schijnen,
 En nog, nog gist gij niet, waarin 't geheim bestaat:
 Geen sterveling, hoe stout, die ooit mijn noodlot raadt.
 Neen, Zafari! vergeefs, wat ook uw geest verzinne,
 Want ik, ik ben verliefd — op *Spanjes* Koninginne!

DON CÉSAR.

O Hemel!

RUY BLAS.

Op een' troon, in Keizerlijke praal,
 Leeft in *Aranjuez* of in het *Escuurjaal*,
 Somtijds in dit paleis, een man, wiens naam doet beven;
 Wiens aanblik siddring wekt; wiens wenk den dood kan geven;
 Dien men geknield vereert, en dient in diep ontzag;
 Voor wien de Grande alléén zich 't hoofd bedekken mag;
 Die elke fantazie, hoe vreemd ook, waar kan maken;
 Wiens majesteit ontzet, die hem van verre naken;
 Wiens troon omstraald is van een oogverblindbren glóor,
 En wiens gewigt men voelt, de halve wereld door.

Wel nu! die man, zoo rijk aan magt en praalvertooning —
Ik ben jaloers op hem! — de dienstknecht op den Koning!

DON CÉSAR.

Gij, gij jaloers op hem?!

RUY BLAS.

Ik op den Koning, ja!

Want ik, Ruy Blas! lakkei! bemin, aanbid zijn Gâ!

DON CÉSAR.

Rampzalige!

RUY BLAS.

ô Niet waar? Ik ben wel dwaas te heeten.
Maar, wat ik trachten moog', ik kan haar niet vergeten;
Ik wacht haar elken dag, ik volg haar, waar zij treedt.
Heur aanzijn is ter prooi aan heimlijk zieleleed,
Een samenweefsel van verveling. Mijn gedachten
Betreuren steeds heur lot, in slapeloze nachten,
Als ik bepeins, hoe zij door haat en lastertaal
Zich hier verguizen ziet; als 'k denk aan haar gemaal,
Die heel zijn tijd vermoordt in ijdele jagtvermaken;
Die, dertig jaren oud, reeds d' ouderdom voelt naken;
Een hersenlooze dwaas, den naam onwaard van man,
Die niet te leven weet, veel min regeren kan.
Een stam, die wegwijnt, en geen loten meer doet wachten!
Reeds was de vader zoo ontzenuwd in zijn krachten,
Dat zelfs een perkament te zwaar woog voor zijn hand. —
En zij, zoo jong, zoo schoon, zoo rijk aan vlug verstand,
Dien Tweeden Karels Gâ!.. Zij! O wat gruwzaam lijden!
Des avonds zoekt zij troost en krachten in het strijden
Bij onze zustren van den Rozenkrans. . . gij weet?
In 't klooster van de straat *Ortaleza*. . . Haar leed
Is zwaar, maar zwaarder nog de smart, die ik moet dragen.

Ach! Zafari! 'k ben met krankzinnigheid geslagen,
 Maar 'k weet niet, hoe!.. Hoor slechts en oordeel: zij bemint
 Een zacht, blaauw bloempje, dat men veel in *Duitschland* vindt;
 'k Ga elken dag, een mijl van hier, in stil verrukken,
 Digt bij *Caramanchel*, die lieve bloemen plukken...
 Ik zocht haar overal, maar vond ze dáár alleen.
 Ik kies de schoonsten uit, en schik mijn tuiltje ineen,
 En bind het zamen in een' krans van jeugdig loover.
 Dan sluip ik in den nacht, gelijk een lage roover,
 Naar 't Koninklijke park, en leg dáár mijn bouquet
 In 't lustpriëel, waar zij het liefst zich nederzet.
 Ja, gistren — inderdaad, gij moogt mij vrij beklagen,
 Mijn broeder! — gistren zelfs durfde ik de stoutheid wagen,
 Een' brief te plaatsen in den ruiker. Om bij nacht
 Die plek te nadren, en den blik te ontgaan der wacht,
 Moet ik den muur van 't park beklimmen; 't kan gebeuren,
 Neen, zeker, dat ik eens mij 't vleesch zal openscheuren
 Aan de ijzren pinnen, die men op de muren ziet.
 Vindt zij mijn bloemen en mijn' brief?... Ik weet het niet.
 Gij hoort wel, broeder! ik verviel tot waanzin.

DON CÉSAR.

Waarlijk!

Gij moogt voorzigtig zijn: uw waagstuk is gevaarlijk.
 De Graaf van Onaté, die haar zoo trouw bewaakt,
 Omdat ook hij reeds lang voor haar van liefde blaakt,
 Is als heur majordoom in dit geval te vreezen.
 Eens minnaars oog ziet scherp, en 't kon wel mooglijk wezen,
 Dat, d' een of andren nacht, een wachter, ruw van aard,
 Uw ruiker koos ten doel, en met zijn' hellebaard
 Hem u aan 't hart stak, waar hij spoedig zou ontblâren.

Maar gij der Koningin uw liefdedrift verklaren!
Wat denkbeeld!.. en waartoe?

RUY BLAS, *in verwoering.*

Weet ik het zelf?... O neen!

Ik gaf mijn ziel der hel ten prijs, waar' ik slechts één
Der jeugdige Edlen, thans vergaderd hier beneden,
En die wij, uit dit raam, 't paleis zien binnentreden,
Met pluimen op den hoed en hoogmoed op 't gelaat,
Als ware 't mij ten hoon en mijn veracht gewaad!
Ja, 'k gaf mijn ziel ten prijs, kon ik mijn' kluister slaken,
Kon ik slechts, zoo als zij, de Koningin genaken,
Me aan haar vertoonen in een kleed, dat niet onteert!
Maar thans... ik tot lakkei voor hen, voor haar verneêrd!
ô Woede! ik in livrei, een huurling in haar oogen!
Heb deernis, ô mijn God!.. mijn God! heb mededoogen!

(*Weder Don César naderende.*)

Hebt gij mij niet gevraagd, waarom ik haar bemin,
En sints hoe lang?... Wel nu: eens kwam de Koningin...
Maar waartoe 't u verhaald? — Ja, 't kon u steeds behagen,
Te wonden met uw scherts, te foltren met uw vragen;
Maar wie mij ook het hoe, 't wanneer, het waarom vroeg,
'k Bemin tot razernij!.. 'k bemin haar!.. dat 's genoeg!

DON CÉSAR.

Word niet gramstorig.

RUY BLAS, *uitgeput en bleek op den armstoel vallende.*

Neen. Ik lij'. — Wil mij vergeven;
Of liever, ga, ga heen! Ontvlugt den dwaas, wiens leven
Nog steeds van grootheid droomt, hoe diep in 't slijk verlaagd —
Die onder 't slavenpak de liefde eens Konings draagt!

DON CÉSAR, *de hand op zijn' schouder leggende.*

Ik u ontvlugten!.. ik, die nimmer heb geleden,

Omdat ik nooit een vrouw om weérmin heb gebeden;
 Ik, koud en hol metaal, waaraan 't geluid ontbreekt;
 Ik, ligchaam zonder ziel! die dikwerf heb gesmeekt
 Om ware liefde, maar ze nimmer mogt ontwaren;
 Ik, reeds verkild van hart, schoon jeugdig nog van jaren,
 Ik u ontvlngten! — Neen! 'k beklaag uw' minnegloed,
 En toch benijd ik 't vuur, dat u verteren moet!
 — Ruy Blas! —

Een oogenblik van stilte. Zij slaan de handen ineen, en zien elkander met eene uitdrukking van treurigheid en vertrouwelyke vriendschap aan.

Don Sallustus treedt binnen. Hij nadert met langzame schreden, een' doordringenden blik gevestigd houdende op Don César en Ruy Blas, die hem niet zien. Hij heeft in de eene hand een' hoed en een' degen, die hij bij het binnenkomen op een' stoel legt, en in de andere eene beurs, die hij vervolgens op de tafel werpt.

DON SALLUSTUS, tegen DON CÉSAR.

Zie hier het geld.

Op de stem van Don Sallustus rijst Ruy Blas, als eensklaps wakker geschrikt, op, en blijft, met nedergeslagene oogen, in eene eerbiedige houding, staan.

DON CÉSAR, ter zijde, DON SALLUSTUS schuins aanziende.

De duivel moog' mij halen!

Hij luisterde aan de deur.

DON SALLUSTUS.

Ik kom mijn schuld betalen.

DON CÉSAR, ter zijde.

Nu, 't zij zoo!

(Luid tegen Don Sallustus.)

Edele Don! maak op uw' dienaar staat.

Hij maakt de beurs open, stort haar op de tafel uit, en grijpt verheugd in de dukaten, die hij, op het sluwcelen tafelkleed, op stapels zet. Terwijl hij ze tell, gaat Don Sallustus naar den achtergrond van het

tooneel, omziende, of hij de aandacht van Don César ook opwekt. Hij opent de kleine deur regts. Op een teeken van hem, komen er drie alguazils, met degens gewapend en in het zwart gekleed, door dezelve. Don Sallustus wijst hen geheimzinnig op Don César. Ruy Blas staat onbeweegelijk, als een standbeeld, bij de tafel, zonder iets te zien of te hooren.

DON SALLUSTUS, *zacht tegen de alguazils.*

Gij volgt dien man, zoodra hij dit paleis verlaat;
Gij maakt in stilte u van hem meester; of hij klagen
Of dreigen moog', gij zult geen oogenblik vertragen,
Maar voert naar *Denia* hem ijlings met u meê,
Begeeft met hem u sloop, en steekt terstond in zee,
Waar gij hem d' Algerijn ten slaaf zult overgeven.

(Hij overhandigt hun een gezegeld perkament.)

Ziet hier 't bevel, door mij bezegeld en geschreven.
Volvoert dien last met spoed: mijn goud wacht u tot loon.

(De drie alguazils buigen zich, en vertrekken.)

DON CÉSAR, *die zijne dukaten heeft gerangschikt.*

Wat is de klank van 't geld, dat men bezit, toch schoon!
Hoe regt vermaaklijk is dat tellen en hertellen!
Zie eens, hoe sierlijk men 't in evenwigt kan stellen!

(Hij maakt twee gelijke deelen, en keert zich tot Ruy Blas)

Dit, broeder! is uw deel.

RUY BLAS.

Hoe!

DON CÉSAR, *hem één der twee stapels goud wijzende.*

Neem dit goud van mij!

Verlaat dit Hof!.. ga meê, en word als eertijds vrij!

DON SALLUSTUS, *die hen op den achtergrond van het tooneel gade staat, ter zijde.*

Wat zegt hij?

RUY BLAS, *het hoofd schuddende, als tot teeken van wegering.*

Neen, mijn hart is niet meer vrij te maken;
Het noodlot wil niet, dat Ruy Blas zijn boei zal slaken;
Het bragt mij hier... ik blijf!

DON CÉSAR.

Nu, volg uw zin. God weet,
Of ik een wijze ben, als 'k u een dwaze heet!
(Hij neemt het geld op, en doet het in de beurs, die hij in zijn zak steekt.)

DON SALLUSTUS, *op den achtergrond van het tooneel, ter zijde, en
hen steeds gadeslaande.*

Schier de eigen grootte... schier dezelfde wezenstrekken.

DON CÉSAR, *tegen RUY BLAS.*

Vaarwel!

RUY BLAS.

Uw hand!

(Zij drukken elkander de hand. Don César vertrekt zonder Don Sallustus te zien, die zich ter zijde houdt.)

VIERDE TOONEEL.

RUY BLAS, DON SALLUSTUS.

DON SALLUSTUS.

Ruy Blas!

RUY BLAS, *zich schielijk omkeerende.*

Senore!

DON SALLUSTUS.

Wil me ontdekken,
Of het reeds dag was, toen gij dezen morgen hier
Verscheent.

ROY BLAS.

Nog niet. Ik gaf in stilte den portier
Uw pas, en kwam terstond naar uw bevelen vragen.

DON SALLUSTUS.

En zeg mij, hadt gij toen geen mantel omgeslagen?

ROY BLAS.

Ja, Excellentie!

DON SALLUSTUS.

Goed!.. Dus heeft nog geen der liên
Van dit paleis u in mijn liverci gezien?

ROY BLAS.

Noch iemand in *Madrid*.

DON SALLUSTUS.

'k Ben over u te vreden.

(Hij wijst op de deur, door welke Don César vertrokken is.)

Sluit gindsche deur... Gij moet voortaan u anders kleeden.
Trek dat gewaad weêr uit.

*(Ruy Blas trekt de liverci uit, die hij over zijne andere kleederen
heeft aangetrokken, en werpt ze op een' stoel.)*

Gij schrijft een fraaije hand,
Naar 'k meen; ook zijt gij vlug van oordeel en verstand —
Neem plaats, en schrijf!

*(Hij geeft Ruy Blas een teeken, aan de tofel te gaan zitten, waar-
op het schrijfgereedschap staat. Ruy Blas gehoorzaamt.)*

Gij moet van daag me uw dienst betoonen
Als secretaris; 'k zal grootmoedig u beloonen,
Indien gij zwijgen kunt. Vooreerst, een minnebrief
Aan Donna Praxedis, zoo engelachtig lief,
En toch, mijn booze geest. — De Koningin mijns harten,
Die paradijsvreugd schenkt, maar soms ook hellesmarten. —

Zijt gij gereed? . . . Welaan: „Een vreesselijk gevaar
 „Bedreigt mij; vorder niet, dat ik het u verklaar;
 „Mijn Koningin alléén vermag het af te keeren;
 „Indien haar liefde 't wil, kan zij den storm bezweeren,
 „Door heden avond aan mijn huis te komen. . . Zij
 „Versma' mijn bede niet, of — 't is gedaan met mij!
 „Ik wil haar voor die dienst mijn geest, mijn hart, mijn leven,
 „Ja, al wat ik bezit, met vreugd ten offer geven.”

(Hij houdt op, en lacht.)

Een vreesselijk gevaar!.. Het denkbeeld is niet kwaad.
 'k Wed, dat zij mij gelooft, en zich verschalken laat.
 O ja! 'k versta de kunst, de vrouwen te belezen:
 Zij redden gaarne hem, die haar ten val moet wezen.
 — Schrijf verder: „Door de deur aan 't uiterst eind der laan,
 „Zult ge, in de duisternis, mijn woning binnengaan.
 „Vrees geen herkenning; laat mijn hart niet vruchtloos hopen.
 „Slechts een vertrouwd persoon sluit u den toegang open.” —
 Het kan niet beter; 't is voortreflijk, op mijne eer!
 Nu moet gij teeknen.

RUY BLAS.

Don Sallustus, Edel Heer?

DON SALLUSTUS.

Neen, teeken César. Dat 's mijn naam voor liefdezaken.

RUY BLAS, *na gehoorzaamd te hebben.*

Maar 't onbekende schrift zal haar wantrouwig maken.

DON SALLUSTUS.

O 't zegel is genoeg! Ik schrijf op die manier
 Zoo dikwerf. — Hoor, Ruy Blas! dees avond ga 'k van hier;
 Gij blijft. Mijn plannen voor uw verdre levensdagen
 Zijn die eens waren vriends: gij zult u niet beklagen.

Ras wordt u door mijn zorg een beter lot bereid,
Maar daarvoor maak ik staat op uw gehoorzaamheid.
Gij zijt een trouw en een bescheiden dienaar tevens...

RUY BLAS, *buigende.*

Senore!

DON SALLUSTUS, *vervolgende.*

En ik belast mij met het heil uws levens.

RUY BLAS, *hem den brief toonende, dien hij geschreven heeft.*

Waar moet ik dezen brief bezorgen?

DON SALLUSTUS.

Geef hem mij.

(RUY BLAS met een veelbeteekenend gelaut naderende.)

O ja! ik wil, dat gij voortaan gelukkig zij.

(Een oogenblik stilte. Hij geeft Ruy Blas een teeken, weder aan tafel te gaan zitten.)

Schrijf: — „Ik, Ruy Blas, lakei in dienst van d' edlen Heere
„Markies van Pintas, ik, hoe ook mijn lot verkeere,
„Verbind mij, steeds getrouw te volgen aan zijn last,
„Geheim of openbaar, gelijk een dienstknecht past.”

(Ruy Blas gehoorzaamt.)

Uw naam... de datum... Goed!.. Dit blad strekt u ten zegen.
Geef hier.

(Hij vouwt het papier toe, en sluit het met den brief, dien Ruy Blas geschreven heeft, in zijne portefeuille.)

Men bragt mij straks een nieuw bewerkten degen.

Hij ligt op gindschen stoel.

(Hij wijst op den stoel, waarop hij den degen en den hoed heeft neêrgelegd. Hij gaat er naar toe, en neemt den degen.)

De zijden sjerp is schoon,
En 't sijn borduursel spreidt den laatsten smaak ten toon.

(Hij laat hem den bandelier bewonderen.)

Zie, welk een fraaije bloem!.. Zij mist alleen het leven.
 Ook 't rijk verguld gevest is heerlijk uitgedreven.
 't Is 't werk van Gilles, om zijn wondre kunst beroemd,
 Die in een degenknop, omgeven van gebloemt',
 Ter wil der schoonen, een *pastille*-doos kan snijden.

(Hij doet Ruy Blas de sjerp, waaraan de degen is vastgemaakt, om den hals.)

Laat zien, hoe hij u staat. — Men zal hem u benijden.
 Gij schijnt een edelman, met zulk een pronk op zij'.

(Luisterende.)

Men komt.. De Koningin gaat weldra hier voorbij. —

(De deur der galerij gaat open. Don Sallustus maakt zijn mantel los, en werpt hem spoedig om de schouders van Ruy Blas, op het oogenblik, dat de Markies del Basto verschijnt; vervolgens gaat hij regelreht naar den Markies, Ruy Blas, die als wezenloos is, met zich medeslepende.)

VIJFDE TOONEEL.

DON SALLUSTUS, RUY BLAS, DON PAMELO D'AYALOS, de Markies DEL BASTO. — *Vervolgens de Markies DE SANTA-CRUZ.* — *Daarna de Graaf VAN ALVA.* — *Eindelijk het geheele Hof.*

DON SALLUSTUS, tegen den markies del Basto.

Markies del Basto! 'k hoop, dat gij mij zult verschoonen,
 Als ik mijn neef aan Uw Genade kom vertoonen.
 Het is Don César, Graaf van *Garofa*.

RUY BLAS, ter zijde.

ô God!

DON SALLUSTUS, zucht tegen Ruy Blas.

Zwijg!

De Markies DEL BASTO, Ruy Blas groetende.

'k Ben verrukt... mijnheer! ..

(Hij vat zijne hand; Ruy Blas laat hem verlegen begaan.)

DON SALLUSTUS, *zacht tegen Ruy Blas.*

Volg blindelings uw lot,

En groet hem.

(Ruy Blas groet den Markies.)

De Markies DEL BASTO, tegen Ruy Blas.

'k Was mevrouw uw moeder zeer genegen.

(Zacht tegen Don Sallustus, op Ruy Blas wijzende.)

Ik had hem niet herkend, hadt gij zijn naam verzwegen:
Hij 's veel veranderd!

DON SALLUSTUS, *zacht tegen den Markies.*

Ja, maar 't is ook reeds tien jaar,

Dat hij de Hofstad heeft verlaten.

De Markies DEL BASTO, als boven.

Dat is waar!

DON SALLUSTUS, *Ruy Blas op den schouder kloppende.*

Ziedaar hem dan 't eind tot ons terug gekomen!

O die verloren zoon!.. Wie had het kunnen droomen?

Herinnert ge u, markies! hoe hij eens, los en wild,

't Goud om zich heen strooide, en zijn schatten heeft verspild?

Geen avond zonder feest, met makkers en bachanten —

De vijver van Apol bedekt met muzikanten,

Wier spel op 't water dreunt, en weërkaatst in de vert' —

Elk oogenblik een bal, een gastmaal, een concert —

Zóó zag hij zich een wijl door heel *Madrid* bewonderd,

Maar ook in drie jaar tijds volkomen uitgeplonderd!

Ja, 't was een losse knaap — maar 't ging wat al te vlug.

Thans kwam hij per galjoen uit *Indië* terug.

RUY BLAS, *verlegen.*

Heer!...

DON SALLUSTUS, *vrolijk.*

Noem mij neef: wij zijn het immers steeds gebleven.
 't Geslacht Bazan is rond, en acht zijn waarde neven.
 Ik markgraaf van *Finlas*, gij graaf van *Garofa*,
 Zijn wij gelijk in rang, slaat men onze afkomst gâ.
 't Is door de vrouwen, dat wij d' eigen stam behooren,
 Al werd ik Portugees, gij Kastieljaan geboren.
 Uw tak is even oud en even hoog in roem;
 Ik ben de vrucht van d' een, gij zijt des andren bloem.

RUY BLAS, *ter zijde.*

Waarheen sleept hij mij voort?

(Terwijl Don Sallustus sprak, is de Markies de Santa-Cruz, don Alvar de Bazan y Benavides, een grijsaard met witte knevels en eene groote paraik, hen genaderd.)

De Markies DE SANTA-CRUZ, tegen Don Sallustus.

Uw uitleg dient geprezen.

Als hij uw neef is, moet hij ook de mijne wezen.

DON SALLUSTUS.

't Is waar, markies! want wij zijn meê van één geslacht.

(Hij stelt Ruy Blas aan hem voor.)

Don César.

De Markies DE SANTA CRUZ.

Toch niet hij, dien men gestorven dacht.

DON SALLUSTUS.

Ja wel.

De Markies DE SANTA-CRUZ.

Hij kwam dus weêr?

DON SALLUSTUS.

Van *Indies* verre zoomen.

Herkent gij hem?

De Markies DE SANTA-CRUZ, Ruy Blas steeds beschouwende.

Wat vraag! 'k Zag hem ter wereld komen.

DON SALLUSTUS, zacht tegen Ruy Blas.

De goede man is blind, en maakt zich-zelfen diets.
Het niet te zijn. Maar hij is toch nog goed voor iets,
En hij herkent u, om zijn goed gezigt te toonen.

De Markies DE SANTA CRUZ, Ruy Blas de hand reikende.

Sla toe, mijn waarde neef!

RUY BLAS, buigende.

Markies!... wil mij... verschoonen...

De Markies DE SANTA CRUZ, zacht tegen Don Sallustus, en op Ruy Blas wijzende.

Men kan niet beter zijn.

(Tegen Ruy Blas.)

Verrukt, u weêr te zien!

DON SALLUSTUS, zacht tegen den Markies, en hem ter zijde nemende.

Ik zal zijn schuld voldoen; gij kunt hem bijstand biên,
En dienen in den post, aan 't Hof u opgedragen.
Wil een betrekking bij den Koning voor hem vragen...
Of bij de Koningin...

De Markies DE SANTA-CRUZ, zacht.

'k Beloof het u, mijn vriend!

Die jongeling bevalt me, en wordt door mij gediend.
Daarbij, 't is pligt, want hij behoort tot mijn famielje.

DON SALLUSTUS, zacht.

Gij hebt veel invloed bij den Staatsraad van *Kastielje*;
'k Beveel hem aan uw zorg.

(Hij verlaat den Markies de Santa-Cruz, en gaat naar andere edellieden, aan wie hij Ruy Blas voorstelt. Onder hen is de Graaf van Alva, zeer keurig uitgedost.)

DON SALLUSTUS, hun Ruy Blas voorstellende.

Mijn neef Don César, Graaf

Van *Garofa*, mij dier als moedig, trouw en braaf.

(*De edellieden wisselen deftig buigingen met den verbijsterden Ruy Blas.*)

DON SALLUSTUS, tegen den Graaf van Ribagorza.

'k Zag gistren 't nieuw ballet van *Atalante* spelen:

't Was lief, en *Lindamire* is waarlijk om te steelen.

(*Opgetogen over het wambuis van den Graaf van Alva.*)

o Graaf van Alva! dat is heerlijk!

De Graaf van ALVA.

Vindt gij dat?

Ach! 'k heb, niet lang geleên, nog fraaijer kleed gehad.

't Was rozerood satijn, zeer schoon met goud dooräderd;

Maar men ontstal het mij.

EEN DEURWACHTER VAN HET HOF, op den achtergrond van het tooneel.

De Koninginne nadert!

Plaatst, Eedlen! u naar rang.

(*De groote gordijnen der glazen galerij worden opengetrokken. De Edellieden scharen zich bij de deur. Twee rijen wachten. Ruy Blas, higgende, buiten zich-zelven, vlugt als het ware naar den voorgrond van het tooneel. Don Sallustus volgt hem.*)

DON SALLUSTUS, sacht tegen Ruy Blas.

Hoe zijt gij zoo bevreesd?

Nu zich uw lot verhoogt, vernedert zich uw geest!

Waak op, Ruy Blas!... Wat zou de ontdekking thans u baten?

Waak op, en toon u sterk! — Ik ga *Madrid* verlaten.

Mijn kleine woning, die gij tot verblijfplaats hadt,

Maak ik uw eigendom, met al, wat zij bevat;

'k Wil niets behouden dan de sleutels. Ook mijn slaven

Zijn voortaan de uwen, met nog andre kostbre gaven.

Ik zal u spoedig mijn bevelen doen verstaan.

Gehoorzaamt gij mijn wil, de dag uws heils breekt aan;

Ik maak u groot!.. Stijg op, en wil niet langer schroomen:
 Het gunstig uur is daár; uw tijdstip is gekomen!
 Aan 't stikziend Hof is men gewoon aan 't blind geval —
 Ik ben de ziende, die den blinde leiden zal!

(Meerdere wachten verschijnen op den achtergrond van het tooneel.)

DE DEURWACHTER, met luider stem.

De Koningin!

RUY BLAS, ter zijde.

Mijn God! De Koningin!

(De Koningin, prachtig gekleed, en omgeven van dames en pagies, verschijnt onder een verhemelte van rood fluweel, gedragen door vier kamerheeren, blootshoofds. Ruy Blas, geheel verwoilderd, beschouwt haar, als weggesleept door dat schitterend gezigt. Al de Spaansche Granden dekken zich het hoofd: de Markies del Basto, de Graaf van Alva, de Markies de Santa-Cruz, Don Sallustus. Don Sallustus gaat spoedig naar den stoel, en neemt den hoed, dien hij aan Ruy Blas brengt.)

DON SALLUSTUS, tegen Ruy Blas, hem den hoed op het hoofd zettende.

ô Schande!

Dek u het hoofd, Heer Graaf! gij zijt een Spaansche Grande!

RUY BLAS, ontsteld, zucht tegen Don Sallustus.

Maar wat beveelt ge, ô Heer?.. Wat wilt gij dan van mij?

DON SALLUSTUS, hem de Koningin wijzende, die langzaam de galerij door gaat.

Dat gij die vrouw behaag'... dat gij haar minnaar zij!

EINDE VAN HET EERSTE BEDRIJF.

II.

De Koningin van Spanje.

PERSONEN.

DE KONINGIN.

RUY BLAS.

DON GUBITAN.

CASILDA.

DE HERTOGIN VAN ALBUQUERQUE.

EEN KAMERDIENAAR.

Duègnaas, Pagies, Wachten.

Een salon, grenzende aan de slaapkamer der Koningin. Ter linkerzijde eene kleine deur, in die kamer uitkomende. Ter rechterzijde, in een los scherm, eene andere deur voor de buitenvertrekken. Op den achtergrond groote, open vensters. Het is de namiddag van eenen schoonen zomerdag. Eene groote tafel en armstoelen. Onder het beeld van eene Heilige, rijk met goud omhangen, en aan den muur vastgemaakt, leest men: Santa Maria Esclava. Aan de overzijde daarvan hangt eene madonna, voor welke eene gouden lamp brandt. Nabij de madonna een portret van Koning Karel II, ten voeten uit.

Bij het opgaan der gordijn, zit de Koningin Donna MARIA VAN NEUBURG in een hoek, naast eene harer vrouwen, een jong en lief meisje. De Koningin is in het wit, in een kleed van zilverstof. Zij is bezig met borduren, en houdt nu en dan op, om te praten. In den overgestelden hoek zit Donna JUANA DE LA CUEVA, Hertogin van ALBUQUERQUE, Camerera mayor, in een leuningstoel, met borduurwerk in de hand; zij is eene oude vrouw, in het zwart gekleed. Bij de Hertogin, aan eene tafel, verscheidene duègnaas, met vrouwelijke handwerken bezig. Op den achtergrond staat Don GUBITAN, Graaf van Onaté, majordomo, lang en schraal, met grijze knevels, omstreeks vijf-en-vijftig jaren oud; het voorkomen van een oud militair, hoewel over-dreven zwierig gekleed, en met linten tot op de schoenen.

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

DE KONINGIN, DE HERTOGIN VAN ALBUQUERQUE, DON GURITAN,
CASILDA, DUÈGNES.

DE KONINGIN.

Hij 's dan vertrokken, en ik moest tevreden wezen.

Ach neen! 'k Blijf dien markies van *Finlas* immer vreezen:

'k Weet, dat die man mij haat.

CASILDA.

't Was toch uw wensch en raad,

Dat hij gebannen werd.

DE KONINGIN.

'k Weet, dat die man mij haat!

CASILDA.

Mevrouw!...

DE KONINGIN.

Casilda! ja, ik kan het niet verbloemen,

Voor mij is die markies een booze geest te noemen.

Den dag vóór hij vertrok, zag ik, met de edelliën

Hem nadertreden, om den handkus mij te biën.

De Grandes naakten tot den troon, en bogen neder.

Ik bood mijn hand hun aan, en blikte heen en weder,

Bedroefd en stil. — 'k Zag niets van al den hoofschen praal,
 Dan 't groote schilderstuk aan 't eind der duistre zaal,
 Toen 'k eensklaps, daar mijn blik zich naar beneden wendde,
 Dien vreeselijken man in de eedle rei herkende!
 Zoodra ik hem aanschouwde, aanschouwde ik hem alléén.
 Hij speelde met zijn dolk, in 't langzaam nadertreên;
 ('k Ontwaarde 't glinstrend staal, half aan de schede onttogen,)
 Verblindend was mij 't vuur, dat vonkelde uit zijne oogen;
 Op eens boog hij zich diep, als door ontzag vermand —
 En 't was, als lekte een slang mijn koudbestorven hand!

CASILDA.

Hij deed zijn pligt, Mevrouw! Gewoon toch was die hulde.

DE KONINGIN.

Maar zonderling de wijs, waarop hij haar vervulde.
 Het was de laatste maal, dat ik hem heb gezien,
 En hoe ik van dien stond de erinring wil ontvliên,
 't Is vruchtloos, wat ik tracht: 'k moet telkens hem herdenken.
 Geen andre vrees of smart kan mij veraâming schenken.
 'k Zie nog altijd dien man, en hoor gestaâg een stem,
 Die tot mij roept: „De Hel woont in die ziel!...voor hem
 Zijt gij niets dan een vrouw, wat magt u zij gegeven!” —
 Ik zie dien daemon 's nachts in droomen voor mij zweven;
 Dan kust hij mij de hand, daar mij zijn oog bespiedt,
 Waaruit de felste haat zijn bliksemstralen schiet,
 En, als een doodlijk gif, dat rondspookt door mijne aadren,
 Voel ik zijn kouden kus mij 't rillend harte naadren!
 Wat zegt gij van dit al?

CASILDA.

Begoochling, zinsbedrog!

DE KONINGIN.

Niet waar?... 't Is niets dan schijn; maar 't schokt en pijnigt toch,
Schoon ook de werkelijkheid mij angst genoeg kan baren.

(Ter zijde.)

Ach! wat mijn binnenst kwelt, mag ik haar niet verklaren!

(Tegen CASILDA.)

Zeg mij, die beedlaars, die niet durfden nadertreên...

CASILDA, naar het venster gaande.

Nog wachten zij, mevrouw! op 't voorplein, hier beneên.

DE KONINGIN.

Neem!.. werp mijn beurs hun toe...

(CASILDA neemt de beurs, en werpt ze door het venster.)

CASILDA.

Mevrouw! gij, die zoo goedig

De weldaân om u strooit, wees nogmaals edelmoedig,

En schenk een aalmoes aan den Graaf van Onaté.

(Zij wijst de Koningin op DON GURITAN, die zwiijgend op den achtergrond staat, en een blik vol stille bewondering op de Koningin houdt gevestigd.)

Een blik, een enkel woord verzacht zijn boezemwee.

Hij, oude krijger, nog verliefd in 't oorlogswapen,

Is ijzerhard van schors, maar teêr van hart geschapen.

DE KONINGIN.

Hij 's wel vervelend!

CASILDA.

Ja, maar ook gedwee als slaaf;

Spreek hem slechts even toe.

DE KONINGIN.

Nu!..

(Zich naar DON GURITAN heerende.)

Goeden dag, heer Graaf!

DON GURITAN. (*Hij nadert met drie buigingen, en kust zuchtende de hand der Koningin, die, onverschillig en afgetrokken, hem laat begaan.*)

Mevrouw!..

(*Hij gaat weder naar zijne plaats, naast den stoel der Camerera mayor, en zegt, in het terugkeeren, zacht tegen CASILDA:*)

De Koningin is heden zeer liefvallig!

CASILDA, *hem nazicnde.*

O de arme reiger, die, noch jeugdig noch bevallig,
Steeds bij het water toeft, dat hem het oog bekoort!
Hij wacht een ganschen dag, en vangt een nietig woord,
Een flauwen groet op, hem als 't ware toegesmeten,
En met dien buit belaân, mag hij gelukkig heeten.

DE KONINGIN, *treurig grimlagchende.*

Zwijg!

CASILDA.

Mag hij u slechts zien, dan klopt zijn hart verheugd;
't Gezigt der Koningin -- ziedaar zijn zielevreugd!

(*Opgetogen op het zien van eene doos, op een guéridon geplaatst.*)

O welk een fraaije doos!

DE KONINGIN.

'k Zal u den sleutel geven.

CASILDA.

Hoe kenrig is het hout! Hoe kunstig uitgedreven!

DE KONINGIN, *haar den sleutel gevende.*

Ontsluit haar, lieve! en zie, wat kostbaars zij bevat:
Een gift der Heilge Kerk, een reliquiën-schat,
Dien ik mijn vader ter erinnering wil schenken.
Hij zal hem blijdschap biên. —

(Zij verzinkt oogenblik in gepeins, maar rukt zich op eens uit hare droomerijen. Ter zijde.)

Neen, neen! ik wil niet denken!
Verbanne ik uit mijn geest, wat hem tot waanzin voert.

(Tegen CASILDA.)

Ga, haal me een boek... Ik ben neerslagtig en ontroerd!..
Maar ik wil niets dan Spaansch, geen Duitsche schrijvers lezen.
De Koning is ter jagt... Altijd alléén te wezen,
Ach! wat verveling! In zes maanden, hier versmacht,
Heb ik met hem slechts zes paar dagen doorgebracht.

CASILDA.

Trouw dan een Koning, om op zulk een wijs te leven!

(De Koningin verzinkt weder in hare droomerij, maar rukt zich er op nieuw, hevig en als met geweld, uit los.)

DE KONINGIN.

'k Wil uitgaan!

(Op dit woord, door de Koningin op gebiedenden toon uitgesproken, ligt de Hertogin van ALBUQUERQUE, die tot nu toe onbewegelijk op haren stoel heeft gezeten, het hoofd op, staat vervolgens op, en maakt eene diepe neiging voor de Koningin.)

DE HERTOGIN VAN ALBUQUERQUE, kort af en op harden toon.

't Is bepaald, en mij ten last gegeven:

Wanneer de Koningin het hofpaleis verlaat,
Wordt zij geleid door één der Grandes van den Staat,
Die elke deur ontsluit. — Thans, wat Mevrouw begeere,
Bevindt zich niemand hier, geregtigd tot die eere.

DE KONINGIN.

Maar hoe, men houdt mij dan gevangen, en welligt
Moet ik hier sterven!

DE HERTOGIN, op nieuw neigende.

Ik volvoer alleen mijn' pligt:

Ik ben Camerera mayor.

(Zij gaat weder zitten.)

DE KONINGIN, *in wanhoop haar hoofd tusschen hare beide handen nemende, ter zijde.*

Ach! weêr te droomen!

Neen!

(Luid.)

Spoedig! Dat terstond mijn vrouwen tot mij komen!
Een tafel! Kaarten! Laat ons spelen!

DE HERTOGIN, *tegen de Duenna's.*

Nadert niet!

(Opstaande, en weder voor de Koningin neigende.)

Haar Majesteit vergeet, wat de oude wet gebiedt:
Met Koningen alleen, of wel met 's Konings magen,
Is Haar het spel vergund.

DE KONINGIN, *ter zijde.*

ô Dwang, niet meer te dragen!

(In driftvervoering.)

Wel nu! dat men ze roep', die magen!

CASILDA, *ter zijde.*

Welk een lot!

DE HERTOGIN, *het teeken des kruises makende.*

't Is U bekend, Mevrouw! Het was de wil van God,
Dat 's Konings Moeder is gescheiden uit dit leven.
Hij staat alléén: er werd geen maagschap hem gegeven.

DE KONINGIN.

Men breng' mij dan terstond een rijk voorzienen disch!

CASILDA.

O ja, ook dit vermaakt, en bant soms de ergernis.

DE KONINGIN.

Casilda! 'k noodig u, het maal met mij te deelen.

CASILDA, *buigende.*

Mevrouw!..

(Ter zijde, de Camerera beschouwende.)

De Grootmeestres wacht reeds met haar bevelen.

DE HERTOGIN, met eene neiging.

In 's Konings afzijn, eet de Koningin alléén.

(Zij gaat weder zitten.)

DE KONINGIN, tot het uiterste gebragt.

ô God! dat is te veel!.. Wat moet ik doen?.. Waarheen?
Ik mag niet uitgaan, 'k mag niet spelen, zelfs niet eten,
Naar eigen, vrijen wil. 'k Ben Koningin geheeten,
En kwijn van droefheid weg, sinds ik dien rang bekleed.

CASILDA, ter zijde, haar met medelijden beschouwende.

Rampzalige! elke dag brengt haar zijn kwelling meê.
Zich aan dit somber en kleingeestig hof te wennen;
Niets, dat verstrooijing biedt, geen andre vreugd te kennen,
Dan, in dien doodschen kring, van walging overheard,
(Zij ziet naar DON GURITAN, die immer onbewegegelyk op den achtergrond staat.)

Een ouden graaf te zien, door liefdesmart vertoord!

DE KONINGIN, tegen CASILDA.

Spreek! Wat te doen? Zoek iets, om me aan haar magt te ont-
trekken.

CASILDA.

Ach ja, Mevrouw! ik zoek, maar moeilijk is 't ontdekken.
Wacht!.. In de afwezigheid des Konings is 't bestuur
Des lands u toevertrouwd. Beveel, dat, nog dit uur,
Zich uw Ministers hier begeven.

DE KONINGIN, de schouders ophalende.

Zoet verstrooijen!

Acht aangezigten, strak, en door geen lach te ploojen,
Mij sprekende over Rome, of Frankrijk en zijn Vorst,
Of van d' Aartshertog, wiens portret men wagen dorst
Langs Burgos' plein en straat plegtsturig rond te dragen —
O neen! het Staatsbestuur kon nimmer mij behagen!

CASILDA.

Wel nu, mevrouw! laat mij, om aan 't verdriet te ontvliên,
Een' jeugdige' edelknaap van uw gevolg ontbiên.

DE KONINGIN.

Casilda!

CASILDA.

Ik zag gaarne een jongeling verschijnen!
Dit achtbaar, statig Hof doet me in mijn jeugd verkwijnen;
'k Geloof, dat de ouderdom door de oogen ons genaakt,
En 't zien der grijsheid reeds ons-zelfen ouder maakt.

DE KONINGIN.

Lach vrij, gij dartle! Nog mag u de vreugd bekooren,
En, aan den slaap gelijk, gaat zij zoo ligt verloren.

(Peinzend.)

Al mijn geluk lacht in dien hoek van 't park mij aan,
Waarheen ik onbewaakt en nog alléén mag gaan.

CASILDA.

O 't is een schoon geluk, een lieflijk oord te noemen!
Met strikken achter al de beelden, al de bloemen!
Een plek, waar men gewis genoeglijk peinst en droomt;
Men ziet er niets: de muur is hooger dan 't geboomt.'

DE KONINGIN.

Ach! 'k wilde somtijds wel naar buiten mij begeven!

CASILDA, *zacht.*

Naar buiten!.. ô Mevrouw! die wensch doet mij herleven!
Hoor mij opmerkzaam aan, maar 'k bid u, fluistren wij.
Hoe sterk, hoe streng bewaakt ook een gevangnis zij,
Geen plaats, waar men zoo goed, zelfs in de zwartste hoeken,
Het glinstrend keurgesteent', dat vrijheid heet, leert zoeken.
Ik vond het!... Volg slechts mij, en 'k breng, nog dezen nacht,
U buiten dit paleis, in spijt van muur en wacht.

Dan gaan wij door de stad...

DE KONINGIN.

God! wat gewaagd vermeten!

CASILDA.

't Is zeer gemakkelijk!

DE KONINGIN.

Nooit!.. Zwijg: ik wil niets meer weten!

(Zij vernijdert zich een weinig van Casilda, en vertelt op nieuw in haar gepeins.)

Ach! dat ik als voorheen, nog met gebloemde in 't haar,
 In 't lieve *Duitschland* bij mijn liefdrijke Ouders waar!
 Hoe zalig was 't genot, dat mij den boezem streefde,
 Toen 'k met mijn zuster in Gods vrije schepping speelde;
 Toen ik in 't bloemprieel met haar verscholen lag,
 Of op het golvend veld de landliën oogsten zag!
 Wij spraken soms hen aan, of hoorden naar hun zangen..
 Wij smaakten 't oogenblik, en kenden geen verlangen!
 Helaas! toen kwam een man, geheel in 't zwart gekleed:
 't Was *Spanjes* afgezant, mijn ongeluks-profeet!
 Hij sprak: „Mevrouw! gij zijt tot Koningin verkoren!”
 Mijn vader was verheugd, toen hij dat woord mogt hooren;
 Mijn moeder weende, en thans — thans weenen zij te zaâm:
 'k Werd Koningin, ô ja!.. maar 'k werd het slechts in naam! —
 In diep geheim zal ik die doos mijn vader zenden;
 Zij zal hem blijdschap biën. — Waar ik mijn oog moog' wenden,
 'k Zie niets dan droefheid en verveling om mij heen;
 Mijn hart verkilt hier; al mijn vrolijkheid verdween.
 Mijn *Duitsche* vogels zelfs zijn allen dood;

(Casilda maakt de beweging, van vogels den hals om te draaijen, terwijl zij de Camerera schuins aanziet.)

de bloemen,

Die 'k meêbragt uit mijn land, zijn ook schier dood te noemen.
 Geen enkel lieflijk woord verkwikt, bemoedigt mij;
 Thans ben ik Koningin, maar vroeger was ik vrij!
 't Is waar, ons park is doodsch, geschikt slechts om te droomen;
 O ja! de muren zijn nog hooger dan de boomen! —
 Ach! die verveling! —

(Men hoort buiten een verwijderd gezang.)

Welk gerucht!

CASILDA.

Een maagdenrij
 Keert van den arbeid, en gaat zingende voorbij.

*(Het gezang nabert; men kan de woorden onderscheiden. De Koningin
 luistert met aandacht.)*

STEMMEN VAN BUITEN.

Hoe kan de zang u streelen
 Der vogeltjes in 't woud?
 Het zoetste vogelkweelen
 Is aan uw stem vertrouwd.

Of 't licht der starren dooven,
 Of helder tintlen moog',
 De schoonste star van boven
 Blinkt in uw zielvol oog.

Het voorjaar moge roemen
 Op d'eêlsten bloemenschat,
 De lieflijkste aller bloemen
 Is, die uw hart bevat.

Die vogel, rijk aan toonen,
 Die star, vol Hemelgloed,
 Die bloem, de prijs der schoonen,
 Heet — Liefde voor 't gemoed!

(Het gezang verwijdert zich langzamerhand, en sterft eindelijk weg.)

DE KONINGIN, *in gedachten verzonken.*

De Liefde!. Ja, zij is het waar geluk des levens! —
 Heur zang verruimt mij 't hart, en baart mij kwelling tevens.

DE HERTOGIN, *tegen de Duenna's.*

Men jaag' die vrouwen weg, wier onbeduidend lied
 De Koningin mishaaft

DE KONINGIN, *schielijk.*

ó Neen!.. 't mishaaft mij niet.
 Men hoort het naauwlijks... 'k Wil, dat men die arme vrouwen
 Met vrede laat'!..

(Tegen Casilda, haar op een raam in het achterdoek wijzende.)

Van 'daar kan men ze wis aanschouwen:
 Dat raam heeft uitzigt op de velden, en misschien...

(Zij wil met Casilda naar het venster gaan.)

DE HERTOGIN, *opstaande en met eene neiging.*

Een Spaansche Koningin mag niet door 't venster zien.

DE KONINGIN, *stilstaande en terugkeerende.*

Hoe! de ondergaande zon, die licht strooit in de dalen;
 Het stofgoud op den weg, rondweeplende in haar stralen;
 't Gezang der blijde jeugd, dat oprijst in 't verschiet,
 En 't oor van allen treft — voor mij bestaan zij niet!
 Voor mij mag Gods natuur haar wondren niet ontvóuwen;
 Ik mag de vrijheid zelfs van andren niet aanschouwen!

DE HERTOGIN, *aan de overigen een teeken gevende, om te vertrekken.*

Men volg mij, en laat' Haar Majesteit alleen:

't Is Heilige Aposteldag.

(CASILDA doet eenige schreden naar de deur; de Koningin houdt haar tegen.)

DE KONINGIN.

Casilda! gaat gij heen?

CASILDA, *op de Hertogin wijzende.*

Mevrouw! men wil zoo... ik moet die bevelen hooren.

DE HERTOGIN, *de Koningin ter aarde toe groetende.*

Niets mag de Koningin in haar devotie stooren.

Allen vertrekken met diepe buigingen.

TWEEDE TOONEEL.

DE KONINGIN, *alléén.*

In haar devotie... neen! zeg: in haar droomerij!

Hoe thans heur magt te ontvliên?.. Geen stervling blijft me bij,

Mij arme! die alléén in 't duister rond moet zwerven!

(*Peinzende.*)

Ach! die bebloede hand deed mij van schrik schier sterven,

Toen ik haar' afdruk op den hoogen tuinmuur vond.

Hij 's dan gewond!.. Mijn God! voor mij is hij gewond!

Maar waartoe ook gewaagd die hoogte te overschrijden?

Hij wil mij 't treurend hart met Duitsch gebloemt' verblijden,

En voor zóó weinig zet hij 't leven op het spel!..

Gewis! wie hij ook zij, die man bemint mij wel! —

Een kanten lubbe bleef aan één der ijzers hangen;

Voorzeker hebben zij den moedige opgevangen,

Toen hij den muur beklom, en afdaalde in den gaard...
 Eén droppel van dat bloed is al mijn tranen waard!

(Steeds in dieper gepeins vervallende.)

Wanneer ik van die bank, na lang en pijnlijk dralen,
 Den frisschen bloementuil, voor mij bestemd, ga halen,
 Doe ik gelofte aan God: „Het is voor 't laatst, ô Heer!”
 En — zwakke, die ik ben! — toch keer ik telkens weêr.
 Maar hij!.. hij keerde niet reeds sints een drietal dagen.
 Gewond!.. dat denkbeeld doet van angst mij 't harte jagen!
 Wie gij ook wezen moogt, ô onbekende vriend!
 Gij zaagt me alléén, en ver van al wat mij bemint,
 En, zonder iets van mij te vragen of te hopen,
 Niet denkende aan 't gevaar, dat ge elken dag moet loopen,
 Stort gij uw bloed, en waagt ge uw leven zelfs misschien,
 Om *Spanjes* Koningin een *Duitsche* bloem te bién!
 O wie gij wezen moogt, gij, die mij blijft omzweven,
 Om aan mijn kwijnend hart troost, moed en kracht te geven,
 Mijn onbekende vriend, mijn schutsgeest, wie ge ook zij,
 Uw moeder hebbe u lief! Gezegend zijt ge mij!

(Levendig en de hand op haar hart leggende.)

Zijn brief brandt mij op 't hart! —

(Weder in haar gepeins vervallende.)

Wat zal het lot mij schenken?

Ik blijf met naamlooze' angst aan Don Sallustus denken.
 Hier zie 'k een vreeslijk spook mij steeds ter zijde staan;
 Daár lacht een Engel mij met Hemelzachtheid aan,
 En 'k moet twee wezens, die ten val welligt mij strekken,
 Eén, die mij haat, en één, die mij bemint, ontdekken.
 Zal de een mij redden van den andren? 'k Weet het niet.
 Ik ben gelijk aan 't door den storm geslingerd riet.

Helaas! wie 't ook uit waan of vleizucht wil verbloemen,
Hoe zwak, hoe nietig is een Koningin te noemen!
Kom, bidden wij!

(Zij knielt voor de Madonna.)

Mevrouwe! ik waag het niet, mijn blik
Tot u te heffen, maar schenk mij uw hulp!

(Zij houdt op.)

ô Schrik!

De kant... de bloem... de brief — 't is vuur!

(Zij steekt de hand in haren boezem, en haalt er een gekreukten brief, een verdorden ruiker van blaauws bloempjes en een stuk kant, met bloed bevekt, uit. Zij werpt alles op de tafel, en valt vervolgens weder op de knieën.)

O zie mij knielen,
Maagd! star der zee en hoop van de arme martlaarszielen!
Help, help mij, martlares!

(Weder ophoudende.)

Die brief!

(Zich half naar de tafel keerende.)

Hij lokt mij aan...

(Weder knielende.)

Neen, neen! ik wil hem niet meer lezen... 't is gedaan! —
ô Koningin van liefde en zachtheid! die bedroefden
Steeds uw vertroosting schonk, en bijstand aan beproefden,
Verhoor het smeekgebed van haar, die wankt en treurt!..

(Zij staat op, doet eenige stappen naar de tafel, staat weder stil, en werpt zich eindelijk op den brief, als toegevende aan eene onwederstaambare aantrekking.)

Nog eenmaal lees ik hem... en dan word' hij verscheurd!

(Met een' droeven grimlach.)

Helaas! een maand reeds hoort mij 't zelfde woord herhalen.

(Vast besloten vouwt zij den brief open, en leest.)

„Mevrouw! er is een man, die in het duister dwalen
 „En ver beneden u het aanzijn torschen moet,
 „Maar die u toch bemint met onuitbluscbren gloed;
 „Die, zoo het wezen moest, zijn ziel voor u zou wagen —
 „Een worm, die aan een ster zijn liefde durft te klagen,
 „En die in 't lage stof zijn jongsten snik verbeidt,
 „Terwijl ge in hooge sfeer uw glansrijk licht verspreidt.”

(Zij legt den brief op de tafel.)

Wanneer de ziel van dorst versmacht, moet zij zich laven,
 Al ware 't met vergif!

(Zij steekt den brief en de kant weder in haren boezem.)

Laat mij 't geheim begraven...

'k Heb niets op aarde, en 't is behoefte voor mijn hart,
 Dat 'k iemand liefheb; dat ik al mijn vreugde en smart
 Aan iemand uitstort... ô Ik zou den Koning minnen,
 Hadd' hij het slechts gewild; maar, koud van ziel en zinnen,
 Verlaat ook hij me... Ik sta alléén... Misschien één tred...

(De groote deur gaat geheel open; een kamerdienaar in groot costuum treedt binnen.)

DE KAMERDIENAAR, met laide stem.

Een brief des Konings!

DE KONINGIN, als op eens uit hare droomerij ontwaakt, met een
 vreugdekreet.

Hoe! Des Konings! 'k Ben gered!

DERDE TOONEEL.

DE KONINGIN, DE HERTOGIN VAN ALBUQUERQUE, CASILDA, DON GURITAN,
Dames der Koningin, Pagies, RUY BLAS.

(Allen treden deftig op, de Hertogin aan het hoofd, en vervolgens de vrouwen. Ruy Blas blijft op den achtergrond des tooneels; hij is prachtig gekleed; zijn mantel hangt over zijn linkerarm, en verbergt dien. Twee pagies dragen den brief des Konings, op een kussen van goudlaken, en knielen op eenige schreden afstands voor de Koningin.)

RUY BLAS, op den achtergrond, ter zijde.

Waar ben ik?.. God! ik durf mijne oogen niet gelooven.
Wat is zij schoon!

DE KONINGIN, ter zijde.

Gewis! dat is een hulp van boven!

(Luid.)

Geef spoedig hier!..

(Zich naar het portret des Konings keurende.)

ô Sire! u zij mijn dank gebragt!

(Tegen de Hertogin.)

Van waar die brief?

DE HERTOGIN.

Mevrouw! de Koning is ter jagt

Te Aranjuez.

DE KONINGIN.

Ik zeg hem dank uit grond mijns harten.
Hij heeft gevoeld, hoe mij mijn eenzaam lot moet smarten,
En hoe ik smachtte naar een enkel liefdewoord.
Maar geef dan toch.

DE HERTOGIN, *met eene neiging, op den brief wijzende.*

't Gebruik... Mevrouw zij niet verstoord...
Wil, dat die brief door mij het eerste word' gelezen.

DE KONINGIN.

Al weder! — Nu dan, lees!

(De Hertogin neemt den brief, en maakt hem langzaam open.)

CASILDA, *ter zijde.*

't Zal ook iets lieflijks wezen!

DE HERTOGIN, *lezende.*

„Mevrouw! het waait zeer hard; zes wolven velde ik neêr.
„Geteekend, *Carlos.*”

DE KONINGIN, *ter zijde.*

Ach!

DON GURITAN, *tegen DE HERTOGIN.*

Bevat de brief niets meer?

DE HERTOGIN.

O neen, heer graaf!

CASILDA, *ter zijde.*

Hoe schoon! Zes wolven zijn verslagen!
De zucht naar liefde doet u 't harte pijnlijk jagen;
Gij kwijnt in de eenzaamheid, gevoelig, jong en teêr, —
En dan, wat zoete troost!.. Zes wolven velde ik neêr!

DE HERTOGIN, *tegen de Koningin, haar den brief aanbiedende.*

Wil thans uw Majesteit?..

DE KONINGIN, *den brief terugstootende.*

ô Neen! ik wil niet lezen.

CASILDA, *tegen de Hertogin.*

Is 't alles wel?

DE HERTOGIN.

Gewis; waartoe zou 't meerder wezen?

De Koning is ter jagt, denkt aan zijne Echtgenoot,
En schrijft, wat weêr het is, en wat hij heeft gedood.
Dat is zeer goed.

(Op nieuw den brief beschouwende.)

Hij schrijft? Neen, hij heeft opgegeven.

DE KONINGIN, *haar den brief uit de hand rukkende, en dien ook inziende.*

Ja, waarlijk! 't Is zelfs door eene andre hand geschreven.
Hij heeft geteekend, en niets meer!

(Zij beschouwt hem met meer oplettendheid, en schijnt van schrik en verbazing getroffen. Ter zijde.)

Hoe! is het schijn

Of waarheid?... 't Zelfde schrift als van den brief!...

(Zij wijst op den brief, dien zij aan haar hart heeft verborgen.)

Kan 't zijn?

(Tegen de Hertogin.)

Waar is de brenger van die tijding?

DE HERTOGIN, *op Ruy Blas wijzende.*

Voor uwe oogen.

DE KONINGIN, *zich half naar Ruy Blas keerende.*

Die jongeling?

DE HERTOGIN.

Hij-zelf, te paard hierheen gevlogen.

Mijnheer de *Santa-Cruz* beveelt hem dringend aan,
Op last des Konings, die begeert, dat hij voortaan
Tot uw gevolg, Mevrouw! als jonker zal behooren —
Een hooge, onschatbare eer, aan weinigen beschoren!

DE KONINGIN.

Hoe is zijn naam?

DE HERTOGIN.

Het is Don César de Bazan,

Een graaf van *Garofa*. Zoo men gelooven kan,

Wat men van hem verhaalt, en wat mij ras zal blijken,
Bestaat geen edelman, met hem te vergelijken.

DE KONINGIN.

Goed. 'k Wil hem spreken.

(Tegen Ruy Blas.)

Graaf!..

RUY BLAS, *ter zijde, trillende.*

God! dat mijn kracht vermeer!'!

Zij ziet mij, spreekt mij toe...

DE HERTOGIN, *tegen Ruy Blas.*

Treed nader, edel Heer!

DON GURITAN, Ruy Blas *schuins aanziende, ter zijde.*

Die jongling in 't gevolg! Zijn komst is onrustbarend.

(Ruy Blas *treedt met langzame schreden, bleek en ontroerd, nader.*)

DE KONINGIN, *tegen Ruy Blas.*

Gij waart te *Aranjuez*?

(Ruy Blas *buijgt zich.*)

De Koning is welvarend?

RUY BLAS.

O ja, Mevrouw! zeer wèl.

DE KONINGIN, *op den brief des Konings wijzende.*

Gaf hij dit op voor mij?

RUY BLAS.

De Koning zat te paard; den brief dicteerde hij...

(Hij *weifelt een oogenblik.*)

Aan een van zijn gevolg.

DE KONINGIN, *ter zijde, Ruy Blas beschouwende.*

Zijn blik doet mij vertragen.

O dat ik wist, aan wien!.. maar 'k durf het niet te vragen.

(Luid.)

't Is wel; ga heen. — O ja! —

(Ruy Blas, die eenige schreden had gedaan, om te vertrekken, komt bij de Koningin terug.)

Was mijn Gemaal verzeld

Door velen van ons Hof?

(Ter zijde.)

'k Voel mij geheel ontsteld,
Als ik hem aanzie!

(Ruy Blas buigt zich; zij herneemt.)

En door wie?

RUY BLAS.

Wil mij vergeven;

Hun namen zijn tot nu mij onbekend gebleven.

Ik heb slechts kort verwijld, en kende de Edlen niet;

't Is nu drie dagen pas, dat ik *Madrid* verliet.

DE KONINGIN, ter zijde.

Drie dagen!

(Zij vestigt een blik vol ontroering op Ruy Blas.)

RUY BLAS, ter zijde.

Zij de vrouw eens andren! Duldloos lijden!

Ondraagbre minnenijd, dien ik niet kan bestrijden!

DON GURITAN, Ruy Blas naderende.

Gij zijt thans in 't gevolg der Koningin. Eén woord!

Welligt weet gij nog niet, wat tot uw dienst behoort.

Deez' nacht moet gij in 't naast vertrek zijn, om de deuren

Te ontsluiten voor uw' Heer, wanneer het mogt gebeuren,

Dat hij Mevrouw bezoekt.

RUY BLAS, sidderende, ter zijde.

ô God! dat is te zwaar!

Ik zou de deuren voor den Koning op'nen!

(Luid.)

Maar...

Hij is afwezig.

DON GURITAN.

En kan daadlijk wederkeeren.

(Ter zijde, Ruy Blas oplettend gadeslaande.)

Hij siddert.

DE KONINGIN, *die alles gehoord heeft, en wier blik op Ruy Blas gevestigd is gebleven.*

Hij verbleekt!

*(Ruy Blas wankelt, en steunt op den arm van een leuningstoel.)*CASILDA, *tegen de Koningin.*Dien jongling moet iets deeren,
Mevrouw!..RUY BLAS, *zich ter nauwernood staande houdende.*O neen!.. mij niets! Ik ben vermoeid, verhit...
De zon was brandend heet; lang, vliegend was de rid...*(Ter zijde.)*

De deur te ontsluiten voor den Koning!

(Hij valt uitgeput op een armstoel; zijn mantel slaat open, en laat zijne linkerhand zien, die in bebloed linnen is gewikkeld.)

CASILDA.

Welk ontdekken!

Hij is gewond, Mevrouw! Zie 't bloed zijn hand bevlecken!

DE KONINGIN.

Gewond!

CASILDA.

Hij valt in zwijm... O spoedig! hulp! verband!

DE KONINGIN, *in haren boezem zoekende.*

Hier!.. neem deez' reukflacon...

(In dit oogenblik cult haar oog op de manchette, die Ruy Blas aan den regterarm draagt.)

Het is dezelfde kant!

(Ter zelfder tijd, dat zij den flacon uit hare borst haalt, vertoont zij, in hare ontroering, het stuk kant, dat zij daár verborgen had. Ruy Blas, die zijne oogen niet van haar afwendt, ziet het.)

RUY BLAS, verbijsterd.

ô God!

(Het oog der Koningin en het oog van Ruy Blas ontmoeten elkaar. Een oogenblik stilte.)

DE KONINGIN, ter zijde.

Hij is het!

RUY BLAS, ter zijde.

Op haar hart heeft zij 't gedragen!

DE KONINGIN, ter zijde.

Hij is het!

RUY BLAS, ter zijde.

Thans, ô Heer! kan 'k sterven zonder klagen.

(Daar al de vrouwen zich vol beweging om Ruy Blas heendringen, wordt hetgeen tusschen de Koningin en hem voerralt, door niemand opgemerkt.)

CASILDA, Ruy Blas aan den flacon latende ruiken.

Hoe kwaamt ge aan 't ongeval? Ontvingt gij hier uw wond?
Neen, onderweg ging zij weêr open. Waarom zond
De Koning dan juist u van al zijn hovelingen?

DE KONINGIN, tegen CASILDA.

Casilda! 'k hoop, dat gij uw' vraaglust zult bedwingen.

DE HERTOGIN, tegen CASILDA.

Wat gaat de Koningin dit alles aan, mijn kind?

DE KONINGIN.

Hij schreef den brief, en 't is natuurlijk, naar ik vind,
Dat hij dus zelf hem bragt.

CASILDA.

Maar toch, geen woord verklaarde,
Dat hij hem schreef.

DE KONINGIN, *ter zijde.*

O angst!

(Tegen CASILDA.)

Ik bid u, zwijg, mijn waarde!

CASILDA, *tegen RUY BLAS.*

Bevindt ge u beter, graaf?

RUY BLAS.

'k Herleef!

DE KONINGIN, *tot hare vrouwen.*

't Is tijd van gaan. —

Men wijz' den graaf in ons paleis een rustplaats aan.

(Tegen de pages op den achtergrond des toneels.)

Gij weet, de Koning zal deez' nacht niet wederkeeren;
Geheel 't seizoen blijft hij ter jagt.

*(Zij gaat met haar gevolg in hare vertrekken.)*CASILDA, *haar naziende.*

Wat mag haar deeren?

Zij is geheel ontroerd; maar is 't van vreugde of smart?

*(Zij vertrekt door dezelfde deur als de Koningin, het kistje met reliquiën medenemende.)*RUY BLAS, *alléén blijvende.*

(Nog schijnt hij eenigen tijd met zoete vreugde de laatste woorden der Koningin te hooren. 't Is, of een droom hem heeft bevangen. Het stuk kant, dat de Koningin in hare ontsteltenis heeft laten vallen, is op het tapijt blijven liggen. Hij raapt het op, beschouwt het in verwoering, en overdekt het met kussen. Vervolgens staat hij de oogen ten hemel.)

ô God! ik dank U!

(Het stuk kant weder beschouwende.)

Ja, zij droeg het op haar hart!

(Hij verbergt het in zijne borst. — Don Guritan treedt binnen. Hij komt weder uit de kamer, waarin hij de Koningin is gevolgd, en gaat met langzame schreden naar Ruy Blas. Bij hem gekomen, haalt hij, zonder een woord te spreken, zijn' degen half uit, en meet hem met het oog met dien van Ruy Blas. Zij zijn ongelijk van lengte. Hij steekt zijn' degen weder in de schede. Ruy Blas beschouwt met verwondering, wat hij doet.)

VIERDE TOONEEL.

RUY BLAS, DON GURITAN.

DON GURITAN, *zijn degen weder in de schede stootende.*

Ik breng twee degens van gelijke lengte mede.

RUY BLAS.

Mijnheer! 'k begrijp u niet... Uw handeling, uw rede...

DON GURITAN, *met deftigheid.*

In zestien honderd één en vijftig, Edel Heer!

Was 'k zeer verliefd; mijn min was even trouw als teér.

Ik woonde te *Alicante*. Een jongling, schoon van trekken,
En welgemaakt van leest, durfde eens mijn argwaan wekken.

Hij zag mijn minnares met gloënde blikken aan;

'k Bespiedde, hoe hij steeds voor haar balkon bleef staan,

Of op en neêr ging, wen ze aan 't venster was gezeten.

Zijn naam was *Vasquez*; hij werd edelman geheeten,

Schoon bastaard van geboorte. Ik doodde hem.

(Ruy Blas wil hem in de rede vallen. Don Guritan maakt eene gebaarde, dat hij zwijgen moet, en vervolgt.)

Daarna,

In zes-en-zestig, zond de Graaf van *Iscola*,

Een cavaliero, rijk aan onderscheiden gaven,
 Aan de uitverkoorne van mijn hart één zijner slaven.
 Hij bragt ze een minnebrief, dien zij mij overgaf.
 De slaaf ontving op mijn bevel den dood tot straf
 Den meester doodde ik-zelf.

RUY BLAS.

Mijnheer !.

DON GURITAN, *vervolgende.*

In later jaren,
 Omstreeks 't jaar tachtig, meende ik duidlijk eens te ontwaren,
 Dat ik bedrogen werd door haar, die ik aanbad,
 Om Tirso Gamonal, een opgetooiden fat,
 Één van die pronkers, die het stoutste durven wagen,
 Wanneer zij slechts op 't hoofd een rijken pluimbos dragen.
 't Was in dien tijd, toen nog de mode mogt bestaan,
 Dat men met gouden hoof zijn muildier liet beslaan.
 Ik doodde Tirso.

RUY BLAS.

Maar, wil mij in 't eind verklaren,
 Wat uw verhaal beduidt.

DON GURITAN.

Ik zal 't u openbaren.
 't Wil zeggen, dat ik nog dezelfde denkwijns voed;
 Dat morgen ten vier uur de zon herrijzen moet;
 Dat achter de kapel een plaats is, afgelegen
 En stil, geschikt voor hen, die omgaan met den degen;
 Dat gij Don César heet, en Graaf van *Garofa*,
 Ik, Gaspar Guritan Tassis y Guevarra,
 En Graaf van *Onaté*.

RUY BLAS, *koud.*

't Is wel; ik zal er wezen.

(Vóór eenige oogenblikken is Casilda, nieuwsgierig, op hare teenen door de kleine deur op den achtergrond binnengeslopen, en heeft de laatste woorden der beide sprekers gehoord, zonder door hen gezien te worden.)

CASILDA, *ter zijde.*

ô Hemel! een duël! Hem staat het ergst te vreezen;
Maar 't zij der Koningin in aller ijf berigt.

(Zij sluipt door de kleine deur weder weg.)

DON GURITAN, *steeds op denzelfden toon.*

Gij hebt mij dus verstaan? Bij 't rijzend morgenlicht,
Op de aangeduide plaats, met dolk en degen beiden.
Getuigen wensch ik niet; geen knecht zal mij geleiden.
Daár zullen wij te zaâm elkaâr in de oogen zien,
Gelijk het passende is aan waardige edelliên.

(Hij reikt Ruy Blas de hand, die ze aanraak.)

Gij spreekt geen woord er van; niet waar, heer Graaf?

(De Graaf geeft een toestemmend teeken.)

Tot morgen!

RUY BLAS.

Uw woorden zijn bij mij als in een graf geborgen.

(Hij vertrekt.)

DON GURITAN, *alléén.*

Hoe nu? 'k Heb aan zijn hand geen siddding zelfs ontwaard.
Hij 's zeker van zijn dood, en blijft geheel bedaard.
Die jongeling heeft moed, en laat zich niet verkloeken!

(Het gerucht van een sleutel in de kleine deur van de kamer der Koningin. Don Guritan keert zich om.)

Men opent gindsche deur.

(De Koningin verschijnt, en gaat haastig naar Don Guritan, die verwonderd en verrukt is, haar te zien. Zij heeft het kistje in de hand.)

VIJFDE TOONEEL.

DON GURITAN, DE KONINGIN.

DE KONINGIN, met een glimlach.

't Is u, dien 'k wilde zoeken!

DON GURITAN, verrukt.

Wat schenkt mij dat geluk?

DE KONINGIN, het kistje op den guéridon zettende.

Och! niets... een kleinigheid.

(Zij lacht.)

Wij spraken over u... 'k Weet, gij zijt steeds bereid,
Om mij ten dienst te staan; 'k mag op uw bijstand bouwen...
Maar toch, wat sterveling kan men geheel vertrouwen?
Casilda echter — och! ze is vrouw, en jong daarbij —
Beweerde stijf en sterk, dat gij, heer Graaf! voor mij
Steeds alles doen zoudt, wat mijn wil slechts kon begeeren.

DON GURITAN.

Zij heeft gelijk.

DE KONINGIN, lachende.

Maar ik bleef 't tegendeel beweeren.

DON GURITAN.

Gij dwaalt, Mevrouw!

DE KONINGIN.

Zij heeft gezegd, gij hadt uw bloed,
Uw ziel zelfs voor mij veil...

DON GURITAN.

Dan sprak Casilda goed.

DE KONINGIN.

En ik zei neen.

DON GURITAN.

En ik zeg ja! U te behagen,
Is 't hoogste, wat ik ken; daarvoor zou 'k alles wagen!

DE KONINGIN.

Hoe! alles?

DON GURITAN.

Alles, ja!

DE KONINGIN.

Wel nu dan, Ridder! zweer,
Dat gij terstond zult doen, wat ik van u begeer.

DON GURITAN.

Ik zweer het u bij mijn patroon, den hoogverheven
En heilgen Gaspar! Ik gehoorzaam, of zal sneven!

DE KONINGIN, *het kistje nemende.*

Goed! Gij verlaat *Madrid* nog in deez' eigen nacht.
Mijn' vader zij door u deez' fraaije doos gebracht.

DON GURITAN, *ter zijde.*

Ik ben gevangen!

(Luid.)

Hoe! Te *Neuburg* dan?

DE KONINGIN.

Voorzeker.

DON GURITAN, *ter zijde.*

ô Gaspar! 'k zwoer te snel -- Gij zijt een strenge wreker!

(Luid)

Zes honderd mijlen ver!

DE KONINGIN.

Vijf honderd vijftig. -- Heer!

(Zij wijst op het zijden overtrek, dat de doos bedekt.)

Draag voor de franje zorg; de blaauwe kleur is teêr;
Ligt dat zij schade leed.

DON GURITAN.

En wanneer zal 'k vertrekken?

DE KONINGIN.

Op staanden voet.

DON GURITAN.

Eén dag!

DE KONINGIN.

Waartoe zou 't uitstel strekken?

DON GURITAN, *ter zijde.*

Ik ben gevangen!

(Luid.)

Maar...

DE KONINGIN.

Vertrek! Ik heb uw woord.

DON GURITAN.

Een zaak...

DE KONINGIN.

Onmoglijk!

DON GURITAN.

Op mijne eer! 't Is ongehoord.

Een voorwerp, zoo gering... Wil toch mijn beê gehengen;

Een enkele dag!

DE KONINGIN.

ô Neen! Gij moet mijn' last volbrengen.

DON GURITAN.

Ik...

DE KONINGIN.

Neen!

DON GURITAN.

Maar toch...

DE KONINGIN.

Vertrek!

DON GURITAN.

Mevrouw! gij baart mij smart..

DE KONINGIN.

Vertrek, Don Guritan! en 'k druk u aan mijn hart!

*(Zij vliegt hem om den hals, en drukt hem aan haar hart.)*DON GURITAN, *verstoord en verruikt tevens.*

Ik wederstreef niet meer. 'k Gehoorzaam uw bevelen.

(Ter zijde.)

Een démon is die vrouw; betoovrend is haar streelen!

DE KONINGIN, *op het venster wijzende.*

Op 't plein beneden staat een rijtuig, dat u wacht.

DON GURITAN, *ter zijde.*

Zij dacht aan alles!

*(Hij schrijft in der haast eenige woorden op een stuk papier, en schelt.
Een pagie verschijnt.)*

Hier!.. deez' brief terstond gebragt

Aan Graaf Don César de Bazan.

*(Ter zijde.)*Hoe 't mij moog' deeren,
't Duël moet uitgesteld, maar — ik zal wederkeeren!*(Luid.)*

Thans ga 'k volbrengen, wat uw Majesteit gebiedt.

DE KONINGIN.

't Is wel, Don Guritan!

*(Hij neemt het kistje, kust de hand der Koningin, buigt zich diep, en
vertrekt. Een oogenblik daarna hoort men het rollen van een rijtuig,
dat zich verwijdert.)*DE KONINGIN, *op een' stoel vallende.*

God dank! Hij doodt hem niet!

EINDE VAN HET TWEDE BEDRIJF.

III.

Ruy Blas.

PERSONEN.

RUY BLAS.
DE KONINGIN.
DON SALLUSTUS.
DON MANUEL ARIAS.
DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.
DE MARKIES VAN PRIÉGO.
COVADENGA.
ANTONIO UBILLA.
MONTAZGO.
EEN DEURWACHTER VAN HET HOF.
EEN PAGIE.

Bijzondere Raadsheeren.

De zaal, bijgenaamd de zaal van het Gouvernement, in 's Konings paleis te *Madrid*.

Op den achtergrond eene groote deur, eenige treden boven den grond. In den hoek ter linkerzijde een scherm met een neêrhangend tapijt. In den tegenovergestelden hoek een raam. Ter regterzijde een vierkante tafel met een groen fluweel kleed, om welke acht of tien tabouretten staan gerangschikt; voor elke tabouret een lessenaar op de tafel. Voor die zijde der tafel, welke over den aanschouwer is, staat een groote lenningstoel, met goudlaken overtrokken, en waar boven een verhemelte, mede van goudlaken, met de wapens van *Spanje*, voorzien van de Koninklijke kroon. Naast dien lenningstoel een gewone stoel.

Bij het opgaan der gordijn, is de junta van den Despacho Universal (den bijzonderen Raad des Konings) op het punt, zitting te nemen.

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

DON MANUEL ARIAS, *President van Castilië.* DON PEDRO VELEZ DE GUEVARRA, *Graaf van Camporéal, Raadsheer van kap en degen van de Contaduria-mayor.* DON FERNANDO DE CORDOVAY AGUILAR, *Marks van Priégo, zelfde waardigheid.* ANTONIO UBILLA, *hoofdbestuurder der renten.* MONTAZGO, *Raadsheer van de Kamer der Indiën.* COVADENGA, *hoofd-secretaris der eilanden. Verscheiden andere raadsheeren; die van den tabbaard in het zwart, de overigen in hofkleeding.* CAMPORÉAL heeft het kruis van Calatrava op zijnen mantel, FRIÉGO het Gulden Vlies om den hals.

DON MANUEL ARIAS en de Graaf van CAMPORÉAL spreken te zamen zacht, op den voorgrond van het tooneel; de overige raadsheeren formeeren hier en daar groepen in de zaal.

DON MANUEL ARIAS.

In dat fortuin ligt iets, dat waarlijk wonderbaar is.

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.

Hij heeft het Gulden Vlies. Hij is thans Secretaris Van Staat, Minister, ja zelfs Hertog!

DON MANUEL ARIAS.

En dat al

In ruim zes maanden tijds.

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.

Hier heerscht geen blind geval;
Men helpt hem in 't geheim.

DON MANUEL ARIAS, *geheimzinnig.*

De Koningin!

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.

't Kan wezen:
 De Koning toch kwijnt weg, en is niet meer te vreezen.
 Verbijsterd van verstand, brengt hij zijn leven door
 Bij 't graf van haar, die hij het eerst tot vrouw verkoor.
 In zijn Escuriaal verscholen voor elks oogen,
 Laat hij der Koningin geheel zijn rijksvermogen.

DON MANUEL ARIAS.

O ja, Camporéal! uw droeve taal is waar:
 Zij, zij heerscht over ons, en César over haar.

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.

Zijn levenswijze is niet natuurlijk, want ten eerste,
 Hoe hij ook steeds den geest der Koningin beheerschte,
 Nooit ziet hij haar, en 't schijnt, als of ze elkaâr ontvliên.
 't Is waarheid, hoe 't u ook verwondering moog biên,
 Want 'k heb zes maanden lang ('t waarom kunt gij vermoeden)
 Hen trouw bewaakt. Daarbij blijft hij de dwaasheid voeden,
 Zijn woon te kiezen in een afgelegen huis,
 Niet ver van Tormez' hof, en als een bedekhuis
 Steeds dicht gesloten. Om voor overlast te waken,
 Heeft hij twee zwarten, die al wondervolle zaken
 Vertellen zouden, waar' de spraak hun niet ontzegt.

DON MANUEL ARIAS.

Twee stomme slaven?

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.

Juist, en aan hunn' heer geheelit.
 Zijn verdre dienaarsstoet blijft dit paleis bewonen.

DON MANUEL ARIAS

't Is zonderling.

DON ANTONIO UBILLA, *die hen sinds eenige oogenblikken genaderd is.*

Maar toch, hij mag zijne afkomst toonen.

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.

Het vreemdst van al is, dat de zonderlinge Graaf
Den schijn zich geven wil van naauwgezet en braaf.

(Tegen DON MANUEL ARIAS.)

Hij is een neef van Don Sallustus, wiens vermogen
In 't vorig jaar op eens als schaduw is vervlogen —
Ook heeft hem Santa-Cruz zijn aanzien voorbereid. —
Don César, die ons thans als meester spreekt en leidt,
Was eens de grootste dwaas, ter wereld ooit geboren.
Wij mogten 't menigmaal, van die hem kenden, hooren,
Hoe hij zijn kapitaal als rente heeft verteerd,
En hoe hij daaglijks, in loszinnigheid volleerd,
Van minnares en paard, van koets en kleed vervuilde,
Als of zich Peru's goud in zijn paleis verschuilde,
Tot dat hij onverwachts op zekren dag verdween;
Maar niemand in *Madrid*, die ooit vernam, waarheen.

DON MANUEL ARIAS.

De tijd kon van dien dwaas een strenge wijze maken.

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL.

De tijd ontroofte de kracht, om 't zingenot te smaken,
En hij, die in zijn jeugd 't losbandigst voorbeeld was,
Wordt onverbid'lijk streng, wen 't vuur verteert in asch.

UBILLA.

En ik, ik meen in hem een waardig man te vinden.

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL, *lagchende*.

O goede Ubilla, die zich dus door schijn laat blinden!

(Op een beteekenissvollen toon.)

Het huis der Koningin kost bijna in het jaar

(Op de cijfers drukkende.)

Drie en een half miljoen!. een lieve som, niet waar?
Een duistre poel, waarin geen goede vangst kan missen:
In troebel water toch is 't overheerlijk visschen!

DE MARKIES VAN PRIÉGO, *bij hen komende.*

Vergeef mij, waarde Graaf! maar 't schijnt mij inderdaad,
Dat ge onvoorzigtig zijt, en te onbedachtzaam praat.
Mijn vader zeide steeds (en moge 't u ook leeren!)
Veracht den Koning vrij, maar blijf den gunstling eeren. —
Thans, mijne Heeren! aan de zaken van het Land.

*(Allen zetten zich om de tafel; sommigen nemen pennen; anderen
bladeren in papieren. Voor het overige eene algemeene ledigheid.
Een oogenblik stilte.)*

MONTAZGO, *zacht tegen Ubilla.*

Uit der relieken kas vroeg ik u onderstand,
Om aan mijn' neef het ambt te geven van alcade.

UBILLA, *zacht.*

Het is zoo; maar gij weet, ik ging met u te rade,
Om ook mijn' neef d'Elva weldra bailluw te zien.

MONTAZGO, *zich gebelgd toonende.*

En zaagt ge uw dochter dan door ons geen bruidschat biên?
Nog viert men 't huwlijksfeest. — Het ware u best, te zwijgen...

UBILLA, *zacht.*

Gij zult d' alcadepost...

MONTAZGO, *zacht.*

En gij 't bailluwschap krijgen.

(Zij drukken elkaár de hand.)

COVADENGA, *opstaande.*

Mijnheeren, Raden van *Kastielje!* 't is hoog tijd,
Opdat geen onzer ooit de grenzen overschrijd',
Thans onze regten goed te reeglen en te deelen.
En *Spanjes* inkomst is in handen van zoo velen!
Dit is een ongeluk, rampzalig voor 't geheel,
Want de een heeft niet genoeg, en de andre weér te veel.
Aan zulk een misbruik moet door ons een einde komen.
Ubilla heeft voor zich de rijke pacht genomen

Van amber en tabak. Markies van Priégo!
 Gij naamt de muskus en den kostbren indigo.
 Camporéal nam 't zout en duizend andre zaken,
 De almojarifazgo, genoeg om rijk te maken,
 Het git, het koper en de vijf percent op 't goud.

(Tegen MONTAZGO.)

Gij, die mij met een oog van angst en vrees aanschouwt,
 Gij wist door loos beleid meer dan genoeg te krijgen.
 Of dacht gij, Montazgo! dat ik welligt zou zwijgen
 Van d'impost op het ijs, 't arsenicum en 't regt,
 Op onze grenzen den douanen toegelegd,
 De tiend der zee, het lood, al, wat gij kondt begeeren?...
 En ik, ik heb nog niets... Och! geeft mij ook iets, Heeren!

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL, *schaterende van lagchen.*

Die oude vos!.. hij wil nog meerder dan hij heeft...
 Maar dat hij toch bedenk', wat hem Majorka geeft.
 De piek van Tenerife is ook niet slecht te heeten...

COVADENGA, *verstoord rakende.*

Neen, ik heb niets!

DE MARKIES VAN PRIÉGO, *lagchende.*

Wilt gij de negers dan vergeten?

(Allen staan op, en spreken, twistende, te gelijk.)

MONTAZGO.

Ik mogt eer klagen, dat men mij te weinig gaf.

COVADENGA, *tegen den Markies van Priégo.*

Geef mij 't arsenicum, 'k sta u de negers af.

(Eenige oogenblikken van te voren is Ruy Blas door de achterdeur opgekomen, en woont dit tooneel bij, zonder door de sprekenden gezien te worden. Hij is in het zwart fluweel, met een mantel van rood fluweel; hij heeft een witte veër op den hoed, en het Gulden Vlies om den hals. Hij hoort hen eerst in stilte aan, komt vervolgens met langzame schreden nader, en verschijnt in hun midden, op het oogenblik, dat hunne twist het hoogste is.)

TWEEDE TOONEEL.

De vorigen, RUY BLAS.

RUY BLAS.

Goede' eetlust, Heeren! —

(Allen keeren zich om. Stilte van verwondering en ongerustheid.

Ruy Blas dekt zich, kruist zijne armen, en vervolgt, terwijl hij ze allen scherp in het gezicht ziet.)

O! gij onomkoopbre braven!
Ministers, die zoo schoon hun hooge roeping staven!
't Is dan op deze wijs, dat ge aan uw' pligt voldoet?
Gij rooft de woning leêg, waarin gij dienen moet!
Gij hebt geen schaamte dan, en durft uw' eed verbreken,
Al hoort gij 't stervend *Spanje* om hulp en uitkomst smeeken?
Gij hebt dan hier geen doel, gij rijke en groote liên!
Dan 't vullen van uw beurs, om daarna — laag te ontvliên?
De schande zij uw deel voor 't plondren en verdeelen,
Gij, die zelfs in zijn graf uw Land nog durft bestelen!
— Maar ziet rondom u, voelt de schaamte, heeft er voor:
De deugd, de grootheid van ons *Spanje* gaat te loor!
Sints Vierden Filips was het niets dan ramp beschoren;
't Heeft zonder slag of stoot eerst *Portugal* verloren,
Toen 't rijk *Brazielje*, toen *Brisach* in d'*Elsas* meê,
Steinfurt in *Luxemburg*, en toen geheel *Comté*;
Goa en *Roussillon*, *Ormuz*, vijf duizend mijlen
Aan kustgrond, *Fernambuc* en 't *Blaauw* geberg!'. Wij ijlen
Den ondergang van 't Land als dwazen in 't gemoet.
Ziet, ziet rondom u, en bedenkt dan, wat gij doet!
Geheel Europa houdt het oog op u geslagen,
En spotlacht om het wee, dat *Spanje* heeft te dragen.

Brittanje en *Nederland* verdeelen 't met elkaar,
 Als of uw Koning slechts een ijdel schijnbeeld waar';
 Door *Rome* ziet gij u misleiden en vergeten,
 En schoon gij u bevriend met *Piémont* moogt heeten,
 Waagt gij ter naauwernood een leger in dien Staat;
Savoje's Hertog is vol listen en verraad;
 't Naburig *Frankrijk* loert, om u zijn prooi te maken;
 Ook *Oostenrijk* blijft u met hongrig oog bewaken;
 De Beijersche Infant is een vroegen dood nabij,
 En jaagt ons vrees in 't hart voor *Spanje's* Monarchij.
 Uw Onderkoning, wien gij *Napels* dorst vertrouwen,
 Medina, gek van liefde, is laffe slaaf der vrouwen;
 Leganez, die als Vorst in *Vlaanderen* gebiedt,
 Verspeelt dat vruchtbaar land, en gij verhoedt het niet;
 Vaudémont, erger nog, durft zelfs *Milaan* verkoopen.
 Wat redt ons uit dien nood?.. Van waar herstel te hopen?
 De Staat is uitgeput van krijgsmagt en van geld;
 Op zee werd *Spanje's* trots door de Almagt Gods geveld:
 Drie honderd schepen zijn in korten tijd verloren;
 En gij, gij durft nog!.. — O! 't Is schriklijk, om te hooren,
 Hoe 't volk, door last op last gekneveld en bezwaard,
 Vertrapt, en onderdrukt, en van zijn' roem ontaard,
 In twintig jaren tijds, voor u, voor uw vermaken,
 In al zijn diepe ellend', bij al zijn zuchtenslaken,
 Vier honderd millioen moest offren aan zijn' Heer!
 En nog is 't niet genoeg!.. En nog, nog wilt gij meer!.. —
 O! 'k Schaam mij over u! — Van binnen zwerft een horde
 Van wilde avonturiers, die steeds de rust en de orde
 Verbannen uit het land, en op des landmans veld
 Den oogst vernielen, waar zijn hoop op was gesteld.
 Alóm is 't roof en moord, wat de onderdaan moet lijden,

En nog te weinig, dat de Vorsten zamen strijden,
 Tot zelfs de kloosters zijn in oorlog met elkaâr;
 Gewest kampt met gewest — de burgerkrijg is daar!
 De een haat den ander, ja, staat hem naar goed en leven,
 Als waren ze op een wrak den honger prijs gegeven.
 De Kerk ligt half in puin; het gras wast op haar grond,
 En tal van slangen kruipt haar hoog gemuurte rond.
 De grooten roemen op hunne afkomst, maar hun daden
 Zijn eer geschikt, om hen met schande te overluden.
 Geen billijkheid, geen regt!.. verdienste wordt vertreên;
 Rang, eer en magt zijn 't loon van kniperij alleen.
 Ons *Spanje*, door Natuur geschapen tot een Eden,
 Werd een riool gelijk, waarin de onreinigheden
 Van elke natie zich ontlasten. — Ieder Heer
 Heeft thans een honderdtal van mannen zonder eer,
 Van lage moorders in soldij; 't zijn Genuëezen
 Of Walen — en *Madrid* schijnt *Babel*-zelf te wezen.
 Hoe streng ook de alguazil voor de armen zich betoont,
 De rijke wordt door hem op 't schandelijkst verschoond.
 's Nachts ziet men 't moordgespuis langs plein en straten dolen —
 Ik-zelf werd gistren bij *Toledo's* brug bestolen!
 De helft der hoofdstad is een ware dievenkrocht —
 Niet één soldaat betaald — de regter omgekocht! —
 O *Spanje!* dat eenmaal de wereld mogt gebieden,
 Wat is uw leger thans? Zes duizend oorlogslieden,
 Met lompen om de leên, gewapend met een dolk,
 Barvoets als bedelaars, de heffe van het volk.
 Zoodra slechts de avond valt, vervormen die soldaten
 Zich in een dieventroep, rondsluipende in de straten;
 Matalobos heeft thans meer troepen dan het Land,
 En *Spanje's* Vorst wordt door een' roover aangerand.

Helaas! de landliên zelfs beschimpen onder 't groeten,
 Wen zij het rijtuig van den Koning soms ontmoeten;
 En hij, uw wettig Heer, verlaten van elkeen,
 Het hart van rouw verteerd, in 't Escurjaal alléén,
 Slechts levend bij zijn doode, en aan haar graf geklonken,
 Bepeinst den val van 't Rijk, zoo peilloos diep gezonken!
 — Ach! 't is zoo! Heel *Euroop*' verplettert met den voet
 Dit uitgemergeld land, eens 't land van overvloed!
 Het trotsch *Kastielje* zag zijn' ouden luister dooven,
 En gij betwist elkaár, wie 't overschot zal rooven.
 Het Spaansche Volk, voorheen zoo krachtvol en zoo groot,
 Ligt thans ontzenuwd neér, en worstelt met den dood,
 Een leeuw gelijk, die, in zijn donker hol gekropen,
 Reeds 't ongediert' ten prooi, het leven voelt verlopen!
 — ô Vijfde Karel! waarom slaapt gij in uw graf,
 In zulk een' tijd van schande en onverdraagbre straf?
 Sta op, ô Keizer! scheur de banden, die u prangen!
 Zie, hoe de goeden door de boozen zijn vervangen.
 Dit rijk, eens zaâmgesteld uit rijken zonder tal,
 Verkleint, en brokkelt weg, en neigt ten wissen val...
 Hulp, vijfde Karel! hulp!.. bescherm ons als te voren!
 Verrijs! Uw *Spanje* sterft! Uw *Spanje* gaat verloren!
 Uw kroon (een zon gelijk, verblindend voor 't gezigt,
 En die der wereld deed gelooven, dat het licht
 Voortaan zou opgaan in *Madrid*) is aan 't verkwijnen,
 Een uitgeblonken star, hoe hel zij eens mogt schijnen,
 Een maan, die meer dan half reeds wegkromp aan den trans,
 En dra geheel verbleekt voor vreemden morgenglans!
 Helaas! uw erfgoed is ter prooije van verkoopers;
 Uw straalkrans wordt ontwijd door woekeraars en sloopers;
 Men smet uw glorie, rukt uw hoofd de lauwwren af...

ô Reus! kan 't mogelijk zijn, dat gij nog slaapt in 't graf? —
 Men veilt uw' scepter bij 't gewigt; een aantal dwergen,
 Afzigtelijk mismaakt, verstout zich, u te tergen,
 En snijdt zich kleedren uit uw Koninklijk gewaad;
 En de adlaar van welêer, die, in uw Keizersstaat,
 Geheel de wereld voor zijn' vlammenblik deed sidderen,
 Verkwijnt thans in een kooi, ten spot van *Spanje's* Ridderen!

De Raadsheeren staan ontsteld, en zwijgen. Alleen de Markies van PRIÉGO en de Graaf van CAMPORÉAL heffen het hoofd op, en zien RUY BLAS in gramschap aan. Vervolgens gaat CAMPORÉAL, na met PRIÉGO gesproken te hebben, naar de tafel, schrijft eenige woorden op een papier, onderteekent ze, en doet ze daarna ook door den Markies onderteekenen.

DE GRAAF VAN CAMPORÉAL, op den Markies van Priégo wijzende, en Ruy Blas het papier overhandigende.

Mijnheer de Hertog en Minister! in dit blad,
 Van beider naam voorzien, is ons ontslag vervat.

RUY BLAS, het papier aannemende, koel.

Ik dank u.

(Tegen PRIÉGO.)

Gij vertrekt, gevolgd door uw famielje,
 Naar *Andalusie*.

(Tegen CAMPORÉAL.)

Gij, heer Graaf! gaat naar *Kastielje*.
 Een ieder in zijn' Staat. Op morgen reist gij heen.

(De twee Edelen buigen zich, zetten den hoed op het hoofd, en vertrekken in eene tratsche houding. RUY BLAS keert zich tot de overige raadsheeren.)

Al, wie er onder u mijn weg niet wil betreên,
 Volg' vrij die heeren.

(Stille onder de omstanders. Ruy Blas gaat aan de tafel zitten, op den stoel, die regts naast den Koninklijken zetel staat, en houdt

zich bezig met het ontzegelen van eenige brieven. Terwijl hij die papieren, het een na het ander, doorloopt, wisselen Covadenga, Arias en Ubilla zacht eenige woorden met elkaar.)

UBILLA, tegen Covadenga, op Ruy Blas wijzende.

Hij zal voortaan wetten geven.

Die man zal groot zijn.

DON MANUEL ARIAS.

Als hij tijd heeft, om te leven...

COVADENGA.

En niet zijn' val bereidt door 't al te helder zien.

UBILLA.

Hij wordt een Richelieu!

DON MANUEL ARIAS.

Olivarez misschien!

RUY BLAS, na schielijk een brief te hebben doorlopen, dien hij juist heeft geopend.

Wat 's dit?.. Een laag komplot!.. Wat zeide ik u, mijnheeren?

(Lezende.)

— „Hertog van Olmedo! blijf waken... durf regeren!

„Men maakt een strik gereed, en heeft het schandlijk wit,

„Om een van hoogen rang te ontvoeren uit Madrid.”

(Den brief beschouwende.)

Men noemt niet wien. — De brief, die mij van toorn doet blaken,
Is ongeteekend.. — Maar ik zweer het, ik zal waken!

(Een deurwachter van het Hof treedt binnen, en nadert Ruy Blas met eene diepe buiging.)

DE DEURWACHTER.

Uwe Excellentie! Graaf d'Harcourt vraagt een gesprek.

RUY BLAS.

Ah! *Frankrijk's* Afgezant! Thans kan ik niet... Vertrek!

DE DEURWACHTER, buigende.

De nuncius verzoekt, een onderhoud te erlangen;

Hij toeft in de eerezaal.

RUY BLAS.

Onmooglijk, hem te ontvangen.

(De deurwachter buigt, en vertrekt. Reeds sedert eenige oogenblikken is een pagie opgekomen, in eene roode liverci met zilveren galons gekleed, en Ruy Blas genaderd.)

RUY BLAS, hem gewaar wordende.

Ik ben voor niemand hier. Spreek op, wat gij begeert!

DE PAGIE, zacht.

't Is voor Graaf Guritan, uit Neuburg weêrgekeerd...

RUY BLAS, met eene gebaarde van verwondering.

Hoe!.. Pagie! zeg hem, dat, zoo hij 't wil noodig achten, Ik hem op morgen in mijn woning zal verwachten.

(De Pagie vertrekt. Tegen de Raadsheeren.)

Straks, mijneheeren! toeft ons wigtige arbeid. Nu
Wensch ik, alléén te zijn.

(Allen buigen zich diep voor Ruy Blas, en vertrekken.)

(Ruy Blas, alléén gebleven, doet eenige schreden, overmeesterd door een diep gepeins. Eensklaps wordt het behangsel in den hoek der zaal opgeligt, en de Koningin verschijnt. Zij is in het wit gekleed, en heeft de kroon op het hoofd; haar aangezigt schittert van vreugd, en zij slaat een blik van bewondering en eerbied op Ruy Blas. Met een' arm houdt zij het behangsel op, waarachter men een soort van donker kabinetje ontdekt, waarin eene kleine deur. Ruy Blas keert zich om, wordt de Koningin gewaar, en blijft voor die verschijning als vastgenageld staan.)

DERDE TOONEEL.

RUY BLAS, DE KONINGIN.

DE KONINGIN, *van den achtergrond des tooneels.*

Mijn dank, mijn dank aan u!

RUY BLAS.

God!

DE KONINGIN.

Gij hebt wél gedaan; uw taal kon mij verrukken.
ô Hertog! sta mij toe, dat ik uw hand moog' drukken,
Die trouwe en sterke hand, gereed, ons hulp te bién!

*(Zij gaat schielijk naar hem toe, vat zijne hand, en drukt dezelve,
voor hij zulks kan beletten.)*

RUY BLAS, *ter zijde.*

Ik streed zes maanden lang, en bleef die vrouw ontvliên,
Om haar op eenmaal weêr te aanschouwen... 'k Ben verloren!

(Luid.)

Gij waart dus ginds, Mevrouw?..

DE KONINGIN.

ô Ja, 'k mogt alles hooren;
Ik luisterde met heel mijn ziel naar ieder woord!

RUY BLAS.

'k Vermoedde waarlijk niet, dat ik werd aangehoord.

(Op het kabinetje wijzende.)

Dit kabinet, Mevrouw!..

DE KONINGIN.

Liet Derde Flips zich maken,
Om daár, onzichtbaar, voor het heil des Lands te waken.
'k Zag vaak, hoe mijn gemaal in dat vertrekje kwam,

En, diep ter neêr gedrukt, de stem des Raads vernam,
Die hem zijn goed ontroofde, en *Spanje* dorst verkoopen.

RUY BLAS.

En wat, wat zeide hij?

DE KONINGIN.

Van hem was niets te hopen.

Hij zeide niets.

RUY BLAS.

Hoe!.. niets? — Maar hem toch was de magt:

Wat deed hij?

DE KONINGIN.

Hij deed niets — hij reed alleen ter jagt.
Maar gij!.. Nog hoor ik u, hoe gij, in toorn ontstoken,
Als heer en meester tot die Edlen hebt gesproken,
Hoe gij hen dreigdet voor het schenden van hunn' pligt,
En 't licht der waarheid hen deed vonklen in 't gezigt.
'k Heb toen het gindsch tapijt een weinig opgeheven;
Ik zag u. Heel uw zijn was enkel gloed en leven;
Uw oog schoot bliksems uit, en spreidde schrik in 't rond;
Het was me, als waart ge een reus, die onder dwergen stond.
Maar toch, van waar hebt gij dat alles mogen leeren?
Wie schonk dat inzicht u in 't moeilijk staatsregeren?
Hoe komt het, dat uw stem, die allen siddren doet,
Beveelt en spreekt, gelijk een Koning spreken moet?
Van waar in u die kracht en die verheven stoutheid,
Als waart ge een halve God, herkomstig uit de aloutheid.

RUY BLAS.

Omdat ik u bemin! Omdat mij 't duidelijk wordt,
Dat, wat hun hand vernielt, op uw hoofd nederstort!
Omdat er niets is, dat mijn liefde kan vervaren,
En 'k alles redden zou, om u-alléén te sparen!

't Is dwaas, o ja, dat ik tot u mijn zuchten rigt —
 Helaas! ik denk aan u, gelijk de blinde aan 't licht! —
 Maar ik heb droom bij droom, maar ik moet u beminnen;
 Mijn ziel ontbreekt de kracht, dien vuurgloed te overwinnen!
 Gij dwingt mij eerbied af, en gij verblindt mij 't oog,
 Als waart ge, ó Koningin! een Engel van omhoog!
 — In waarheid, ik leed veel, en zeker waar' k bezweken.
 O zoo gij 't wist, Mevrouw! Thans mag ik tot u spreken,
 Maar zes, zes maanden lang, poogde ik u steeds te ontvliên.
 Wat gaat het Hof mij aan, met al zijn edelliên?
 U heb ik lief! — Mijn God! ik durf het openbaren!
 Ik durf 't Uw Majesteit in haar gezigt verklaren!
 Wat moet ik doen?.. Zeg: sterf! en ik zal sterven... maar,
 Vergeef mij, Koningin! wat ik u openbaar!

DE KONINGIN.

O neen! ga voort, spreek vrij, laat mij uw taal bekooren!
 Ik luister, want nog nooit mogt ik die woorden hooren;
 Zij dringen me in de ziel met onweêrstaandre klem.
 Behoeft is mij uw oog, behoefte is mij uw stem!
 Dat ik u schetsen kon, wat smart ik heb geleden!
 Ach! ik zag keer op keer mij door uw blik vermeden,
 En honderd- honderdmaal.. Maar neen, ik ben bevreesd..
 'k Mag u niet zeggen, wat mijn lijden is geweest!

BUY BLAS, die haar in verrukking aanhoort.

Voleind, Mevrouw! voleind! Gij zaligt mij het harte!

DE KONINGIN.

Wel nu dan, luister!

(De oogen ten Hemel slaande.)

Ja, 'k ontdek hem al mijn smarte.
 Zou 't misdaad zijn? Ik moet! Hoe ge in 't verborgen treurt,
 't Geheim ontdekt zich, als de borst u openscheurt. —

Ge ontweekt de Koningin? 't Zij thans door u vernomen:
 De Koningin zocht u! 'k Ben daaglijks dáár gekomen,
 Dáár, in dat eng verblijf, om, ademloos en stil,
 Te hooren, wat gij spraakt, te buigen voor uw' wil,
 Te peinzen op uw' geest, wiens magt het al veroverd,
 Te hangen aan uw stem, wier klank mij houdt betooverd.
 In u mogt ik het beeld des waren Konings zien.
 Ik was het, ik alléén (hebt gij 't vermoed misschien?)
 Die u, van trap tot trap, ten toppunt heb verheven;
 'k Was 't werktuig in Gods hand, om u uw plaats te geven!
 'k Bewonder u!.. Geen zorg was ooit uw zorg gelijk:
 Eerst schonkt ge mij gebloemte, en thans een Koningrijk!
 Eerst mogt ik u zoo goed, en thans zoo groot aanschouwen —
 Mijn God! dat is te veel voor 't zwakke hart der vrouwen!
 Mijn God! zoo 'k kwaad bega, waarom mij, al te straf,
 Mij, jong, vol levensvuur, te kerkren in dit graf,
 Gelijk een arme duif, die in een kooi moet sterven,
 Wijl zij én liefde én hoop — haar zonnelicht! — moet derven?
 — 'k Verhaal u later meer omstandig, wat ik leed,
 En nog moet lijden; hoe de Koning mij vergeet,
 Hoe 'k steeds alléén ben, en mij telkens zie verneéren.
 Nog gistren — oordeel zelf — verklaarde ik mijn begeeren
 Naar andre kamers, maar 't is ijdel, wat ik vraag,
 Ik, niets meer dan slavin!.. ik, die hier kluisters draag! —
 Ja, Hertog! de edle taak, door de Almagt u gegeven,
 Is, *Spanje's* veege Staat in kracht te doen herleven,
 Het volk, dat zwoegt en slooft, te redden van zijn' val,
 En — mij te minnen, mij, die u steeds minnen zal!
 Mijn zinnen zijn verward, mijn woorden afgebroken,
 Maar toch, 't is waarheid, wat ik tot u heb gesproken.

RUY BLAS, *op de knieën vallende.*

Mevrouw!..

DE KONINGIN, *plegtig.*

Don César! u mijne onverbreekbre trouw!
 Voor allen Koningin, ben ik voor u slechts vrouw.
 Aan u geheel mijn ziel, in voorspoed en gevaren —
 Gij zijt een man van eer: gij zult mijne eer bewaren.
 Als gij mij roept, zal ik verschijnen, onbevreesd...
 — ó César! in uw hoofd woont een verheven geest.
 Ook gij, gij draagt een kroon, u door 't Génie geschonken:
 Wees trotsch!

(Zij kust Ruy Blas op het voorhoofd.)

Vaarwel!

(Zij ligt het behangsel op, en verdwijnt.)

VIERDE TOONEEL.

RUY BLAS, *alléén.*

(Hij is als verzonken in eene Hemelsche aanschouwing.)

'k Zie mij door Hemelglans omblonken!
 Dit nur is 't eerste van mijn werkelijk bestaan.
 Een nieuwe wereld is mij censklaps opgegaan,
 Een wereld vol van licht, schoon als die paradijzen,
 Die wij soms in den droom ons voor 't gezicht zien rijzen!
 Ik baad mij in haar' glans! In mij, en om mij, vreugd,
 Verrukking, trots en moed, kracht en herboren jeugd,
 En wat op aarde 't meest der Godheid doet gelijken,
 De Liefde, die met magt en majesteit mag prijken!

Zij, zij bemint mij!.. Is 't geen schijn, die mij verblindt?
 ô God! zoo 't waar is, dat de Koningin mij mint,
 Ben 'k immers meerder dan de Koning?.. Opgetogen,
 Zie ik de zon mijns heils, maar zij verblindt mijne oogen.
 Hertog van *Olmedo*! gij moogt verwinnaar zijn!
 Ja, *Spanje* is aan mijn' voet, en ô! haar hart is 't mijn!
 Die engelín, wier naam ik slechts geknield durf slaken,
 Wist, door één enkel woord, mij meer dan mensch te maken. —
 Of heeft, terwijl ik waak, me een Hemeldroom verrast?
 Neen, neen, het is geen droom; zij sprak mij toe; zij was 't!
 Zij droeg een kroon op 't hoofd, een' sluïjer om de leden;
 'k Zag op haar' armband zelfs een' adlaar uitgesneden;
 Ik hoorde, hoe zij mij haar trouw geschonken heeft. —
 God! is het waarheid, dat, als Ge ons de liefde geeft,
 Gij, door een wondre magt, in ons wilt zaâm vereenen,
 Wat zachtheid aan den mensch bij grootheid kan verleenen,
 Ik, die geen vrees meer ken, nu 'k weet, dat zij mij mint,
 Ik, door haar zielekeus magtvoerder in 't bewind,
 Die voor geen Koning meer het trotsche hoofd zou buigen,
 Ik durf voor u, ô God! met luide stem getuigen,
 Dat *Spanje's* Koningin kan reeknen op mijn trouw...
 Vorstin! aan u mijn zwaard!.. aan u mijn hart, ô vrouw!
 Mijn liefde is rein en groot!.. Neen, gij hebt niets te vreezen! —

(Sints eenige oogenblikken is een man, in een' grooten mantel gewikkeld, en met een' met zilver gegalonneerden hoed op, de achterdeur ingekomen. Hij is Ruy Blas langzaam genaderd, zonder door dezen gezien te worden, en op het oogenblik, dat Ruy Blas weggesteipt door verrukking en geluk, de oogen ten Hemel slaat, legt die man hem onzacht zijne hand op den schouder. Ruy Blas keert zich, als plotseling ontwaakt, om; de man laat zijnen mantel vallen, en Ruy Blas herkent Don Sallustus. Don Sallustus is gekleed in eene roode liverci met zilveren galons, gelijk aan die, welke de pagie van Ruy Blas droeg.)

VIJFDE TOONEEL.

RUY BLAS, DON SALLUSTUS.

DON SALLUSTUS, *zijne hand op den schouder van Ruy Blas leggende.*

Ik heet u goeden dag.

RUY BLAS, *verschrikt, ter zijde.*

Mijn God! kan 't mogelijk wezen?

Ik ben verloren!

DON SALLUSTUS, *grimlagchende.*

Ik durf wedden op mijne eer,

Gij dacht niet meer aan mij.

RUY BLAS.

't Is waarheid, Edle Heer!

Dat mij uw komst verrast.

(Ter zijde.)

Wat ramp staat mij te schroomen!

Ik lachte d' Engel toe, en 'k zie den Démon komen!

(Hij snelt naar het behangsel, dat het geheime kabinet verbergt, en sluit de kleins deur er van op den grendel. Vervolgens komt hij sidderend weder bij Don Sallustus.)

DON SALLUSTUS.

Wel nu! hoe gaat het?

RUY BLAS, *met het oog strak op den immer koele Don Sallustus gevestigd, en ter naauwernood zijne zinnen bijeen kunnende verzamelen.*

Die livrei?..

DON SALLUSTUS, *steeds grimlagchende.*

Wat zegt ge er van?

'k Wist, dat men in dit kleed zich vrij vertoonen kan.

'k Wilde ongehinderd mij in dit paleis begeven,
En 'k nam uw liverei.

(Hij zet zijn hoed op. Ruy Blas blijft blootshoofds.)

RUY BLAS.

Gij doet mij voor u beven...

DON SALLUSTUS.

Gij beven, en voor mij! Belachlijk is dat woord.

RUY BLAS.

Gij zijt gebannen!

DON SALLUSTUS.

Zoo?.. Ja, 'k heb dat meer gehoord.

RUY BLAS.

Maar zoo men u herkent?

DON SALLUSTUS.

Wat dwaasheid! Die me omringen,
Zijn allen rijk en groot, gevierde hovelingen.
Geen hunner, die zijn' tijd, zijn' kostbren tijd! besteedt,
Om een gebannen man te ontdekken in dit kleed.
Wie zou ook buitendien een' knecht in 't aanzigt schouwen?

(Hij zet zich in een' leuningstoel; Ruy Blas blijft staan.)

Maar van iets anders nu. Ei, zeg mij in vertrouwen,
Zou 't waarheid zijn, wat men door heel *Madrid* vertelt,
Dat ge u tot kampioen van de arme staatskas stelt,
En dat gij, al te ver door d' ijver voortgedreven,
Dien goeden Priégo uw' banvloek hebt gegeven?
Gij hebt vergeten, dat gij bloedverwanten zijt,
En onder neven is uw strijd een dwaze strijd.
De wolven toch, niet waar? verscheuren nooit malkandren;
Wees helderziend' voor u, maar stekeblind voor de andren.
Een ieder voor zich-zelv', Don César!

RUY BLAS, *zich een weinig herstellende.*

Sta mij toe,

Dat ik u 't ongelijk diens Edlen kennen doe.
Mijnheer van *Priégo*, hoe hoog ik hem wil eeren,
Mag *Spanje's* lasten, reeds zoo drukkend, niet vermeëren.
De nood gebiedt, dat *Spanje* een leger brengt te veld,
De nood gebiedt, en toch — 't ontbreekt de Staat aan geld.
De Beijersche erfgenaam sterft in zijn lentejaren;
O ja, de Keizer-zelf liet mij het openbaren;
En zoo de Aartshertog nog zijn regten staande houdt,
Barst de oorlog uit, en dan...

DON SALLUSTUS.

De lucht is schraal en koud.

Och! doe mij toch 't vermaak, dat venster dicht te sluiten.

(Ruy Blas, *bleek van schaamte en wanhoop, aarzelt een oogenblik; vervolgens doet hij eene poging op zich-zelfen, gaat langzaam naar het venster, en komt dan weder bij Don Sallustus, die, in den armstoel gezeten, hem onverschillig met zijne oogen volgt.*)

RUY BLAS, *hernemende, en Don Sallustus trachtende te overtuigen.*

Een peilloos ongeluk zou uit dien krijg ontspruiten.
Wat zonder geld te doen, voor 't aangevochten Land?
Maar nog, nog is 't behoud van *Spanje* in onze hand,
En 'k heb, als ware 't rijk aan moedige oorlogslieden,
Den Keizer doen verstaan, dat ik hem weër zou bieden...

DON SALLUSTUS, *Ruy Blas in de rede vallende, en hem zijn' zakdoek wijzende, dien hij bij het inkomen heeft laten vallen.*

Raap mij dien zakdoek op.

(Ruy Blas, *als op de pijnbank, aarzelt weder, bukt zich vervolgens, raapt den zakdoek op, en overhandigt hem aan Don Sallustus.*)

DON SALLUSTUS, *den doek in zijn' zak stekende.*

't Is wel. — Gij zeidet dan?.

RUY BLAS, *zich geweld aandoendr.*

Dat goede en vaste wil nog *Spanje* redden kan! —
 Ja, *Spanje* aan onzen voet, vernederd en versmeten,
 En 't algemeen belang eischt, dat we ons-zelv' vergeten.
 De volkren zeggen hun bevrijders... laten wij
 Dit volk verlossen van de schand' der slavernij!
 O! laat ons eenmaal weêr der Vadren voetspoor drukken,
 En aan de snoodaards hun verachtlijk mom ontrukken!

DON SALLUSTUS, *onverschillig.*

't Is heerlijk, wat gij zegt; maar 't toont een zwakke geest,
 Als men 't gevaar vergroot, en 't allerkleinste vreest.
 Waartoe zoo veel gerucht om zoo geringe zaken?
 Kan een miljoen of wat dan 't Land gelukkig maken?
 De Grooten leven groot; verander daar iets aan!
 Mijn vriend! zij zijn ook nooit met u ter school gegaan.
 't Is vrolijk, inderdaad, van hoogmoed opgeblazen,
 En rood van gramschap, steeds op ieder misbruik te azen;
 Ik gun het u... Maar ja! gij wilt, naar allen schijn,
 Een lieving van 't gemeen, een ware volksvriend zijn.
 Oeh! wil uw hersens met die dwaasheid toch niet krenken;
 In de allereerste plaats moet ge aan u-zelven denken,
 Want wat gij thans beproeft, geeft enkel smaad voor dank.
 't Geluk van *Spanje* is lang niets dan een ijdele klank,
 En volksgunst hecht zich aan den glans van gouden schijven —
 Zóó was het vóór uw tijd, zóó zal het na u blijven.
 't Is zoo vermaaklijk niet, om, als een lage knecht,
 Of als een wachthond, voor 's Lands inkomsten 's Lands regt
 Steeds rond te sluipen; 't doet zoo ras 't geduld verliezen,
 En is een post, dien ik wel 't allerlaatst zou kiezen.
 Deugd, eerlijkheid en trouw is klinkklank, lang vergaan;
 In Vijfden Karels tijd had die reeds afgedaan.

Gij zijt geen dwaas; wel nu, laat u door mij genezen:
Toen gij nog zuigling waart, mogt ik reeds staatsman wezen.
Och! toen reeds werd door ons uw luchtkasteelgesloopt,
En de onzin luid bespot, dien gij ons thans verkoopt.

RUY BLAS.

Maar toch, ó Heer!..

DON SALLUSTUS, met een' ijskoudeu grimlach.

Gij zijt een zonderling te heeten;
'k Zou door uw' zotteklap mijn zaken schier vergeten.

(Kort af en op gebiedenden toon.)

Hoor thans naar mijn bevel: gij wacht mij morgen af,
Geheel den uchtend, in het huis, dat ik u gaf.
Het plan is rijp; weldra zult gij mijn doel ontdekken.
Het tweetal slaven moet alléén ten dienst ons strekken.
Zorg, dat er in den tuin, verborgen door 't geblaart',
Een reiskoets staat gereed, en mijn gezadeld paard.
Volvoer mijn' last getrouw! — Geld zal ik rijkelijk geven.

RUY BLAS.

Heer! ik wil alles doen, wat gij hebt voorgeschreven;
Maar zweer mij, zweer mij eerst, dat, wat gij wilt bestaan,
De Koningin niet treft.

DON SALLUSTUS, die met een vrouwbeen op de tafel speelde, zich half omkeerende.

En wat gaat u dat aan?

RUY BLAS, wankelende, en hem met schrik aanschouwende.

Gij zijt een vreeslijk mensch!.. 'k Voel d'adem mij benepen...
'k Voel mij door u naar een onzigtbren afgrond slepen;
'k Voel, dat uw magtige arm voor mij verschriklijk is...
Voorzeker, wat gij werkt, is 't werk der duisternis!
Ach! wat uw opzet zij, wil medelijden toonen;
Gij moet, in 't helsch bedrijf, de Koningin verschoonen!

Gij weet nog niet, dat ik die vrouw bemind.. Genâ!

DON SALLUSTUS, *koud.*

O zeker wist ik dat.

RUY BLAS.

Gij wist het? Gij?

DON SALLUSTUS.

Nu ja.

Wat heeft dat in?

RUY BLAS, *tegen den muur leunende, om niet te vallen, en als tot zich-zelven sprekende.*

Hij wist! Hij woù dus met mij spelen!

De lage, ontmenschte beul woù eerst zijn offer streelen,
Om 't dan te foltren!.. O! 't is ijslijk, wat mij toeft!

(Hij slaat de oogen ten Hemel.)

Almagtige Opperheer! die mij zoo zwaar beproeft,
Spaar, spaar mij, groote God!

DON SALLUSTUS.

Hoe nu?.. gij schijnt te droomen.

Hebt gij de u vreemde rol zoo ernstig opgenomen?
Dat is bespotlijk. Zie, en wees bedaard! Ik ben
In 't eind genaderd tot een doel, dat ik slechts ken,
Maar dat meer goeds voor u bevat, dan gij kunt denken.
Laat mij voor u begaan; gehoorzaam me op mijn wenken.
Ik heb 't u reeds gezegd, en ik herhaal het nu:
'k Wil uw geluk, mijn vriend! Ga, en verwerf het u.
't Is ook te nietig, om een liefdezaak te treuren;
Eén dag soms is genoeg, om ons weêr op te beuren.
Wij allen waren eens gevoelig voor die pijn,
Maar ras vervliegt de jeugd — wij leeren, wijs te zijn. —
Laat uw gezond verstand hier zelf het oordeel vellen:
Er staat een Rijk op 't spel; uw lot gelijk te stellen

Met dat van heel een Rijk, zou dwaasheid zijn, niet waar?
 Blijf in uw' staat. 'k Ben goed, ik ben zachtzinnig, maar,
 Een dienstknecht, een lakkei moet steeds zijn' heer gerijven;
 Het denken sta hem vrij, toch moet hij werktuig blijven.
 Van uws gelijken maakt men alles, wat men wil.
 Uw meester wenkt: gij gaat; hij roept u: gij staat stil;
 Gij kleedt u in 't gewaad, dat hij u geeft te dragen —
 U maakte ik edelman, en nog zoudt ge u beklagen?
 — Doch reeds genoeg. Al draagt gij thans het kleed van heer,
 Herinner u, dat gij mijn knecht zijt, en niets meer.
 Gij maakt der Koningin uw hof, maar blijf bedenken,
 Dat ik u achter op mijn rijtuig plaats kan schenken.
 Gebruik dus uw verstand.

*KUY BLAS, die hem met ontzetting heeft aangehoord, als kon hij zijne
 ooren niet gelooven.*

ô God, zoo naamloos goed!

Wat kan mijn misdaad zijn, dat ik dit lijden moet?
 ô Streng regtvaardig God! wat heb ik dan misdreven?
 Gij hebt nog nooit een mensch der wanhoop prijs gegeven,
 Gij, die ons liefhebt, Gij, die onze Vader zijt!
 Maar schenk mijn ziele kracht, in deez' te zwaren strijd! —
 Markies van *Finlas*! 'k heb gewillig, zonder vragen,
 En blindelings den last volbragt, mij opgedragen;
 Ik deed u nimmer leed; ik diende u trouw, en gij
 Stort me in dien afgrond neêr, en gij veroordeelt mij.
 Om dáár uw offer te zien worstlen met de rampen,
 Om dáár een dierbre vrouw den dood te zien bekampen!
 En gij verscheurt mij 't hart, vol zuivre liefde en trouw,
 Alleen opdat het uw' de wraak genieten zou!

(Tot zich-zelven sprekende.)

Want ja, 't is wraaklust!.. thans kan ik zijn doel beseffen.

't Is helsche wraak, die 't hoofd der Koningin moet treffen!
 Wat zal ik doen?.. Zoo ik haar alles openbaar,
 Word ik verachtlijk, word ik walgelyk voor haar,
 Een loos bedrieger, een *Crispijn*, een schaamtloos wezen,
 Dat men de deur wijst... Neen! al staat mij 't ergst te vreezen,
 Dat nooit! — O mijn verstand!.. de waanzin grijpt mij aan!

(Een oogenblik stilte. Hij peinst.)

Mijn God! ziedaar dan, wat de wereld durft bestaan.
 Men bouwt een werktuig in het duister, plaatst de radren,
 Van scherp metaal, zoo dicht, dat zij elkander nadren,
 En werpt dan, koud als ijs, al lagchend, om te zien,
 Hoe 't gaat, een liverei, een' knecht in die machien.
 Men brengt de radren in beweging; eensklaps vatten
 Zij 't voorwerp aan, en doen het bloed in 't ronde spatten,
 En werpen hoofd en hart verbrijzeld om zich heen.
 Men ziet den gruwel aan, en siddert niet, ô neen!
 Al blijkt het in dien stond, hoe spoedig ook vergeten,
 Dat die lakkei een mensch van vleesch en bloed mogt heeten!

(Zich naar Don Sallustus heerende.)

Maar nog, nog is het tijd; nog is het radrental
 Niet in beweging, dat ook mij verplettren zal!

(Zich aan zijne voeten werpende.)

Heb medelij', ô Heer!.. zie mij in 't stof gebogen..
 Genâ voor mij, voor haar!.. Genade! mededoogen!
 Ik was u steeds getrouw; 'k zal doen, wat gij gebiedt,
 Maar spaar de Koningin!

DON SALLUSTUS.

Die man begrijpt mij niet.
 Het wordt vervelend.

RUY BLAS, aan zijne voeten kruipende.

O! wil mij niet van u stooten!
 Genâ!

DON SALLUSTUS, *zich naar het venster wendende.*

Gij hebt gewis dat raam niet goed gesloten.
Er komt een kou van dáár!.

(Hij gaat naar het raam, en sluit het.)

RUY BLAS, *opstaande.*

Dat is te veel!.. ó Smaad!
Thans wil ik Hertog, thans Minister zijn!.. Uw' haat
Veracht ik, en uw' hoon zult gij mij duur betalen!

DON SALLUSTUS.

'k Heb u niet regt verstaan. Och! wil 't nog eens herhalen.
Ruy Blas een Hertog?.. Maar gij zijt verblind door schijn:
Zoo ge een Bazan waart, ja, dan kondt gij Hertog zijn.

RUY BLAS.

Ik laat u grijpen, en ten kerker henen slepen.

DON SALLUSTUS.

En ik zeg, wie gij zijt, zoodra ik word gegrepen.

RUY BLAS, *verbijsterd.*

Maar...

DON SALLUSTUS.

Dán klaagt gij mij aan? O ja, 'k voorzag het wel;
Ik dacht vooruit — en zette ons beider hoofd op 't spel.

RUY BLAS.

Ik zal ontkennen!

DON SALLUSTUS.

Geen ontkennen zal u baten.

RUY BLAS.

Gij mist bewijzen!

DON SALLUSTUS.

Één hebt gij mij toch gelaten. —
Geloof mij, ik zal doen, wat ik u heb gezegd;

Geloof mij, ik ben heer, en gij, — gij zijt mijn knecht.
't Is kinderachtig, om voor mij uw rol te spelen.

(Zacht, en Ruy Blas naderende.)

Zoo gij op morgen niet voldoet aan mijn bevelen,
Zoo gij een enkel woord van mijn geheim ontdekt,
Of door één' blik, één' wenk den minsten argwaan wekt,
Ziet zij, voor wie gij vreest, zij, 't hoogste doel uws levens,
Haar' Koningsnaam ter prooi aan schand' en spotzucht tevens;
Ontvangt ze een blad papier, dat in mijn handen bleef,
Een hoogst belangrijk schrift — herinnert ge u, wie 't schreef?
't Luidt: „Ik, Ruy Blas, lakkei in dienst van d'edlen Heere
„Markies van *Flulas*, ik, hoe ook mijn lot verkeere,
„Verbind mij, steeds getrouw te volgen aan zijn' last,
„Geheim of openbaar, gelijk een' dienstknecht past.”

RUY BLAS, vernietigd, en met gebroken stem.

Het is genoeg!.. 'k Zal doen, wat u behaagt.

(De achterdeur gaat open. Men ziet de Raadsheeren weder binnen treden.)

DON SALLUSTUS, zich spoedig in zijnen mantel wikkelende, zacht.

Zij komen.

(Overluid tegen Ruy Blas, zich diep voor hem buigende.)

Hertog van *Olmedo*! ik heb uw' wil vernomen.

(Hij vertrekt.)

EINDE VAN HET DERDE BEDRIJF.

IV.

Don César.

PERSONEN.

RUY BLAS.
DON CÉSAR.
DON SALLUSTUS.
DON GURITAN.
EEN LAKKEI.
EENE DUENNA.
EEN PAGIE.
EEN ALCADÉ.
ALGUAZILS.
TWEË STOMMEN.

VI

Eene prachtige, maar sombere en kleine kamer. Beschot en meubelen van oud fatsoen en oud verguldsel; de wanden bekleed met oud behangsel van karmozijn fluweel, hier en daar en achter den rug der leuningstoelen gescheurd en gevlaakt, met breede gouden galon, die het in regtstandige vakken verdeelt. Op den achtergrond eene openslaande deur. Ter linkerzijde, in een los scherm, een groote schoorsteen, met beeldhouwwerk uit den tijd van Filips den Tweede, met een wapen van geslagen ijzer binnen in. Aan den anderen kant, mede in een los scherm, eene kleine deur, in een donker kabinetje geleidende. Ter linkerzijde één venster, zeer hoog, met tralies er voor, en beneden van een luifel voorzien, gelijk de vensters eener gevangenis. Aan den wand eenige oude, beroekte, half zichtbare portretten. Een kleérenkoffer met Venetiaanschen spiegel. Groote leuningstoelen uit den tijd van Filips den Derde. Eene rijk versierde kast tegen den muur. Eene vierkanten tafel met schrijfgereedschap. Een kleine, ronde guéridon met vergulden pooten in een' hoek. — Het is ochtend.

Bij het opgaan der gordijn, gaat RUY BLAS, in hevige gemoedsbeweging, met groote stappen door de kamer. Hij is in het zwart, zonder mantel of ordeteeken. Op den achtergrond zijn pagie, die, onbewegelijk, zijne bevelen schijnt af te wachten.

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

RUY BLAS, DE PAGIE.

RUY BLAS, *ter zijde, met zich-zelven sprekende.*

Wat moet ik doen? — Zij 't eerst! vóór allen!.. zij alléén!
Al moest ik mij het hoofd verbrijzlen op een' steen,
Al zou ik ook onteerd en aan een' schandpaal sneven,
Haar moet ik redden — dán kan 'k mij ten offer geven!
Maar hoe?.. maar wat te doen?.. Al geef ik ook mijn bloed,
Al zij mijn ziel de prijs, die haar behouden moet,
Hoe 't net te scheuren met zijn loos gesponnen draden?
Hoe, hoe te raden — want helaas! ik kan slechts raden!
Wat helschen strik die man beraamd heeft en gewrocht?
Naauw daagt het monster op, of 't keert weér in zijn krocht;
Een tastbre duisternis blijft al zijn werk omkleeden.
Eerst, ó wat denkbeeld! eerst heb 'k hem voor mij gebeden —
Dat was laaghartig; dat was dwaas!.. het is een man,
Die met zijn offer speelt, maar niet vergeven kan.
En toch heb 'k mij verbeeld (waarom kan 'k niet verklaren)
Dat hij uit medelij' de Koningin zou sparen,
Wanneer hij op zijn' knecht zijn woede had gevierd —
Tem vrij een' tijger, die door bloeddorst wordt bestierd!
Maar toch, rampzaalge! *gij* moet haar den strik doen vlieden;
Gij sleeptet haar ten val — *gij moet* haar redding bieden! —

Het is gedaan! 'k Ben weêr gevallen! Van zoo hoog,
 Zoo laag!.. 't Was dan een droom, die d'armen dwaas bedroog!—
 Ha! 'k wil, dat zij ontkoom'!.. 'k wil, dat zij zal ontsnappen...
 Maar hij!.. Door welke deur, langs wat geheime trappen,
 Van waar, mijn God! van waar zal *hij* verschijnen?.. hij,
 Die heer is in dit huis, en meester over mij!
 Hij rukt naar willekeur 't behangsel van deez' wanden;
 Hij heeft den sleutelring van heel 't gebouw in handen;
 Hij komt, wie weet van waar, hij gaat, wie weet waarheen;
 Hij kan in dit vertrek — en mij op 't harte treên! —
 O ja, ik heb gedroomd, en schriklijk was mijn droomen!
 De tuimelvaart van 't lot heeft mij 't verstand ontnomen.
 Ik ben krankzinnig; al mijn denkkraacht is vergaan;
 Mijn geest is als een riet, geslingerd door d'orkaan.
 De hersenlooze dwaas durfde op zijn wijsheid bogen —
 Één vlaag van woede en schrik, één storm — en ze is vervlogen!
 Wat moet ik doen? Wie leent mij hulp? Wie schenkt mij raad?
 Beletten wij vooreerst, dat zij 't paleis verlaat;
 Want ja, daar schuilt de strik, die haar ten val moet strekken:
 Ik gis, ik voel 't gevaar, doch kan het niet ontdekken.
 Toch zonder uitstel haar gewaarschuw — maar door wien?
 'k Heb niemand...

(Hij peinst; eensklaps verheft hij het hoofd, als getroffen door eene plotselinge gedachte en een' straat van hoop.)

Guritan zal mij zijn' bijstand biên!

Hij is een man van eer; hij mint haar meer dan 't leven!..

(Den pagie een teeken gevende, om nader te komen. Zacht.)

Mijn pagie! wil u naar Don Guritan begeben;

Vraag hem verschooning voor uw' meester; spoor hem aan,

Bezweer hem, onverwijld naar 't hofpaleis te gaan,

En dáár de Koningin, uit beider naam, te smecken,

Dat zij niet nitga, vóór drie dagen zijn verstreken :
 Wat in dien tijd gebeur', of wat men bij haar tracht',
 Zij moet geen voetstap zich van 't hof verwijddren.

(De pagie buigt zich, en wil gaan. Hij roept hem terug.)

Wacht!

(Hij neemt uit een zakboekje een blad papier en een potlood.)

Doe hij der Koningin deez' regel schrifts aanschouwen.

(Hij schrijft schielijk op zijne knie.)

„Blijf op Don Guritan en op zijn' raad vertrouwen!”

(Hij vouwt het papier dicht, en geeft het aan den pagie.)

Zeg hem, wanneer hij nog een tweegevecht begeert,
 Dat zich uw meester voor zijn dapperheid verneert,
 Dat, zoo ik jegens hem me onzinnig heb gedragen,
 Hij mij vergeven moog', en d'armen dwaas beklagen,
 Ja, dat in 't openbaar mijn dwaling wordt hersteld,
 Zoo hij der Koningin terstond mijn bede meldt
 Dat mij een groot gevaar doet siddren voor haar leven,
 En ze in drie dagen haar paleis niet moet begeven.
 Ga, volg mijn' last getrouw: stilzwijgendheid en spoed!

DE PAGIE.

'k Ben u verknocht, ô Heer! Gij waart mij immer goed.

RUY BLAS.

Zoo ga, mijn pagie! en vlug u van uw taak gekweten!

DE PAGIE.

Vertrouw geheel op mij: geen woord zelfs wordt vergeten.

(Hij vertrekt.)

RUY BLAS, *alléén, in een' armstoel neêrvallende.*

Mijn geest wordt kalmer, en tot denken weêr in staat,
 Al is 't mij nog, gelijk het vaak den waanzin gaat,
 Of ik vergeten hadd', wat mij het meest kon baten.

Toch kan ik mij gerust op Guritan verlaten!..
 Zal ik Sallust hier verwachten.. of ontvlîen?
 Mijn vlugt vertraagt zijn plan, verijdelt het misschien..
 Ja, gaan wij kerkwaarts, om te bidden, om te knielen:
 Ik heb behoefte aan hulp, en God zal mij bezielen!

(Hij neemt zijn' hoed van eene tafel, en schelt. Twee negers, gekleed in licht-groen stuwel met goud borduursel, verschijnen aan de deur op den achtergrond.)

'k Ga uit. Indien gij straks een' man verschijnen ziet,
 Vraagt niet, van waar hij komt; volvoert, wat hij gebiedt,
 En zoo soms andren nog den toegang hier begeeren,

(Na een' oogenblik aarzelens.)

Het zij zoo!.. 't Is mijn wil, geen hunner af te weeren. —

(Hij geeft den negers een' wenk, die zich buigen, en heengaan. Hij zelf vertrekt mede, en op het oogenblik, dat de deur achter hem dicht valt, hoort men een groot geraas in den schoorsteen, waaruit eensklaps een man, in een' geschourden mantel gewikkeld, in de kamer stort. Het is Don César.)

TWEEDE TOONEEL.

DON CÉSAR, *verschrikt, buiten adem, het haar in wanorde. Hij ziet er tegelijk vrolijk en ongerust uit.*

Hier ben ik!.. maar ik kwam wat al te vlug beneên.

(Hij staat op, zich het been wrijvende, waarop hij gevallen is, en treedt de kamer in, met diepe buigingen en den hoed in de hand.)

Verschooning, Heeren! ik ga dadelijk weêr heen.

Ik bid u, laat mijn komst toch uw gesprek niet stooren.

(Hij blijft in het midden van de kamer staan, en bemerkt, dat hij allóén is.)

Hoe! niemand?.. 'k Meende toch een mannestem te hooren,
Toen 'k straks op 't dak zat. Nu, zoo veel te beter!.. 'k Zal
Mij dan een weinig hier herstellen van mijn' val.

(Hij gaat in een' armstoel zitten.)

Oef! welk een droeve reeks van woelige avonturen!
Don César! beste vriend! wat moest ge al niet verduren?
Ten eerste, de alguazils, wier klaauw mij grijpen mogt;
Vervolgens ingescheept; toen als een hond verkocht;
En dan die vuile stad, waar 'k schandlijk werd geslagen,
Die geele schoonheid, die mijne onschuld dorst belagen,
Mijn vlugt, mijn zwerven langs het Afrikaansche strand,
In 't eind, mijn wederkomst in 't lieve vaderland.
Maar, nieuwe ramp! naauw mogt ik *Spanje* weér begroeten,
Of 'k moest dien schurkentroep van alguazils ontmoeten;
Zij volgden mij verwoed, en ik, voor 't ergst beducht,
Zocht mijn behoud op-nieuw in 't kiezen van de vlugt,
Klom ijlings op een' muur, en zag, door 't loof der boomen,
Een afgelegen huis. Ik vlieg er heen, ontkomen
Aan ieders blik, en vlug beklouter ik een schuur,
En verder 't grijze dak tot aan den schoorsteenmuur.
'k Laat mij, zoo zacht ik kan, door 't rookgat nederdalen,
Maar ach! mijn mantel moet die luehtreis duur betalen. --
Die Don Sallustus is een deugniet, op mijne eer!

*(Zich beschouwendé in het Venetiaansche spiegeltje, dat op den grooten
koffer met gebeeldhouwde laden staat.)*

Mijn wambuis deelt getrouw de rampen van zijn' heer.

*(Hij doet zijn' mantel af, en ziet in den spiegel naar zijn wambuis
van versteten rozenrood satijn, gescheurd en versteld; vervolgens
brengt hij schielijk de hand aan zijn been, met een' blik op den
schoorsteen.)*

Mijn been heeft bij mijn' val nog 't allermeest geleden.

(Hij opent de laden van den koffer. In ééne derzelven vindt hij een' mantel van licht-groen fluweel, met goud geborduurd — den mantel, door Don Sallustus aan Ruy Blas gegeven. Hij beschouwt hem, en vergelijkt hem met den zijnen.)

Ei zie! die mantel zou mij niet onaardig kleeden,
Oneindig beter dan de mijne, naar ik gis.

(Hij hangt zich den groenen mantel om, en legt den zijnen, na hem zorgvuldig te hebben opgevouwd, in diens plaats in den koffer; hij voegt er zijn' hoed bij, dien hij met een' vuistslag onder den mantel daut; vervolgens sluit hij de lade. Hij stapt fier in den fraaijen, met goud geborduurd mantel op en neêr.)

Nu, ik ben toch weêr hier, schoon 't waarlijk wonder is!
A ha! mijn waarde neef! gij wildet dan mijn leven
In 't brandend *Afrika* ter prooije eens tigers geven?
Maar 'k zal mij wreken op uw schandelijk bestaan,
Zoodra ik slechts naar eisch mijn' honger heb voldaan.
Eerst goed ontbeten; dán, aan 't hoofd van al mijn vrienden,
(Een uitgelezen stoet!) zal ik den guit hervinden,
En vóór hij gissen kan, wie 't eerlijk vonnis gaf,
Ontvangt de trotsche Don zijn welverdiende straf!

(Hij bemerkt in een' hoek een paar prachtige halve laarzen, met kant bezet. Schielijk werpt hij zijne oude schoenen uit, en trekt zonder omslag de nieuwe laarsjes aan.)

Thans eens gezien, waar mij zijn schelmstuk heen moest sleuren.

(Na de kamer van alle kanten te hebben onderzocht.)

Een raadselachtig huis, met digtgesloten deuren,
Met tralievensters, br!.. een kerker, vochtig, koud,
Gelijk men dien somtijds in 't treurspel wel aanschouwt.
Ik ben dit lief verblijf van boven ingekomen,
Juist zoo als de edle wijn de flesch komt binnenstroomen.
Van wijn gesproken!

(*Het een' zucht.*)

Ach! dat heerlijk druivenbloed!

Waar' 't thans in mijn bezit, het smaakte dubbel goed!

(*Hij wordt de kleine deur ter rechterzijde gewaar, opent die, gaat schielijk in het kabinet, en keert met teekenen van verwondering terug.*)

'k Zie mijn verbazing hier bij elken stap vergrooten!

Een kabinetje, waar ook alles is gesloten!

(*Hij gaat naar de deur op den achtergrond, doet ze half open, en ziet naar buiten. Vervolgens laat hij ze weder dicht vallen, en komt op den voorgrond van het tooneel terug.*)

Geen stervling! — Voor den droes! waar ben ik toch beland?—

Kom! 'k fopte de alguazils, en redde me uit den brand;

Wat gaat mij 't ovrige aan, en waartoe zou ik vreezen,

Hoe vreemd, ja, hoe verdacht dit huis mij ook moog' wezen?

(*Hij gaat weder in den armstoel zitten, geeuwt, en staat bijna dadelijk weder op.*)

Maar ik verveel mij hier verschriklijk!

(*Ter linkerzijde een kastje in den muur bemerkende.*)

Wat is dat?

't Schijnt wel een boekenkast; laat zien, wat zij bevat.

(*Hij opent ze. Het is eene wélvoorzienne spijskast.*)

Gelijk ik heb gedacht! Dat heet ik, juist geraden!

Pastei en wijn en vleesch, gezoden en gebraden;

Zes fleschjes, welk gezigt!..

(*De eene na de andere flesch beschouwende.*)

En van de beste soort!..

De ontdekking van die kast verzoent mij met dit oord.

(*Hij haalt het ronde tafeltje uit den hoek, plaatst het op den voorgrond van het tooneel, en zet verheugd er alles op, wat de spijskast bevat.*

Hij voegt er een glas, een bord, een vork enz. bij, en neemt vervolgens eene flesch.)

Met moed aan 't lezen!

(Hij schenkt het glas in, en drinkt het in één' teug uit.)

Hè! dat zal mijn geest versterken.
't Is, dichterlijke zon! één van uw beste werken.
Geen gloënde Xérès-zelf haalt bij zijn tintlend schoon.

(Hij gaat zitten, schenkt zich een tweede glas in, en drinkt.)

Welk boek spreidt zoo veel kracht of zoo veel geest ten toon?

(Hij drinkt.)

Zie zoo!.. nu 't kostbaar maal in oogenschouw genomen!

(Hij begint met de pastei.)

Ik ben die alguazils al zonderling ontkomen.
De honden zijn gewis het spoor des vlugflings kwijt.

(Hij eet.)

Voortrefflijk!.. Zoo'n pastei mogt ik in langen tijd
Niet proeven... Zoo nu eens haar meester op kwam dagen?—

(Hij gaat naar de kast, en haalt er nog een glas en een bord uit, die hij op de tafel zet.)

Wel, ik zou zeer beleefd den man ten eten vragen;
Ten minste, indien hij mij niet ras verjagen deed...
't Zal daarom goed zijn, dat ik niet te langzaam eet.

(Hij eet met dubbelen spoed.)

'k Zal 't huis doorzoeken, als mijn maal is afgelopen.
Wie of het wel bewoont? Ik wil het beste hopen.
Een losse knaap als ik... misschien een schoone vrouw...
Want zeker, ja! er schuilt *intrigue* in dit gebouw...
Maar, laat het zijn, wie will', ik heb geen kwaad bedreven;
Men zal niet weigren, mij herbergzaamheid te geven,
Wanneer ik ze inroep,

(Hij knielt half, en slaat zijne armen om de tafel.)

met mijne armen om 't altaar.

(Hij drinkt.)

Geen ongevoelig mensch drinkt zulke fijne waar,

En dus, wanneer men komt, zal ik mijn titels noemen.
 Waartoe ook langer nog mijne afkomst te verbloemen?
 Geen bedelaar, geen boef, geen roover... wees gerust!
 Don César de Bazan, een neef van Don Sallust!
 Ha! dat zal in *Madrid* niet weinig opzien baren!
 Ik hoor het reeds: „Hij hier?.. Terug na zoo veel jaren?..
 „Don César de Bazan?.. aan wien geen mensch meer dacht!..
 „En wanneer kwam hij hier?.. van morgen of van nacht?..
 „Hij was dus nog niet dood?.. Wel neen, mijn waarde heeren!
 Hij leeft, ten spijt van u en zijn drie honderd beeren.
 Ja, menig vrouwtje lacht, en menig man verstomt,
 Terwijl het beerental een lied van welkomst broemt.
 O! heerlijk was de rol, die ik op nieuw zou spelen,
 Zag ik mij door Fortuin slechts met wat geld bedeele!

(Gerucht aan de deur.)

Maar stil! ik hoor gerucht... Het eind der grap breekt aan.
 Don César! moed gevat, en niets ter helft gedaan!

(Hij wikkelt zich tot over de oogen in zijnen mantel. De deur op den achtergrond gaat open. Een lakkei in liverei treedt binnen, met een zwaren geldzak op zijn rug.)

DERDE TOONEEL.

DON CÉSAR, EEN LAKKEI.

DON CÉSAR, *den Lakkei van het hoofd tot de voeten opennemende.*

Wien zoekt gij hier, mijn vriend?

(Ter zijde.)

Die knaap is niet te schroomen.

DE LAKKEI.

Don César de Bazan.

DON CÉSAR, *den mantel van zijn gezigt latende vallen.*

Don César?

(Ter zijde.)

Zou ik droomen?

(Luid.)

Die ben ik-zelf. Wel nu?

DE LAKKEI.

Dus zijt gij, edle Heer!

Don César de Bazan?

DON CÉSAR.

O ja, ik heb die eer.

DE LAKKEI, *den zak op een' armstoel leggende.*

Heb dan de goedheid, Graaf! dit even na te tellen.

DON CÉSAR, *als verbijsterd, ter zijde.*

Geld!.. al dat geld voor mij!.. 't Is waarlijk, om te ontstellen!

DE LAKKEI.

Het is de som, die 'k u moest brengen.

DON CÉSAR.

O! zeer goed!

(Ter zijde.)

De drommel haal' mij, als ik weet, wat 'k zeggen moet!

Maar 't komt te juist van pas, om 't niet in dank te ontvangen.

(Luid.)

Mijn vriend! gij zult gewis een klein bewijs verlangen?

DE LAKKEI.

Och neen, heer Graaf!

DON CÉSAR, *op de tafel wijzende.*

Leg dan dat geld op tafel... daár!

(De Lakkei gehoorzaamt.)

't Komt van?..

DE LAKKEI.

Gij weet wel wien.

DON CÉSAR.

O zonder twijfel, maar..

DE LAKKEI.

Men heeft mij niet gelast, u verder iets te ontdekken:

Gij weet, van wien het komt; gij weet, waartoe 't moet strekken.

DON CÉSAR, *oer die verklaring voldaan.*

Ah zoo!

DE LAKKEI.

Voor 't ovrige is mij 't zwijgen opgelegd.

DON CÉSAR.

St! mondje digt!.. Maar ja... hoe hebt gij ook gezegd?..

't Geld komt van, 'k weet wel wien...

DE LAKKEI.

En tevens zult gij weten,

Wartoe het dienen moet.

DON CÉSAR.

Wie zou zoo iets vergeten?

Voorts moet gij zwijgen?

DE LAKKEI.

Ja.

DON CÉSAR.

't Is duidlijk, beste man!

Het moet een domöör zijn, die 't niet begrijpen kan.

DE LAKKEI.

Nu, ik beken het graág, al ben ik vrij geslepen,

Ik vat de zaak niet. Gij?

DON CÉSAR.

Ik heb ze best begrepen.

DE LAKKEI.

Dat is voldoende.

DON CÉSAR.

O ja! 'k begrijp en grijp meteen.

Wie stuurt het lieve geld, dat men hem toezendt, heen?

DE LAKKEI.

St!

DON CÉSAR.

St!.. Ik zwijg!.. laat ons er niet meer over spreken.

DE LAKKEI.

Maar tel het even na.

DON CÉSAR.

Uw trouw is mij gebleken.

(Den geldzak op de tafel bewonderende.)

Wat schoone vorm!

DE LAKKEI, *dringend.*

Maar, Graaf!..

DON CÉSAR.

Voor wien ziet gij mij aan?

Neen, neen! gij hebt te goed aan uw bevel voldaan.

DE LAKKEI.

't Is meestal gouden munt, quadrupels en dubloenen.

*(Don César opent den zak, en haalt er verscheidene andere geldzakjes vol goud en zilver uit. Ook deze opent hij, en werpt ze, in bewondering, op de tafel teêg. Vervolgens haalt hij handen vol quadrupels en dubloenen uit de goudzakken, en vult er zijn eigen zakken met.)*DON CÉSAR, *even ophoudende, ter zijde.*

'k Begin mij waarlijk met mijn noodlot te verzoenen.

Mijn gansche leven is een tooverboek gelijk;

Maar 't einde kroont het werk ,

(Hij begint op nieuw zijne zakken te vullen.)

en maakt me op eens weêr rijk!

(Als hij den eenen zak vol heeft, begint hij met den anderen. Hij zoekt overal zakken in zijne kleederen, en schijnt den lakkei te hebben vergeten.)

DE LAKKEI, *die hem bedaard blijft beschouwen.*

'k Wacht uw bevelen.

DON CÉSAR, *zich omkeerende.*

En waartoe?

DE LAKKEI.

Om, zonder dralen,

Den last, dien ik niet ken, maar dien gij moet bepalen,
Stipt uit te voeren. 't Zijn belangen, groot van aard...

DON CÉSAR, *hem in de rede vallende, met het voorkomen van hem zeer goed te begrijpen.*

Van 't allerhoogst gewigt, en heel mijne aandacht waard!!

DE LAKKEI.

En die noch weifeling noch uitstel meer gedoogen.

'k Herhaal slechts, wat men mij gezegd heeft.

DON CÉSAR, *hem op den schouder kloppende.*

Ongelogen,

Ik houd van u: gij zijt zoo schrander als getrouw.

DE LAKKEI.

Mijn meester schenkt me aan u, dat ik u helpen zou.

DON CÉSAR.

Voldoen wij aan zijn' wil, en laat ons overleggen.

(Ter zijde.)

Ik wil gehangen zijn, als 'k weet, wat hem te zeggen.

(Luid.)

Kom nader, beste vriend! en...

(Hij vult het andere glas met wijn.)

drink vooreerst dit glas.

DE LAKKEL.

Hoe!.. edle Heer!

DON CÉSAR.

Drink uit!

(De lakkei drinkt. Don César schenkt hem weder in.)

Het komt u best te pas.

't Is keur van wijn.

(Hij doet den lakkei nedersitten, laat hem drinken, en schenkt hem op nieuw in.)

Zie zoo!.. nu kan ik met u praten.

(Ter zijde.)

Zijne oogen vonklen reeds: hij zal zich vangen laten.

(Luid, en zich op zijn' stoel uitstreckende.)

De mensch, mijn waarde vriend! is slechts een rookzuil, zwart
Opdwarlende uit het vuur der driften van ons hart.

(Hij schenkt hem in.)

Ligt denkt gij, dat dit beeld niet waardig is gekozen;
Maar neen, 't is nog te fraai, al moet het ons doen blozen:
De rook keert uit de schouw ten blaauwen hemel weêr;
Hij stijgt in wolkjes op, en wij, wij ploffen neêr.

(Hij wrijft zich het been.)

De mensch is log metaal.

(Hij vult de beide glazen.)

Maar drinken wij, mijn waarde!
Eens dronkaards lied geldt meer dan al het goud der aarde.

(Geheimzinnig nader schuivende.)

Toch zij voorzigtigheid ons dierder dan het glas:
Laadt men de kar te zwaar, dan buigt, dan breckt hare as;

De muur stort ras omver, dien men te hoog wil maken...
Och! help mij even, om mijn' mantel vast te haken.

DE LAKKEI, *trotsch.*

Ik ben geen kamerknecht, heer Graaf!

(Vóór Don César het hem beletten kan, grijpt hij de bel van de tafel, en schelt.)

DON CÉSAR, *ter zijde, verschríkt.*

Verdord! hij schelt!

De heer des huizes zal verschijnen... Weg is 't geld,
En uit de grap! Hoe kom ik veilig weér naar buiten?

(Één der zwarten komt op. Don César, ten prooi aan den hevigsten angst, keert zich naar den anderen kant, als niet wetende, wat te doen.)

DE LAKKEI, *tegen den neger.*

De Graaf verlangt, dat gij zijn' mantelhaak zult sluiten.

(De neger stapt deftig naar Don César, die hem verwezen aanziet. Hij maakt den haak van den mantel vast, buigt zich, en vertrekt.)

DON CÉSAR, *onthutst van tafel opstaande, ter zijde.*

'k Ben bij Beëlzebub; daar is geen twijfel aan!

(Hij komt op den voorgrond, en gaat met groote schreden heen en weér.)

Maar kom, wat raakt het ook, laat hij ons stil begaan?

Ik neem gerust zijn goud, en zal 't mij waardig toonen.

Maar hoe?

(Zich naar den lakkei keerende, die nog aan tafel zit te drinken, en op zijn' stoel begint te waggelen.)

Gij zult mij wel een oogenblik verschoonen.

(Peinzende, ter zijde.)

Laat zien... als ik begon, mijn schulden af te doen?..

Wel foei! wat zotternij voor iemand van fatsoen!..

Maar toch, het beerental verbittert mij het leven:

't Waar' mogelijk niet kwaad, in mindring iets te geven...

Neen, neen, zij zijn onwaard, dat men hun brommen stuit.
 Hoe drommel komt mijn geest aan zulk een dwaas besluit?
 Wie kan den invloed van het geld toch weêrstand bieden?
 Al waart gij van 't geslacht der zuiverste edellieden,
 Dat laag, verachtlijk slijk maakt u tot burgerman.
 Ik zou mijn schuld voldoen? Kom aan! wat zegt ge er van?
 't Is alledwaast!

DE LAKKEI, *zijn glas ledigende.*

Heer Graaf! 'k wacht steeds op uw bevelen.

DON CÉSAR.

O ja, mijn vriend! ik zal ze u dad'lijk mededeelen.
 Maar ga intusschen voort, en drink!

(De lakkei schenkt zich weder in. Don César peinst op nieuw, en slaat zich eensklaps voor het hoofd, als of hij iets heeft gevonden.)

Zóó zal het gaan!

(Tegen den lakkei.)

Sta op, en hoor mijn' last met beide uw ooren aan.
 Steek al uw zakken vol met goud; gij moet vertrekken.

(De lakkei staat waggelende op, en vult de roksakken met goud. Don César helpt hem, terwijl hij voortgaat.)

In 't straatje, aan 't eind der markt, zult gij een huis ontdekken,
 Met nommer negen op den deurpost: treed er in!
 Al telt het venster regts een enkle ruit te min,
 Het is een fraai verblijf, wel waard te zijn geprezen;
 Maar toch, pas op den trap, want die kon beter wezen.

DE LAKKEI.

Een ladder moog'lijk?

DON CÉSAR.

Juist, een ladder, steil en smal. --

Daár huist een schoone, die ik u beschrijven zal:

Niet groot, lichtblauw van oog, een weinig ros van haren,
 En met een muts op 't hoofd, om 't kapsel te bewaren.
 Zij heet Lucinda, en was vroeger danseres.
 Betoon u zeer beleefd — zij is mijn minnares —
 En geef haar uit mijn' naam een honderd gouden kroonen.
 Daar allernaast vindt gij een' ouden krijger wonen.
 Zijn neus is purper, en zijn hoed, verkleurd en wijd,
 Met één geknakte veer, getuigt van beter' tijd;
 Zijn lang, verroest rapier reikt hem tot aan de lenden.
 Dien armen drommel wil ik zes piasters zenden.
 Wat verder, op den hoek der afgelegen straat,
 Ziet gij een donkre kroeg, en op den drempel staat,
 Jaar in jaar uit, een klant te drinken en te rooken.
 't Is een wellevend man, die nooit een' vloek gesproken,
 Die nooit gewiefeld heeft op 't punt van eer en deugd;
 't Is Goulatromba, 't is de halsvriend mijner jeugd.
 Hem dertig kroonen, met mijn broederlijk verlangen,
 Dat hij ze ras verteer', om meerder nog te ontvangen.
 Men zal verbaasd staan, maar bekreun u daarom niet.

DE LAKKEL.

En verder?

DON CÉSAR.

Verder?.. Wat er dan nog overschiet,
 Kunt gij behouden, om eens duchtig feest te vieren.
 Drink, drink zoo veel gij kunt, en laat de bekers zwieren;
 Breek flesch en glazen stuk, en schreeuw, en maak gedruisch,
 Maar keer eerst morgen nacht, en vroeger niet, naar huis.

DE LAKKEL.

't Is wel, mijn prius! 't is wel... niets zal er aan ontbreken.

(Hij gaat zwaaijende naar de deur.)

DON CÉSAR, *hem naziende, ter zijde.*

Verdord! wat heeft die snaak diep in het glas gekeken!

(Hem terugroepende.)

Vriend! nog iets! — Houd u goed, als gij dit huis verlaat,
En wacht u voor 't gemeen, dat leëgloopt op de straat.

Ligt volgt u ras een stoet van bedelaars en knapen:

Ontvalt u eenig geld, tracht niet, het op te rapen,

En moet gij zien, dat zulks door andren wordt gedaan,

Ga gij gerust uw' weg, en laat hen stil begaan.

Ja, waagde een stoute hand zelfs in uw' zak te dringen,

Wees niet hardvochtig... oeh! 't zijn arme stervelingen,

En 't is onze aller pligt, op deez' rampspoedige aard,

Dat men zijn' naasten help' aan wat hem vreugde baart.

(Weemoedig.)

't Zijn lieden, die welligt eens aan den galgpaal sneven,

En 't waar' dus al te wreed, hun niet iets toe te geven.

Ga nu! —

(De lakkei vertrekt. Don César gaat weder zitten, met zijne ellebogen op de tafel, en schijnt in diep gepeins verzonken.)

Ja, 't is de pligt van hem, die Grande heet,

En daarbij geld bezit, dat hij het goed besteedt.

'k Heb thans vooreerst genoeg, ten minste voor acht dagen,

En ik zal leven, dat de stad er van moet wagen.

Van 't overschot wordt een liefdadigheids-gesticht,

Tot nut der menschheid, door Don César opgericht.

Maar 'k durf mij niet gerust op mijn fortuin vertrouwen;

't Is al te veel op eens; ik zal het niet behouën;

De boodschap was verkeerd, dat 's zeker, en ik zou...

(De deur op den achtergrond gaat weder open. Eene duenna treedt binnen; oud, grijze haren, zwarte kleeding en mantille, waaijer.

VIERDE TOONEEL.

DON CÉSAR, EENE DUENNA.

DE DUENNA, *op den drempel der deur.*

Don César de Bazan!

(Don César, *verzonken in zijn gepeins, ligt driftig het hoofd op.*)

DON CÉSAR.

Wat nu weêr?

(*Ter zijde.*)

Hoe! een vrouw!

(*Terwijl de Duenna op den achtergrond eene diepe neiging maakt, komt hij geheel verbaasd op den voorgrond.*)

De duivel of Sallust' is in dit huis te schroomen;
'k Durf wedden, dat mijn neef nu ook wel ras zal komen.—
Een best van de ergste soort!

(*Luid.*)

Ik ben Don César... Nu?

DE DUENNA, *wederom neigende.*

Ik groet u, edle Heer! De Hemel zij met u!

DON CÉSAR.

Dank voor dien vromen wensch!

(*Ter zijde.*)

Schijnheilig daarenboven!

DE DUENNA, *geheimzinnig.*

Woudt gij voor dezen nacht een zamenkomst belooven
Aan zeker iemand, die mij heimlijk tot u zend?

DON CÉSAR.

'k Ben best daartoe bekwaam, en wel er voor bekend.

DE DUENNA. (*Zij haalt een toegevooven briefje uit haar' zak, en vertoont het hem, maar zonder het hem te laten nemen.*)

Dus kunt gij, waarde Heer! me opregt verzekring geven,
Dat gij, voor dezen nacht, dit briefje hebt geschreven
Aan iemand, die u mint? Gij weet natuurlijk wie.

DON CÉSAR.

Het moet van mij zijn.

DE DUENNA.

Goed! Als ik het wél doorzie,

Dan is die dame met een' ouden dwaas verbonden;
Zij moet voorzigtig zijn, en heeft dus mij gezonden,
Om hier te zorgen, dat er niets aan de afspraak faal'.
De kamenier deed mij ter loops een klein verhaal;
Maar 'k ken de dame niet, en 't waar' ook overbodig;
Gij kent haar, dat 's genoeg. De namen zijn onnoodig.

DON CÉSAR.

Ei?.. Maar men heeft u toch den mijne niet verheeld.

DE DUENNA.

O zeer natuurlijk, dat mij dien werd meêgedeeld.
Al wil ook soms een vrouw haars minnaars beê verhooren,
Ligt viel zij in een' strik; dan waar' hare eer verloren.
Voorzigtigheid schaadt nooit, in wat men ook bestond.
Kortöm, men zendt mij hier, om uit uw' eigen mond..

DON CÉSAR.

Houd op!.. Wat kostbre tijd met beuzelpraat versleten!
Ik ben het, zeg ik u!.. Gij weet, wat gij wilt weten!

DE DUENNA. (*Zij legt het toegevooven briefje, dat Don César met nieuwsgierigheid beschouwt, op de tafel.*)

Schrijf dan op dezen brief het woordje: *Kom!* maar niet
Met eigen hand, heer Graaf! Ligt werd uw schrift bespied.

DON CÉSAR, *ter zijde.*

'k Durf zeggen, dat men haar een boodschap kan vertrouwen!

(Hij steekt de hand naar den brief uit, maar hij is weder toegelakt, en de Duenna laat hem niet toe, dien op te nemen.)

DE DUENNA.

Waartoe hem te op'nen? Zie, hoe hij is digtgevouwen,
En wis herkent ge uw' brief.

DON CÉSAR, *ter zijde.*

O spijt!.. Maar 'k hou mijn rol,
Al brand ik van verlangst, tot aan de ontknooping vol!

(Hij schelt. Één der zwarten komt op.)

Kunt gij ook schrijven, vriend?..

(De zwarte knikt van ja. Verwondering van Don César. Ter zijde.)

Hoe nu!.. Wat wil dat teeken?

(Luid.)

Stom?!

(De zwarte knikt weder. Nieuwe verbazing van Don César. Ter zijde.)

't Gaat waarachtig fraai! Nu kan de droes niet spreken!

(Tegen den stomme, hem den brief wijzende, dien de oude op de tafel vasthoudt.)

Schrijf hier eenvoudig: Kom!

(De stomme schrijft. Don César geeft een teeken aan de Duenna, om den brief weder op te nemen, en aan den stomme, om te vertrekken. De stomme vertrekt. — Ter zijde.)

Gehoorzaam als een slaaf!

DE DUENNA, *het billet bij zich stekende, en Don César naderende.*

Gij zult deez' nacht haar zien. Ze is zeker lief, heer Graaf?

DON CÉSAR.

Bekoorlijk!

DE DUENNA.

't Kameniertje is waarlijk om te stelen.

Behendig wist zij mij haar boodschap meê te deelen,
En moet, hoe jong ook, op die zaken zich verstaan.

DON CÉSAR, *ter zijde.*

'k Was met de kamenier al opperbest voldaan!

DE DUENNA.

Wat schoon is, zal niet ligt wat leelijk is, beminnen:
Zóó heer, zóó dienstknecht; zóó sultane, zóó slavinnen,
En bij gevolg is de uwe ook ongetwijfeld schoon.

DON CÉSAR.

Voorzeker!..

(Haar een handvol dubloenen gevende.)

Maar zie hier iets voor uw dienstbetoon,

En ga nu heen.

DE DUENNA, *het geld bij zich stekende, en diep neigende.*

De jeugd is vrolijk dezer dagen!

Zoo gij mij noodig hadt.. men heeft alleen te vragen,

In 't klooster *Isidro*, naar Zuster *Oliva*. —

(Zij vertrekt; vervolgens steekt zij haar hoofd weder door de deur.)

'k Zit in de kerk steeds regts, niet ver van d'ingang.

DON CÉSAR, *zich ongeduldig omkeerende.*

Ga!

(De deur valt dicht, maar gaat weder open, en de oude verschijnt op nieuw.)

DE DUENNA.

Deez' avond ziet gij haar. Gedenk me in uw gebeden,
Heer Graaf!

DON CÉSAR, *haar toornig weggagende.*

Voort, zeg ik, voort!

(De Duenna verdwijnt; de deur valt weder dicht.)

DON CÉSAR, *allén.*

Wat onbegrijpelijkheden!

'k Woon in de maan!.. Maar neen! 'k verwonder mij niet meer.
'k Verkrijg hier ongezocht al wat ik slechts begeer ;
'k Heb hier voor hongerpijn noch minnesmart te vreezen ;

(Peinzende.)

't Schijnt me alles wonderfraai, doch 't einde..wat zal 't wezen?

(De deur op den achtergrond gaat open. Don Guritan verschijnt, met twee lange, ontbloote degens onder den arm.)

VIJFDE TOONEEL.

DON CÉSAR, DON GURITAN.

DON GURITAN, *op den achtergrond des tooneels.*

Don César de Bazan!

DON CÉSAR, *zich omkeerende, en Don Guritan met zijne twee degens bemerkende.*

Is 't waarheid of bedrog?

Het avontuur was goed; nu wordt het beter nog.

Goud, wijn, een minnarij, een tweegevecht!.. Verloren

Dacht ik mijn schoon verleên, en zie 't in glans herboren!

(Met vele en diepe buigingen, gaat hij vrolijk Don Guritan te gemoet, die hem met een' dreigenden blik aanziet, en met een stijven tred naar den voorground komt.)

Gij zijt bij wien gij vraagt. Treed binnen, waarde heer!

Ik bid u, doe, als of gij thuis waart; zet u neêr.

Verrukt, u hier te zien! Laat ons een weinig praten.

Hoe gaat het in *Madrid*, sints ik het heb verlaten?

Wordt nog Matalobos bewonderd en gevreesd?

Is Lindamire nog, wat ze eertijds is geweest?

Zij, die ons 't hart ontsteelt, gij moogt mij vrij gelooven,
 Is erger dan de dief, die slechts ons geld wil rooven.
 Die vrouwen!.. o mijnheer! Dat duivelsche geslacht
 Heeft mij al menigkeer het hoofd op hol gebragt.
 Maar spreek; verhaal mij, hoe het thans hier is gelegen:
 Ik ben een doode, die het leven heeft herkregen,
 Een wonder wezen, een hidalgo van welëer;
 Ik kom van uit het land der wilden... spreek, mijnheer!

DON GURITAN.

Wat wilt ge? Ik ben als gij zoo even aangekomen.

DON CÉSAR, *schertsend*.

Uit wat verheven oord? Van welke trotsche zoomen?

DON GURITAN.

Ver uit het Noorden.

DON CÉSAR.

Ei? En ik ver uit het Zuid'!

DON GURITAN.

'k Ben woedend!

DON CÉSAR.

Ja, niet waar? 'k Ben razend op den guit!

DON GURITAN.

Twaalf honderd mijlen!

DON CÉSAR.

Ik twee duizend! Wat al vrouwen,
 Geel, blaauw, en zwart, en groen, moest niet mijn oog aan-
 'k Zag schoone landen, door den Hemel rijk bedeed; (schouwen!
Algiers, die lieve stad, *Tunis*, haar evenbeeld,
 Waar men, naar Turksche wijs (voorbeeldig zacht!) de lijken,
 Goed vastgenageld, aan de deuren mag zien prijken.
 Ja, 'k heb veel fraais aanschouwd op mijn' gedwongen togt!

DON GURITAN.

Ik ben misleid, Senor!

DON CÉSAR.

En ik, ik ben verkocht!

DON GURITAN.

Men hield mij in den vreemde als balling schier gevangen.

DON CÉSAR.

En ik, een edelman, werd bijna opgehangen!

DON GURITAN.

Behendig droeg men mij een looze zending op;
 Ik toog naar *Neuburg* heen, in vliegenden galop,
 En in de doos, die 'k bragt, stond slechts dit schrift te lezen:
 „Houd d'ouden dwaas bij u, zoo lang 't zal mooglijk wezen.”

DON CÉSAR, *schaterend van lagchen.*

O hé! wat fijne zet!.. En wie verzon dat plan?

DON GURITAN.

Maar 't kost het leven aan dien César de Bazan!

DON CÉSAR, *ernstig.*

Hoe! Wat?

DON GURITAN.

Tot overmaat van stoutheid dorst hij 't wagen,
 Me een' knecht te zenden, mij! Hij liet verschooning vragen,
 Dat hij niet zelf verscheen. 'k Wou dien lakkei niet zien,
 Maar gaf mijn volk den last, dat hij niet mogt ontvliên.
 Thans kom ik hier, om met zijn' trotschen heer te spreken.
 Waar is die César de Bazan? Ik moet mij wreken
 Op dien verrader!.. 'k moet hem dooden!.. Waar is hij?

DON CÉSAR, *steeds ernstig.*

Ik ben het.

DON GURITAN.

Gij? — Hoe nu? Waartoe die scherts met mij?

DON CÉSAR.

Ik ben Don César.

DON GURITAN.

Durst gij 't nogmaals mij verklaren?

DON CÉSAR.

Wel zeker!

DON GURITAN.

Och, mijn vriend! laat toch die dwaasheid varen.
Uwe aardigheid verveelt me.

DON CÉSAR.

En gij vermaakt mij zeer.

Het schijnt mij toe, dat gij jaloeers zijt, waarde heer!
'k Beklaag u, want de smart, uit eigen kwaad geboren,
Is erger dan het leed, door andren ons beschoren.
Ik was nog liever arm dan gierig op mijn geld,
Nog liever speelpop, dan door minnenijd gekweld.
Nu, gij zijt beiden, en ik zeg u zonder schroomen:
Mevrouw uwe echtgenoot' zal weldra bij mij komen.

DON GURITAN.

Mijne echtgenoot'!

DON CÉSAR.

O ja!

DON GURITAN.

Loop heen! 'k ben niet getrouwd.

DON CÉSAR.

Maar dan begrijp ik niet, dat gij zoo'n leven houdt.
Gij hebt geen vrouw, zegt gij, en koopt hier razen, tieren,
Als of ge uw edel hoofd met horens zaagt versieren,
Zoo dat ik, heel opregt, u raad gaf, hoe een man,
In zulke fraaije zaak, zich 't best gedragen kan.

Maar zijt gij niet getrouwd, wat duivel! welke zaken,
Zijn dan in staat, u zóó bespottelijk te maken?

DON GURITAN.

Mijnheer! dat gaat te ver!. 't Is uit met mijn geduld!

DON CÉSAR.

Ei, ei!

DON GURITAN.

'k Wil, dat ge mij dien hoon betalen zult!

DON CÉSAR, *met spottenden blik de schoenen van Don Guritan beschou-
wende, die, volgens de nieuwe mode, met tal van linten zijn
bedekt.*

In vroeger dagen vlocht men linten door de haren;
De mode is afgedaald, gelijk ik mag ontwaren.
Thans plaatst men strikken op de schoenen — nieuwe wet!
Men kapt de voeten... ah! 't is smaakvol!. 't is zeer net!

DON GURITAN.

'k Daag u ten tweegevecht!

DON CÉSAR, *even beduurd.*

Och kom? Wat boos verzinnen!

DON GURITAN.

Al zijt gij César niet, ik zal met u beginnen.

DON CÉSAR.

Zorg dan, dat gij met mij ook eindigt.

DON GURITAN, *hem één der twee degens aanbiedende.*

Trotsche snaak!

Op staanden voet.

DON CÉSAR, *den degen aannemende.*

Terstond. Zoo iets is juist mijn zaak.

DON GURITAN.

Waar?

DON CÉSAR.

Achter gindschen muur. De straat is afgelegen.

DON GURITAN, *de punt van zijn degen op den vloer beproovende.*
 Wat César aangaat, hij sterft later door mijn' degen.

DON CÉSAR.

In waarheid?

DON GURITAN.

Zeker!

DON CÉSAR.

Bah! Zijn we één van beiden dood,
 Dan tart ik u, dat gij Don César nog doorstoot.

DON GURITAN.

Kom, gaan wij!

(Zij vertrekken. Men hoort hunne stappen zich verwijderen. Eene kleine, verborgen deur, rechts in den muur, gaat open, en Don Sallustus treedt er door.)

ZESDE TOONEEL.

DON SALLUSTUS, *in een donkergroen, bijna zwart gewaad. Hij schijnt bekommerd en in gedachten; hij ziet in het rond, en luistert met ongerustheid.*

Niets gereed! 'k Moet voor den uitslag vreezen.

(De met spijsen voorziene tafel bemerkende)

Wat dit beteek'nen mag?

(Naar het gerucht der schreden van César en Guritan luisterende.)

Wat dat gerucht kan wezen?

(Hij gaat in gepeins op den voorgrond op en nêr.)

Deez' morgen ging de pagie in 't huis van Guritan:

De looze Gudiël gaf mij berigt er van. —

Ik zie Ruy Blas niet. — En die pagie... — Zou't mislukken?
 Zou hij door Guritan haar aan den strik ontrukken? —
 'k Kan door de stommen niets vernemen... Dood en hel!
 'k Vergat dien Guritan in 't schier gewonnen spel!

(Don César komt terug. Hij heeft een' ontblooten degen in de hand,
 dien hij, bij het inkomen, op een' stoel werpt.)

ZEVENDE TOONEEL.

DON SALLUSTUS, DON CÉSAR.

DON CÉSAR, *nog in de deur.*

Ah! 'k was wel zeker, u te ontmoeten, oude guit!

DON SALLUSTUS, *zich omkeerende, als versteend.*

Don César!

DON CÉSAR, *de armen kruisende, en in lagchen uitbarstende.*

Voert gij weér een listig schelmstuk uit?

Maar ik, niet waar? ik kom uw helsche plannen stooren;
 Ik val er midden in.

DON SALLUSTUS, *ter zijde.*

o Woedel 't is verloren!

DON CÉSAR, *lagchende.*

'k Heb heel den morgen, uw doorslepenheid ten spijt,
 Het spinneweb verscheurd, waaraan gij werkzaam zijt.
 Geen van de ontwerpen slaagt, zoo fijn door u gesponnen;
 Ik werp het al omver, wat Neef-lief heeft begonnen,
 En dit vermaakt mij zeer.

DON SALLUSTUS, *ter zijde.*

Wat heeft hij uitgerigt?

DON CÉSAR, *nog harder lagchende.*

Uw knecht, met geld belaân, voldeed vrij goed zijn' pligt.

DON SALLUSTUS.

Hoe zoo?

DON CÉSAR.

Hij heeft iets meer, dan noodig was, gedronken...

DON SALLUSTUS.

En 't geld?

DON CÉSAR, *met deftigheid.*

Werd door uw' neef grootmoedig weggeschonken.

Men heeft zijn vrienden.

DON SALLUSTUS

Gij verdenkt mij buiten schuld...

Ik wilde...

DON CÉSAR, *zijne zakken latende klinken.*

Maar 'k heb eerst *mijn* zakken goed gevuld.

(Hij begint weder te lagchen.)

En dan die dame!..

DON SALLUSTUS.

Nu?

DON CÉSAR, *die zijn' angst bemerkt.*

Ook één van uw bekenden,

Die 't zeker raadzaam dacht, me een oude heks te zenden.

DON SALLUSTUS, *met verdubbelden angst.*

Waartoe?

DON CÉSAR.

Om heimlijk, ter voorkoming van gevaar,

Te vragen, of het wel Don César was, die haar

Deez' avond hier verwacht.

DON SALLUSTUS, *ter zijde.*

o Hemel! wat zal 'k hooren?

(*Luid.*)

En 't antwoord?

DON CÉSAR.

'k Zei van ja.

DON SALLUSTUS, *ter zijde.*

Nog is het niet verloren!

DON CÉSAR.

Ten slotte, uw vechtersbaas, uw onverwinbre man,
Die mij zoo pas zijn' naam ontdekte — Guritan,

(*Beweging van Don Sallustus.*)

Die dezen morgen maar volstrekt niet kon gehengen,
Dat hem Don Césars knecht een boodschap durfde brengen,
Zoodat hij hier kwam, om voldoening voor dien hoon.

DON SALLUSTUS.

En hoe was uw bescheid?

DON CÉSAR.

De zotskap kreeg zijn loon:

Ik stak hem overhoop.

DON SALLUSTUS.

Hoe!.. Zoudt gij waarheid spreken?

DON CÉSAR.

De zuivre waarheid. Hij is ridderlijk bezweken.

DON SALLUSTUS.

Zijt gij wel zeker, dat hij dood is?

DON CÉSAR.

'k Vrees er voor.

DON SALLUSTUS, *ter zijde.*

Ha! ik heradem!.. Niets ging van mijn plan te loor!

In tegendeel! Zijn komst mogt mij tot hulp verstrekken.
Maar hoe mij thans van hem te ontslaan?.. Hij moet vertrekken.
't Verloren geld is niets.

(Luid.)

't Klinkt vreemd, wat gij verhaalt.
En zaagt gij niemand meer?

DON CÉSAR.

't Heeft zich tot drie bepaald;
Maar wees gerust, ik zal er meer zien. 'k Wil uw streken
Ten einde brengen. Heel de stad moet van mij spreken.

DON SALLUSTUS, *ter zijde.*

Vervloekt!

(Schielikh, en Don César naderende.)

Behoû het geld, maar ga bedaard van hier!

DON CÉSAR.

En gij draagt zorg, niet waar? — wij kennen uw manier —
Dat ik gevolgd word. 'k Zou op nieuw dan kunnen staren
Op 't hemelblauwe vlak der Middellandsche baren.
Dát niet!

DON SALLUSTUS.

Geloof mij.

DON CÉSAR.

Neen! Dank voor de tweede reis!
'k Gevoel, dat in dit huis, half kerker, half paleis,
Een wezen is ter prooi aan uw geheime lagen,
En gij u-zelv' de rol van beul hebt opgedragen.
Ik trek de ladder weg, en eensklaps, vóór gij 't weet...

DON SALLUSTUS.

Ik zweer u...

DON CÉSAR.

Zweer toch niet: 'k vertrouw niet op uw' eed;

Maar 'k blijf in 't avontuur, alleen om u... begrepen!
 Mijn neef is sterk genoeg, en ook genoeg doorslepen,
 Om twee, drie dwazen aan één koord te hangen... Nu,
 Ik ben er één van, en ik blijf.. alleen om u!

DON SALLUSTUS.

Maar luister dan..

DON CÉSAR.

De tijd van luisteren is over.
 Hoe! werd ik niet verkocht aan d'Algerijschen roover?
 Hoe! valsche Césars riept ge in wezen, om mijn' naam
 Tot schand' te maken!

DON SALLUSTUS.

Acht ge mij daartoe bekwaam?
 't Was toeval, anders niet!

DON CÉSAR.

Ei, toeval?.. Fraai gevonden!
 Dan heeft het toeval mij ook zeker hier gezonden,
 En ik wil redding biên aan die gij brengt ten val;
 Ik wil, dat, wijd en zijd, mijn naam herklinken zal.

(Hij klimt op de vensterbank, en ziet naar buiten.)

Juist gaat de wacht voorbij.. Hei! holla! wakkre mannen!
(Hij steekt zijn' arm door de spijlen, en zwaait hem rond, roepende:)
 Hei!

DON SALLUSTUS, *outsteld, op den voorgrond van het tooneel, ter zijde.*

Zoo men hem herkent, vernielt hij al mijn plannen!

*(Eene wacht van alguazils, met een alcade aan het hoofd, komt op.
 Don Sallustus schijnt in groote vertegenwoordiging te zijn. Don César
 gaat triomfantelijk naar den alcade.)*

ACHTSTE TOONEEL.

DON CÉSAR, *tegen den alcade.*

Gij zult in uw verslag vermelding maken, dat..

DON SALLUSTUS, *op Don César wijzende.*

De dief Matalobos in 't eind hier werd gevat!

DON CÉSAR, *verbaasd.*

Wat zegt hij?

DON SALLUSTUS, *ter zijde.*

Zoo ik nog één enklen dag kan winnen,
Heb ik behouden spel.

(Tegen den alcade.)

Hij drong mijn woning binnen.

Verzeker u van hem.

(De alguazils grijpen Don César aan.)

DON CÉSAR, *woedend.*

Terug!.. Één oogenblik!

Die leugen gaat te ver!

DE ALCADE.

Wie riep ons dan?

DON SALLUSTUS.

Wel ik.

DON CÉSAR.

't Is schaamtloos!.. ongehoord!

DE ALCADE.

Durft gij nog tegenspreken?

DON CÉSAR.

Maar 'k ben Don César de Bazan!

DON SALLUSTUS.

Och, dievenstreken!

Don César? — Onderzoekt zijn mantel, goede liën!

Gij zult Sallustus' naam er in geschreven zien.

De knaap ontstal mij 't kleed.

(De alguazils rukken Don César den mantel af; de alcade beziet hem.)

DE ALCADE.

't Is juist.

DON SALLUSTUS.

Nog meer bewijzen?

Het wambuis, dat hij draagt...

DON CÉSAR, *ter zijde.*

De snoodaard doet mij ijzen!

DON SALLUSTUS, *vervolgende.*

Behoort Graaf Alva, wien hij 't vroeger ook ontstal.

(Hij wijst op het wapenschild, geborduurd op den opslag der linkermouw.)

Zie hier diens wapen.

DON CÉSAR.

Ja, hij sleept me op nieuw ten val!

DE ALCADE, *het wapen onderzoekende.*

Kasteel en ketelpaar... Die zaak moet zich verklaren.

*(Don César wil zich losworstelen; er vallen eenige dubloenen uit zijne zakken.)*DON SALLUSTUS, *den alcade opmerkzaam makende, hoe die gevuld zijn.*

Ei zie! Welk eerlijk mensch zal zóó zijn geld bewaren?

DE ALCADE, *het hoofd schuddende.*

Hum!

DON CÉSAR, *ter zijde.*

'k Ben geknipt!

(De alguazils doorzoeken zijne zakken, en ontnemen hem het geld.)

EEN ALGUAZIL.

Zie hier papieren.

DON CÉSAR, *ter zijde.*

Roofgebroed!

De minnebrieven, die 'k in al mijn tegenspoed
Zoo trouw bewaard heb! Al de troost, mij bijgebleven!

DE ALCADE, *de papieren beziende.*

't Zijn brieven, vrouwenschrift...

DON SALLUSTUS, *hem opmerkzaam makende op de adressen.*

Maar aan den Graaf geschreven.

DE ALCADE.

Ik zie het.

DE ALGUAZILS, *hem de handen bindende.*

Welk geluk! Hij is in onze magt!

EEN ALGUAZIL, *inkomende, tegen den alcade.*

Heer! achter dit gebouw werd iemand omgebracht.

DE ALCADE.

Wie is de moordenaar?

DON SALLUSTUS, *op Don César wijzende.*

Hij!

DON CÉSAR, *ter zijde.*

't Lot schijnt op mij verbolgen.

DON SALLUSTUS.

Ginds ligt zijn degen nog.

DE ALCADE, *den degen beschouwende.*

Beblood.

(Tegen Don César.)

Gij moet ons volgen.

DON SALLUSTUS, *tegen Don César, dien de alguazils wegvoeren.*

Mijnheer Matalobos! ik wensch u goeden dag.

DON CÉSAR, *een' stap naar hem toegaande, en hem strak aanziende.*

Een meester in het kwaad, die 't u verbeetren mag!

EINDE VAN HET VIERDE BEDRIJF.

V.

De Tijger en de Leeuw.

PERSONEN.

RUY BLAS.

DON SALLUSTUS DE BAZAN.

DE KONINGIN.

Dezelfde kamer. Het is nacht. Er staat een lamp op de tafel.

Bij het opgaan der gordijn is Ruy Blas alléén. Hij heeft een soort van lang, zwart gewaad over zijne andere kleederen.

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

RUY BLAS, *alléén.*

't Is uit! De droom vervloog. Het visioen verdween.
'k Zwierf tot den avond door de straten doelloos heen.
Thans ben ik kalm, en hoop. Wen 't nachtuur is gekomen,
Wordt voor het peinzend hoofd geen stoornis meer vernomen;
Dan is het denkenstijd. — Niets jaagt hier huivring aan:
Ik zie de meublen op hun plaats gerangschikt staan;
De sleutels steeken in de deuren, en de slaven
Zijn door den slaap vermand. Een stilte, als die dergraven,
Heerscht heel den omtrek rond en in dit doodsch gebouw.
O ja! 't gaat alles goed. Mijn pagie is zeer getrouw.
Don Guritan blijft steeds vol ijver voor haar waken.
Niet waar, mijn God! niet waar? Ik mag een' juichtoon slaken?
'k Mag danken, dat Gij haar 't berigt geworden liet;
Dat Gij, zoo goed als groot, me Uw' sterken bijstand biedt,
Om de engelin te hoên voor de al te wreede plagen,
Die haar de wraakzucht van Sallustus wil doen dragen;
Dat zij geen vrees meer heeft te voeden voor dien man;
Dat zij wel is gered, en dat ik — sterven kan?

(Hij haalt een fleschje uit zijne borst, en zet het op de tafel.)

Ja, stort in d' afgrond neêr, gedolven voor uw voeten!
Sterf als een snoodaard, die een gruwelstuk moet boeten!
Sterf in dit droef verblijf, ellendig als voorheen! —

*(Hij slaat zijn zwart gewaad open, waaronder men de liverei ontwaart,
die hij in het eerste bedrijf droeg.)*

Sterf, met uw liverei tot doodswà om de leên! —
 God! Dat die démon nog mijn lijk hier zal aanschouwen!

(Hij schuift een meubelstuk voor de geheime deur, zoo dat zij niet open kan.)

Laat mij deez' schrikbre deur voor 't minst gesloten houën.

(Hij gaat weder naar de tafel)

Oja! de pagie vond Don Guritan gewis:

't Was vroeg in d' uchtend, toen hij reeds vertrokken is.

(Hij vestigt zijn' blik op het fleschje.)

Voor mij, ik-zelf heb reeds mijn vonnis uitgesproken;
 Ik maak mijn straf gereed; Sallustus wordt gewroken,
 Nu ik op 't eigen hoofd, van smart en peinzen moê,
 Weldra de zware zerk des grafkuils dalen doe.
 'k Smaak thans voor 't minst de vreugd, te weten en te denken,
 Dat niemand meer op aard mij helpen kan of krenken.
 Mijn ondergang staat vast!

(Hij gaat op den armstoel zitten.)

Maar toch, zij minde mij! —

ô Dat mij Hooger Magt tot hulp en bijstand zij!

Mijn kracht, mijn moed zinkt weg voor de allerlaatste schrede!

(Hij weent.)

Ach! waarom liet men ons, rampzaalgen! niet met vrede?

(Hij verbergt zijn hoofd in zijne handen, en barst uit in snikken.)

Mijn God! zij had mij lief!..

(Het hoofd als verbijsterd weder opheffende, en het fleschje beschouwende.)

De man, die mij dit vocht,

(Zoo weinig voor het oog, en toch zoo veel!) verkocht,
 Vroeg mij, hoe ver de maand reeds was ten eind gelopen.
 Ik weet het niet. Mijn hoofd is krank van beurtlings hopen
 En vreezen. 't Menschdom is gevoelloos en ontaard:
 Gij sterft, maar niemand, wien uw sterven deernis baart.

Ik lijd! — Zij minde mij! — O denkbeeld, om te ontroeren,
 Dat men van 't geen vervloog nooit iets terug kan voeren!
 Ik zal haar niet meer zien! — Haar hand, die 'k heb gedrukt,
 Haar mond, wiens vuurkus mij zoo naamloos heeft verrukt...
 ô Aangebeden vrouw! — Ik moet in wanhoop sneven!
 Het kleed, dat aan haar leest nog schooner vorm mogt geven,
 Haar voet, wiens luchte tred mijn binnenst trillen deed,
 Haar oog, mijn lichtzon in den nacht van schande en leed,
 Haar glimlach, Hemelzoet... niets zal mij meer bekooren...
 Tot zelfs heur zilvren stem — ik zal ze nooit meer hooren!
 Nooit! — Kan het mogelijk zijn?..

(In angst strekt hij de hand naar het fleschje uit; op het oogenblik, dat hij het krampachtig aangrijpt, gaat de deur op den achtergrond open. De Koningin verschijnt, in het wit gekleed, met een mantel om van donkere kleur, wiens kap haar op de schouderen hangt. Haar gelaat is bleek. Zij houdt eene dieven-lantaarn in de hand, zet haar op den grond, en gaat met haastige schreden naar Ruy Blas.)

TWEDE TOONEEL.

RUY BLAS, DE KONINGIN.

DE KONINGIN, *opkomende.*

Don César!

RUY BLAS, *zich met schrik omkerende, en ijlings het gewaad dicht trekkende, dat zijne liveroi verbergt.*

God! Zij is 't!

Zij valt dan in den strik van echte duivlenlist!

(Luid.)

Mevrouw!

DE KONINGIN.

Wel nu! wat kreet van schrik heb ik vernomen?

Wat angst toch grijpt u aan?

RUY BLAS.

Wie zeide u, hier te komen?

DE KONINGIN.

Gij-zelf.

RUY BLAS.

Hoe! ik?

DE KONINGIN.

'k Ontving... hoe eensklaps zoo vermand?

Een' brief van u.

RUY BLAS, *hijgende.*

Van mij?

DE KONINGIN.

Geschreven door uw hand.

RUY BLAS.

O! 't is, om zich het hoofd te brijzlen op de steenen!

Bij God! ik schreef u niet!

DE KONINGIN.

'k Waar' anders niet verschenen.

(Zij haalt een' brief uit haren boozem, dien zij hem vertoont.)

Zie hier, Don César!.. lees!

RUY BLAS *neemt overhaast den brief, luigt zich naar de lamp, en leest.*

„Een vreeslijk gevaar

„Bedreigt mij; vorder niet, dat ik het u verklaar;

„Mijn Koningin alléén vermag het af te keeren...

*(Hij beschouwt den brief met verlagenheid, en als konde hij niet verder voortgaan.)*DE KONINGIN, *vervolgende, en hem met den vinger aanwijzende, wat zij leest.*

„Indien haar liefde 't wil, kan zij den storm bezweeren,

„Door heden avond aan mijn huis te komen... Zij

„Versma' mijn bede niet, of -- 't is gedaan met mij!"

RUY BLAS, *met gesmoorde stem.*

o Gruwelijk verraad! O loos verborgen keten!

En ik, verblind van geest, ik kon dien brief vergeten!

DE KONINGIN.

Zie verder...

(Voortgaande met lezen.)

„Door de deur aan 't uiterst eind der laan,
„Zult ge, in de duisternis, mijn woning binnegaan.
„Vrees geen herkenning; laat mijn hart niet vruchtloos hopen —
„Slechts een vertrouwd persoon sluit u den toegang open.”

RUY BLAS, *met eene vreesselijke stem, tegen de Koningin.*

Ga heen! ga heen!

DE KONINGIN.

Bij God! Don César! gij zijt wreed!
'k Zal henengaan, ô ja!.. maar zeg, wat ik misdeed.

RUY BLAS.

Wat gij misdeedt?.. Gij stort u-zelve, om mij te sparen,
In 't wis verderf!

DE KONINGIN.

Maar hoe?

RUY BLAS.

Ik kan 't u niet verklaren.

Vlugt ijlings!.. vlugt van hier!

DE KONINGIN.

'k Verzuimde niets, en zond
Deez' eigen morgen nog een duenna, die u vond..

RUY BLAS.

God!.. ieder oogenblik — het bloed verstijft me in de adren! —
Zie ik u meer en meer den rand des afgronds nadren.
Vertrek!

DE KONINGIN, *als door eene plotselinge ingeving getroffen.*

Ha! welk een licht! De liefde ontdekt het mij.

O ja! een ongeluk bedreigt uw hoofd, en gij,
Gij vreest, dat ik met u vergaan zal — of verwinnen.

Ik blijf!

RUY BLAS.

Wat denkbeeld... God!.. Verban het uit uw zinnen!
Gij blijven?.. in dit huis!.. Gij blijven?.. in deez' nacht!..

DE KONINGIN.

De brief is wel van u.

RUY BLAS, *in ontroering de handen ten Hemel heffende.*

Algoedheid! schenk mij kracht!

DE KONINGIN.

Gij wildet mij van hier verwijderen. Ik zal blijven!

RUY BLAS, *hare handen vattende.*

Hoor, hoor mij aan!

DE KONINGIN.

'k Begrijp: eerst wildet gij mij schrijven,

En toen...

RUY BLAS.

Mistrouw dien brief. Ik ben uw démon!.. Vlied!
Men spant uw' voet een' strik, en gij ontwaart hem niet.
De hel woelt om u heen... Vlucht, of gij zijt verloren!
Ik smeek u, sla geloof aan wat ik u doe hooren.
Gij weet, ik heb u lief, en 'k gaf mijn hartebloed,
Kon ik u redden van de dwaling, die gij voedt;
Ik heb u lief, maar ga!

DE KONINGIN.

Don César!..

RUY BLAS.

ô Ga henen!

— Doch ik bedenk me iets: toen gij straks hier zijt verschenen,
Moest gij de deur u zien ontsluiten.

DE KONINGIN.

Ja.

RUY BLAS.

Door wien?

DE KONINGIN.

Hij droeg een masker; zijn gelaat kon ik niet zien.

RUY BLAS.

Hij droeg een masker!.. Sprak hij niet?.. Gaf hij geen teeken?
Wie is, wie is die man?.. Ik bid u, wil toch spreken!

(Een man in het zwart, en met een masker voor, verschijnt in de achterdeur.)

DE GEMASKERDE.

Ik ben het!

(Hij neemt zijn masker af. Het is Don Sallustus. De Koningin en Ruy Blas herkennen hem met schrik.)

DERDE TOONEEL.

DE VORIGEN, DON SALLUSTUS.

RUY BLAS.

Groote God! — Vlucht, vlucht van hier, Mevrouw!

DON SALLUSTUS.

Het is te laat! Geen vlucht, die haar meer baten zou:
Mevrouw van *Neuburg* viel als *Spanje's* Koninginne.

DE KONINGIN, met afgrijzen.

't Is Don Sallustus!

DON SALLUSTUS, wijzende.

Nu zijt gij de gezellinne

Diens mans voor eeuwig.

DE KONINGIN.

God! wat onheil grijnst mij aan?

Don César! spreek!

RUY BLAS, wanhopig.

Mevrouw!.. ach! wat hebt gij gedaan!

DON SALLUSTUS, de Koningin met langzame schreden naderende.

Gij zijt in mijne magt. — Maar wil me een oogwenk hooren;
Gij ziet, ik ben bedaard; mijn hart is vrij van tooren;
Wees kalm als ik, Mevrouw! en luister naar mijn reên. —
'k Vind u te middernacht hier met dien man alléén.

Zoo 't ruchtbaar werd, zou men dit feit voldoende vinden,
Om d'echt des Konings door den Paus te doen ontbinden,
En ras werd Rome's Stoel van alles onderrigt;

Maar zoo gij toestemt, komt uw schande niet aan 't licht.

Op mijn stilzwijgenheid kunt gij voor altoos reeknen,

(Hij haalt een perkament uit zijn' zak, dat hij ontrolt, en der Koningin aanbiedt.)

Wilt gij slechts dezen brief aan Spanje's Koning teeknen.

'k Laat hem bezorgen aan den oudste van den Raad —

(Naar buiten wijzende.)

Het rijtuig, dat u in den tuin te wachten staat,

Heb ik van goud voorzien — 'k Zal u er heen geleiden,

Dat niemand u bespeur', en dan — vertrekt gij beiden

Op staanden voet. — Vreest niet, dat men u deeren zal.

Weldra bereikt gij, door Toledo, Portugal —

Gaat dan, waarheen gij wilt; het is ons onverschillig;

Wij sluiten de oogen — maar, volbreng mijn' last gewillig,

Want zoo gij weigert, zweer ik u, met duren eed,

Dat morgen heel Madrid u laag en eerloos weet.

Gij zijt in mijne hand. — Och! tracht, bedaard te blijven.

(Op de tafel wijzende, waar schrijfgereedschap staat.)

Zie hier, Mevrouw! al wat gij noodig hebt tot schrijven.

DE KONINGIN, verlagen, op een' armstoel vallende.

Ik ben in zijne magt!

DON SALLUSTUS.

Doe afstand van den troon.

Dit 's al, wat ik begeer... De Liefde schenkt u 't loon.

(Zacht tegen Ruy Blas, die onbewegetijk en als door den donder getroffen alles aanhoort.)

Laat mij begaan, mijn vriend! 'k Zal u gelukkig maken!

(Tegen de Koningin.)

Wil teeknen.

DE KONINGIN, *siddereude, ter zijde.*

Wat te doen?

DON SALLUSTUS, *aan haar oor sprekende, en haar eene pen aanbiedende.*

Zou u de boezem blaken

Voor d'ijdlen glans der kroon?.. Dwaas, wie haar zwaarte kiest!

Gij wint het zoetste heil, als gij uw' troon verliest.

Geen sterveling zal ooit iets van dit voorval hooren;

Geen stervling buiten ons...

(Trachtende, haar de pen tusschen de vingers te geven, zonder dat zij die aanneemt of terugstoot.)

Wel nu?

(De Koningin, besluiteloos en buiten zich-zelve, ziet hem angstvol aan.)

Gij zijt verloren,

Zoo gij niet teeknen wilt... Gebruik toch uw verstand;

Gij-zelve straft u 't meest: het klooster en de schand'!

DE KONINGIN, *overstolpt.*

O God!

DON SALLUSTUS, *op Ruy Blas wijzende.*

Don César staat als uw geleider vaardig:

Hij mint u. — Zijn geboorte is uwer niet onwaardig:

Hij 's Hertog en Bazan, een Grande, hoog in eer...

(Hij brengt de hand der Koningin op het perkament, die, buiten zich-zelve en siddereud, gereed schijnt, te teekenen.)

RUY BLAS, *als eonsklaps ontwakende.*

Houd op!.. Ik heet Ruy Blas... Ik ben lakkei... niets meer!

(De pen uit de hand der Koningin rukkende, en het perkament verscheurende.)

Laat af, Mevrouw!.. God dank!.. Ik kan weër ademen!

DE KONINGIN.

Maar wat, wat zegt hij toch!.. Don César!

RUY BLAS, *zijn kleed latende vallen, en zich in liverci vertoonende; zonder degen.*

Duizend malen

Roep ik het luidkeels uit, nu ik 't weér uiten kan:

Ik heet Ruy Blas; ik ben de dienstknecht van dien man!

(Zich naar Don Sallustus keerende.)

Roep ik het uit, dat gij genoeg verraad mogt plegen,
En ik geen heil verlang, op zulk een wijs verkregen! —
Ik dank u, wat gij straks me ook fluisterde in het oor:
Aan zulk een' slangenraad geeft nooit mijn hart gehoor! —
Ja, 'k roep het luidkeels uit, dat ik in 't eind ontwaakte,
Dat ik van uw komplot de helsche banden slaakte,
Dat ik den valstrik vloek, waarin ik argloos viel —
Ik ben lakkei naar 't kleed, gij zijt het naar de ziel!

DON SALLUSTUS, *tegen de Koningin, koel.*

Die man is inderdaad mijn dienstknecht.

(Met meesterschap tegen Ruy Blas.)

Stil gezwegen!

DE KONINGIN, *eindelijk een' kreet van wanhoop latende ontglippen, en de handen wringende.*

Geregte God!

DON SALLUSTUS, *vervolgende; hij kruist de armen, heft het hoofd omhoog, en spreekt tegen de Koningin, met donderende stem.*

Wel nu! thans hebt gij licht gekregen;

Thans valt de blinddoek weg!.. Al sprak hij ook te vroeg,

't Is mij om 't even, want mijn wraak is groot genoeg.

Wat denkt ge er van? *Madrid* zal lagchen, puik der schoonen!

Ha! gij verbraakt mijn magt; ik, ik kom u onttronen.

Ha! gij verbandet mij; ik jaag u weg in schand'.

Gij boodt me uw kamermaagd tot echtvrouw,

(Hij burst in lagchen uit.)

en mijn hand

Schenkt u tot minnaar mijn lakkei.. Wil hem behouën!
Gij kunt naar hartelust dien lagen dienstknecht trouwen;
(De Koning toch sterft weg.) Uw rijkdom is zijn min!

(Hij lacht.)

Gij schiept hem Hertog, en dus zijt gij Hertogin!

(Met de tanden knarsende.)

Ha! gij vertraadt mij als den minste van uw knapen,
En, dwaze, die gij waart! gij kondt nog rustig slapen!

(Terwijl hij sprak, is Ruy Blas naar de achterdeur gegaan, en heeft er den grendel opgeschoven; vervolgens is hij hem weder, van achter, langzaam genaderd, zonder dat Don Sallustus het bemerkt. Op het oogenblik, dat deze eindigt, blikken vol haat en triomf op de vernietigde Koningin werpende, grijpt Ruy Blas den degen van den markies bij het gevest, en trekt hem schielijk uit.)

RUY BLAS, verschrikkelijk, met den degen van Don Sallustus in de hand.

Gij durft uw Koningin beleedigen, naar 'k meen!

(Don Sallustus snelt naar de deur. Ruy Blas treedt hem in den weg.)

O spaar de moeite; zoek geen uitgang meer, ô neen!
'k Heb lang reeds op de deur den grendel toegeschoven. —
Zoo Satan u dit uur aan mijn hand wil ontrooven,
Dat hij zich toon'! — Markies! thans is het mijne beurt!
Wie, die geen slang vertreedt, waar 't ondiër wordt bespeurd?
Geen van uw' dienaarsstoet, geen hel kan u ontzetten;
Mijn ijzren voet zal u gelijk een slang verpletten! —
Die man, Mevrouw! die man sprak onbeschaamd u aan;
Hij hoonde u... Thans zal ik 't waarom u doen verstaan:
Die man bezit geen ziel, en is geen mensch geboren;
Hij is een monster, dat de hel moet toebehooren.
Nog gistren heeft hij mij gefolterd, en mijn hart
Schier toegeschroefd, en hij, hij lachte met mijn smart.

Hij schiep vermaak in mij een venster te doen sluiten.
Ik weende!.. Ik bad hem!.. O! ik kan het u niet uiten!

(*Tegen den Markies.*)

Gij telde uw grieven op; gij wreekt u van uw' val.
Waan niet, dat ik uw taal nog wederleggen zal;
En ook, 'k begreep ze niet. — Hoe zoudt gij u verschoonen,
Ellendige? Gij waagt uw Koningin te hoonen,
(Haar, zoo aanbiddenswaard!) en ik, ik was er bij! —
Maar voor een' man van geest verbaast uw stouthcid mij.
Hebt gij u dan verbeeld, dat ik het aan zou hooren,
En niets zou zeggen? — Zie! in welchen kring geboren,
Markies of bedelaar, van welchen rang of staat
De lage booswicht zij, die zulk een feit begaat,
Hij geeft aan allen, die den vuigen schelm ontmoeten,
Het volle regt, om hem zijn' gruwel te doen boeten,
Om hem te straffen als een vadermoordenaar!.. —
Bij God! ik was lakkei!.. zoo ik uw beul eens waar?

DE KONINGIN.

Gij zult dien man toch hier niet dooden?

RUY BLAS.

Wil gehengen,
Mevrouw! dat ik mijn' pligt, hoe bloedig, moog' volbrengen.
't Geheim moet hier gesmoord.

(*Hij stoot Don Sallustus naar het kabinet.*)

Markies! gij weet uw lot.

Ga thans dáár binnen, en beveel uw ziel aan God!

DON SALLUSTUS.

Maar 't is een moord!

RUY BLAS.

Zoudt gij 't gelooven?

DON SALLUSTUS, *ontwapend, en een' blik vol woede om zich heen werpende.*

Allerwegen

Geen enkel wapen!.. niets!.. Geef mij ten minste een' degen!
Een' degen slechts!

RUY BLAS.

Markies! gij drijft den spot met mij.
Waartoe een degen? Ben ik edelman als gij?
Een tweegevecht!.. ô foei! Ik ben één van uw knechten,
Ik draag uw liverei — en gij zoudt met mij vechten!
'k Ben één van dat gespuis, van die verachte soort,
Die men met zweepen slaat, en tuchtigt — en die moordt.
Want ja, Senor! 't is waar; geloof mijn laatste woorden:
'k Zal u gelijk een schurk, gelijk een hond vermoorden!

DE KONINGIN.

Genâ voor hem!

RUY BLAS, *tegen de Koningin, den markies aangrijpende.*

Mevrouw! het strafwaard is gewet.

Zelfs door geen engel wordt de démon meer gered!

DE KONINGIN, *op de knieën.*

Genade!

DON SALLUSTUS, *roepende.*

Moord! Ter hulp!

RUY BLAS, *den degen opheffende.*

Gij zult geen hulp verwerven!

DON SALLUSTUS, *zich schreeuwende op hem werpende.*

Ik word vermoord! Ik sterf!

RUY BLAS, *hem in het kabinet stootende.*

Regtvaardig is uw sterven!

(Zij verdwijnen in het kabinet, waarvan de deur achter hen dicht valt.)

DE KONINGIN, *alléén gebleven, half dood op den armstoel vallende.*

O Hemel!

(Een oogenblik stilte. Ruy Blas treedt in, bleek, zonder degen.)

VIERDE TOONEEL.

DE KONINGIN, RUY BLAS.

(Ruy Blas doet wankelend eenige schreden naar de Koningin, die roerloos en verstijfd zit; vervolgens valt hij op de knieën, den blik op den grond gevestigd, als durfde hij de oogen niet tot haar opslaan)

RUY BLAS, op ernstigen en diepen toon.

Thans, Mevrouw! moet ik u doen verstaan,
Wat mij op 't harte ligt... Ik smeeke u, hoor mij aan! —
'k Zal u niet nadren, neen!.. laat angst en vrees verdwijnen. —
Ik ben zoo schuldig niet, als ik het u moet schijnen.
'k Gevoel het, mijn bedrog, gelijk uw oog het ziet,
Moet u afschuwlijk zijn, en toch — vervloek mij niet!
O 't valt mij moeilijk, thans een juist verhaal te geven;
Maar 'k ben niet laag van ziel, wat ik ook hebb' misdreven.
'k Ben geen bedrieger in mijn hart, geen snoodaard, neen!
'k Veracht, wat ik bestond, maar 't was uit liefde alléén.
Het was de liefde alléén, die mij geheel verblindde —
De grootheid van mijn schuld getuigt, hoe ik u minde!

DE KONINGIN.

Mijnheer!..

RUY BLAS, steeds op de knieën.

Wees niet bevreesd; ik nader niet; ik kniel —
Maar ó! geloof mij toch: ik ben niet laag van ziel!
Dat ik Uw Majesteit slechts overtuigen konde!
'k Liep als krankzinnig, heel den dag, *Madrid* in 't ronde;
Men zag, men wees mij na — ik was mijn denkkraft kwijt.
Nabij het hospitaal, waarvan gij stichtster zijt,
Voelde ik, bewustloos schier en met een waas voor de oogen,
Een vrouw de druppelen zweet mij van het voorhoofd droogen ...
Heb medelij', ó God! mijn hart verteert van rouw!

DE KONINGIN.

Wat wilt ge?

RUY BLAS, *de handen vouwende.*

Dat gij mij vergifnis schenk', Mevrouw!

DE KONINGIN.

Nooit.

RUY BLAS.

Nooit?

(Hij staat op, en gaat langzaam naar de tafel.)

Weet gij dat wél?

DE KONINGIN.

Neen, nooit!

RUY BLAS.

(Hij neemt het fleschje, dat op de tafel staat, brengt het aan de lippen, en drinkt het in ééne teug leég.)

Ellendig leven!

Doof uit!

DE KONINGIN, *opstaande, en naar hem toe snellende.*

Wat doet hij?

RUY BLAS, *het fleschje neêrzettende.*

Niets. Gij wilt mij nooit vergeven:

Ik werp mijn lijden af; ik breek mijn kluisters nu...

Gij vloekt mij, Koningin! en ik, ik zegen u!

DE KONINGIN, *buiten zich-zelve.*

Don César!

RUY BLAS.

Als ik denk, dat zij mij eens beminde!

DE KONINGIN.

Wat, wat hebt gij gedaan? Noem mij dien drank, ontzinde!

Spreek! spreek toch! antwoord mij!.. Vergeving voor 't bedrog!

Ja, ik geloof uw taal!.. ja, César! 'k min u nog!

RUY BLAS.

Ik heet Ruy Blas.

DE KONINGIN, *hare armen om hem heen staande.*

Ruy Blas! vergeving op uw smeeken!
Maar wat hebt gij gedaan? Spreek!.. Ik beveel u 't spreken!
't Was immers geen vergift, wat gij u hebt bereid?
Zeg?

RUY BLAS.

Ja!.. het was vergift. Maar 't schenkt mij zaligheid!
(De Koningin omarmd houdende, en de oogen ten Hemel slaande.)
Regtvaardige Opperheer! laat mij de gunst bejeegenen,
Dat ik, een arm lakkei, deez' Koningin moog' zeegeen!
Zij heeft mijn kruis verligt; zij schonk, zoo goed als groot,
Mijn leven reine min, en meêlij' aan mijn' dood!

DE KONINGIN.

Vergift!.. O! 'k heb u lief, en doe u 't leven derven!
Zoo ik vergeven hadd'?..

RUY BLAS, *verzwakkende.*

Vergeefs! Toch zou ik sterven.

(Zijne stem verflaauwt. De Koningin ondersteunt hem in hare armen.)

Het moest!.. Vaarwel!

(Op de deur wijzende.)

Vlucht heen! — 't Geheim van boete en min
Blijft hier... Ik sterf!

(Hij valt.)

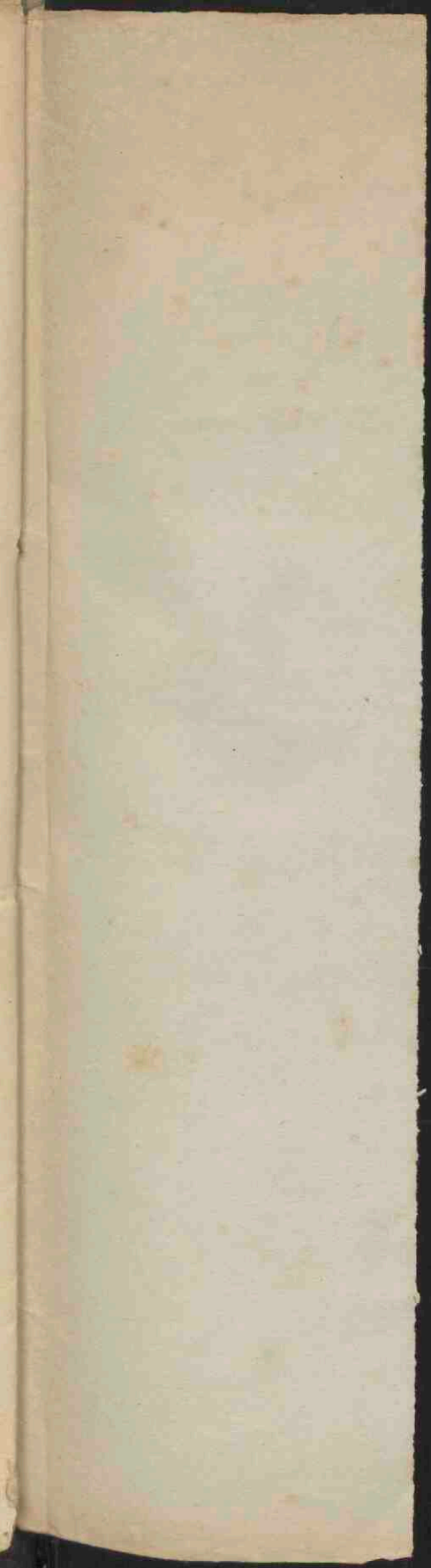
DE KONINGIN, *zich op hem werpende.*

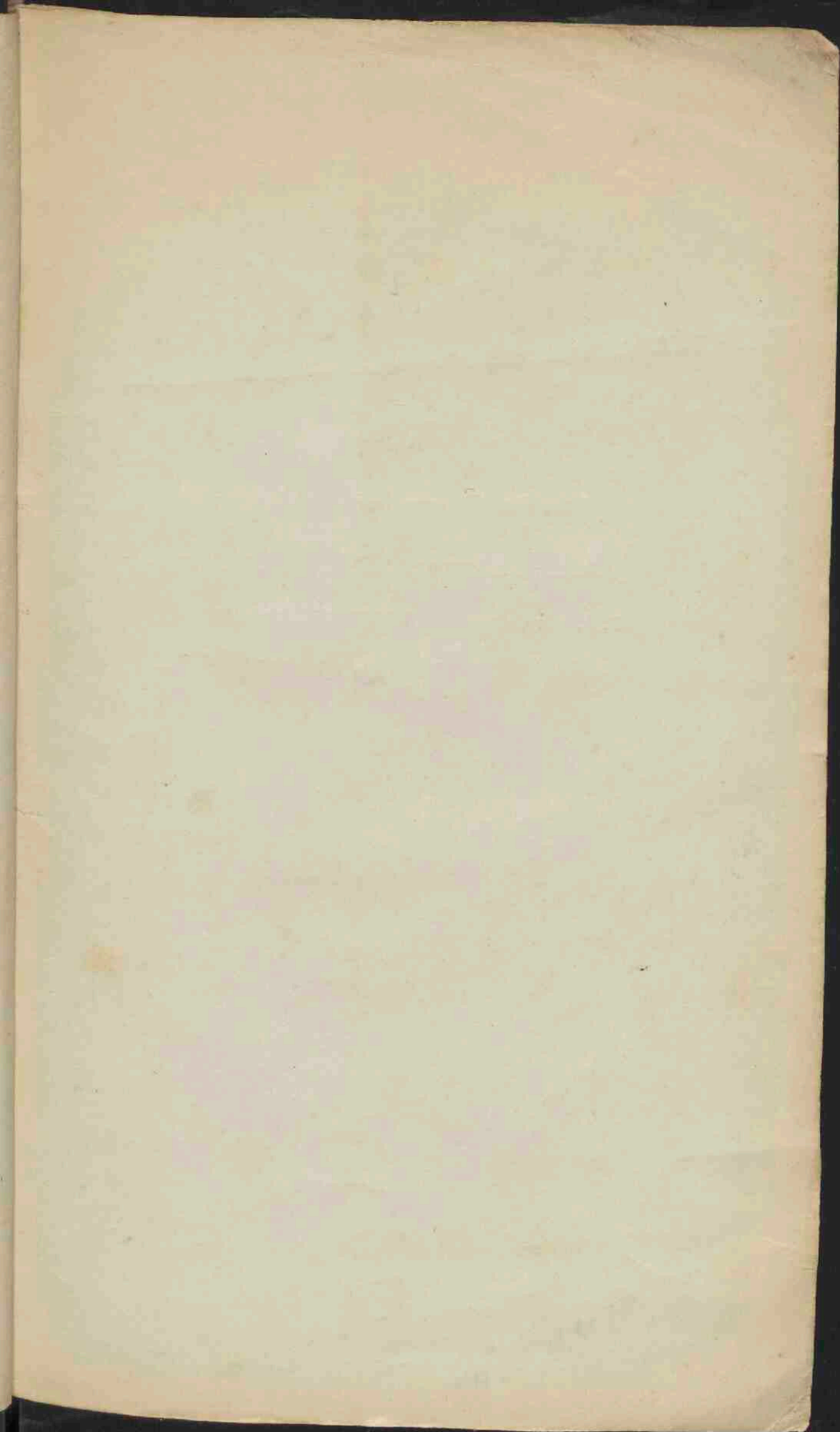
Ruy Blas!

RUY BLAS, *op het punt van sterven, komt nog even bij, nu de Koningin
zijn' naam noemt.*

Heb dank, ô Koningin!

EINDE.

Door den Uitgever dezes zijn uitgegeven:

W. J. HOEDJIK, THEDA. / 1—

P. A. VAN OVEREEM, DE DICHTER. Blijspel in
twee bedrijven. " —60.

